

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNÁ - HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ

Kombinace: J - AJ

SOUČASNÁ DROGOVÁ SCÉNA A PRIMÁRNÍ PREVENCE VE ŠKOLÁCH

THE CONTEMPORARY DRUG SCENE AND THE PRIMARY PREVENTION AT SCHOOLS

Diplomová práce: 08 – FP – KPP - 037

Autor:

Věra JÍŘKOVÁ

Podpis:

.....

Adresa:

Krkonošská 9, 466 06, Jablonec nad Nisou

Počet

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková

Konzultant: doc. PaedDr. Josef Horák, CSc.

stran	slov	graf	tabulek	pramen	příloh
126	19 465	25	27	42	3

V Liberci dne: 1.4. 2010

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum

Podpis

Podkování

Ráda bych podkovala PhDr. Jitce Josífkové a doc. PaedDr. Josefu Horákovi, CSc., za odborné vedení, konzultace, cenné rady a připomínky. Podkování patří také mojí rodině, bez jejíž obětavé pomoci bych se toto žitko obešla.

Anotace

Práce se zabývá primární prevencí návykových látek na školách. Cílem této práce je zjistit, zda je tato prevence podchycena ve školních dokumentech včetně nového Školského vzdělávacího programu a analyzovat, zda v nich a jakým způsobem tyto dokumenty zajišťují primární prevenci ve škole. Součástí práce také mapuje pomocí empirického výzkumu současnou drogovou scénu na dvou školách v okrese Jablonec nad Nisou. Je rozdělena na část teoretickou a empirickou. Jako metoda výzkumu bylo zvoleno dotazníkové šetření, na kterém spolupracovalo 5 učitelů. Data jsou analyzována se zřetel k stanoveným výzkumným otázkám. Na základě teoretické části práce a analýzy získaných empirických dat jsou v závěru práce zformulovány problematické okruhy týkající se školních dokumentů, kterým je navrhováno věnovat další pozornost.

Klíčová slova: primární prevence, školní dokumenty, metoda dotazníkového šetření, drogy, zájmové aktivity, výchovné působení

Summary

The work deals with the primary drug's prevention at schools. Its aim is to identify if this prevention is registered in school documents including the new School educational programme and analyse which way these documents provide the primary prevention at school. It also maps the contemporary drug scene at two schools in Jablonec nad Nisou. The thesis is divided into a theoretical and practical part. The method of this research, on which 5 form teachers participated, is a questionnaire. The data are analysed with regard to established research questions. On the basis of the theoretical part and the analysis of the

empirical survey, problematic areas of school documents are formed in the conclusion of this thesis, further attention is recommended to be paid to them.

Key words: primary prevention, school documents, form, questionnaire survey method, drugs, leisure activities, educational influence

Annotation

Die Arbeit befasst sich mit der Prävention von Angewohnheitsstoffen. Sie soll feststellen, ob diese Prävention in Schuldokumenten unterfangen ist, einschließlich (eingerechnet) des neuen Schulbildungsprogramms. Die Arbeit soll analysieren, auf welche Art diese Dokumente die Primärprävention in der Schule sichern. Mittels empirischer Forschung zeigt sie zugleich die gleichzeitige Drogenszene in zwei Schulen im Bezirk Jablonec n.N. (Gablonz an der Neisse). Die Arbeit ist in einen theoretischen und empirischen Teil gegliedert (geteilt). Als Forschungsmethode wurde ein Fragebogen ausgewählt, an dem fünf Klassenlehrer mitarbeiteten. Die Angaben werden mit Rücksicht auf gestellte Forschungsfragen analysiert. Auf Grund des theoretischen Arbeitsteiles und der Analyse der gewonnenen empirischen Angaben sind zum Arbeitschluß problematische Umkreise formiert. Sie betreffen sich die Schuldokumente, deren es nötig ist Aufmerksamkeit zu widmen.

Schlüsselwörter : Primärprävention, Schuldokumente, Fragebogenmethode, Drogen, Interessentätigkeiten, Erziehungswirkung.

OBSAH

1	ÚVOD.....	13
1.1	CÍL PRÁCE	14
2	RODINA A ŠKOLA JAKO VÝCHOVNÍ INITELE.....	15
	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.	
2.1	FUNKCE RODINY.....	15
2.2	FUNKCE ŠKOLY.....	16
3	DOKUMENTY ZABEZPEČUJÍCÍ OCHRANÉ FUNKCE ŠKOLY.....	19
3.1	PRÁVNÍ VYMEZENÍ SPOLUPRÁCE MEZI RODINOU A ŠKOLOU.....	20
3.2	PRÁVNÍ VYMEZENÍ MEZI ŽÁKY A ŠKOLOU.....	21
3.3	PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY.....	21
4	PROSOBOVENÍ DROGY NA JEDINCE, VYTVOŘENÍ ZÁVISLOSTNÍHO CHOVÁNÍ.....	23
4.1	HISTORIE A SOUVISLOST DROG.....	23
4.2	VYMEZENÍ POJMU DROGA.....	28
4.3	DROGOVÉ ZÁVISLOSTI.....	29
4.3.1	Rozdělení drog.....	31
4.3.2	Frekvence hlediska.....	34
4.3.3	Zneužívání drog.....	35
5	EMPIRICKÁ ČÁST.....	36
5.1	VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	36
	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.	
5.2	STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH PROBLÉMOVÝCH OTÁZEK.....	36
	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.	
5.3	PROBLÉMOVÉ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE ŠKOLNÍCH DOKUMENTŮ.....	37
5.3.1.	<i>Preventivní program v oblasti nespecifických aktivit.....</i>	<i>41</i>
	Chyba! Záložka není definována.	
5.3.1.1	Podpora žáků v oblasti celospolečenských a mimoškolních aktivit.....	43
5.3.1.2	Primární prevence v jednotlivých vyučovacích předmětech.....	44
5.3.1.3	Průběžné mapování na škole z hlediska rizik výskytu sociálně patologických jevů.....	48
5.3.1.4	Vedení žáků k účelnému využívání volného času.....	49
5.3.1.5	Rozvíjení sociálního chování žáků.....	50
5.3.1.6	Prosazování zdravého životního stylu ve výchovně vzdělávacím procesu.....	50
5.3.1.7	Dodržování pravidel bezpečného užívání internetu.....	51
5.3.1.8	Použití žáků v rámci spolupráce s Policií ČR.....	51
5.3.1.9	Zajištění spolupráce s ostatními složkami.....	51
5.3.1.10	Další vzdělávání pedagogů.....	52
5.3.1.11	Využívání metodických pomůcek.....	52
5.3.2	Školní preventivní program v oblasti specifických aktivit.....	52
5.3.2.1	Zdravotní osvětlové programy.....	52
5.3.2.2	Protidrogová tematika.....	53
5.3.3	Příklady žákovských aktivit.....	54

5.4	PROBLÉMOVÉ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE Ú INNÉ PREVENCE.....	62
5.5	PROBLÉMOVÉ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE POŽÍVÁNÍ DROG MEZI ŽÁKY.....	63
	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.	
5.5.1	Výzkumná metoda.....	63
	Chyba! Záložka není definována.	
5.5.2	Údaje o respondentech, t ídách a školách.....	64
	Chyba! Záložka není definována.	
5.5.3	Údaje o sb ru informací.....	66
5.5.4	O ekávané výstupy.....	66
5.5.5	Aktuálnost a p ínos výzkumu	66
5.5.6	Zpracování dat.....	67
5.5.7	Zpracování údaj týkajících se drog a kou ení ve škole.....	68
5.5.7.1	Zpracování dotazníkových otázek Kou ení? Tvá volba!.....	69
	Chyba! Záložka není definována.	
5.6	PROBLÉMOVÉ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE NÁVYKOVÝCH LÁTEK.....	80
5.6.1	Zpracování údaj týkajících se kou ení v dotaznících.....	81
5.6.2	Hodnocení výzkumu.....	99
5.6.2	Diskusní pavu ína: legalizace lehkých drog.....	100
6	ZÁV R.....	115
	POUŽITÁ LITERATURA.....	117
	SEZNAM P ÍLOH.....	120
	P ÍLOHA: NEJ AST JI POUŽÍVANÉ NELEGÁLNÍ DROGY.....	121
	P ÍLOHA: UKÁZKY DOTAZNÍK	131
	P ÍLOHA: ANKETNÍ OTÁZKA O PROBLEMATICE LEHKÝCH DROG.....	131

1. ÚVOD

Naše školství prochází v současné době velkými změnami. Škola již neplní pouze funkci výchovnou a vzdělávací, ale na základě sociálních změn ve společnosti by měla také zastávat funkci ochrannou, vzhledem k rozmáhající se distribuci a zneužívání drog mezi mladými lidmi. Bohužel, soud dle výzkumů, toto nebezpečí hrozí i žákům ve školách. Domnívám se, že by to mohlo přinést větší dostupnost žáků k drogám. Tzv. „železná opona“ zaručovala zřejmě větší ostrahu hranic z hlediska prostupnosti, ale přeci jenom se k nám drogy také dostaly. Dnes se sice pašování drog přes hranice hlídá také, ale myslím si, že přes veškerou ostražitost, je prostupnost přes hranice větší.

Také se domnívám, že pod vlivem dostupné literatury a zejména prostřednictvím médií všeho druhu, dochází k většímu experimentování a zkoušení drog mladou generací.

Na základě tohoto neblahého faktu bylo ve školách potřeba vytvořit preventivní programy zabývající se ochranou žáků před tímto vlivy alespoň na primární úrovni škol. Protože tyto dokumenty nejsou jednoznačně formulovány, je na vedení každé školy, aby se s tímto úkolem vypořádalo, pokud jsou k tomu reálné podmínky – tj. pokud se na škole objevilo nebezpečí zneužívání návykových látek.

Veškerá současná odborná a popularizační literatura (např. Presl 2006, 2007, Nešpor, Csémy, Zima 2004) se zabývá nebezpečím zneužívání návykových látek žáky na všech stupních škol. Jsou rizika a nebezpečí plynoucí z užívání návykových látek už nyní podchycena v dokumentech školy? Které formy prevence převažují? Patří dle odborníků mezi účinné? Je současná drogová scéna na školách opravdu zneklidující? Je pestrost činností organizovaných školou zárukou dostatečné motivace a aktivace žáků? Přesobí na všechny složky osobnosti? Jaký je podíl primární a sekundární prevence? Jakým způsobem je v legislativě a školních dokumentech ukotvena ochrana žáků před případným ohrožením drogovou závislostí a neblahými vlivy okolního světa? Je školní dokumentace v tomto ohledu dostatečná? Mnohé z těchto otázek se opakovaně otevírají před učiteli v každodenní praxi.

Existuje celá řada seriózních výzkumů, zabývajících se studiem drogových závislostí. Myslím si, že jejich výstupy se bohužel netěší takové publicitě, jakou by si zasloužili. Naopak širší spektrum informací lze nalézt na Internetu, kde vedle sebe funguje řada drogových serverů, poskytujících informace o návykových látkách, prevenci, léčbě drogových závislostí apod. Některé z nich však lze považovat přinejmenším za „pochybné“, na hranici zákona, nebo zveřejňují odkazy od popularizace marihuany po podívané návody a doporučení k pěstování rostlin a užívání této nelegální drogy. Vedle těchto informací však existuje například práce otištěná v jednom z nejprestižnějších lékařských časopisů Lancet o škodlivých účincích drog z konopí (Hall a spol., 1998). Závěry této práce shrnul prim. MUDr. K. Nešpor, CSc., PhDr. L. Csémy a prof. MUDr. T. Zima, Dr.Sc. a zároveň je porovnali s nejnovějšími výzkumy předních zahraničních odborníků. O dalším výzkumu se můžeme dozvědět například ve výroční zprávě o stavu ve věcech drog v České republice v r. 2002 (Mravčík, V. a kol. 2003) apod.

Chtěla bych proto přispět k dalšímu zmapování situace ve středním velkém městě Jablonec nad N.

1.1 Cíl práce

Teoreticky zmapovat na základě aktuálních poznatků informace o možnostech drogové prevence na školách.

Při analýze školních dokumentů si budu klást tyto cíle:

1. a) Jak je zajištěno, aby měli žáci omezený přístup k drogám a distribuci drog na škole.
b) Zda je tato problematika zakotvena ve školním zákoně, školním řádu a školním preventivním programu konkrétní školy.
2. Jak se odráží tato prevence v konzumaci drog (lepší prevence, lepší kontrola apod.)

2. Rodina a škola jako důležité initele v prevenci drog

2.1 Funkce rodiny

Rodina je významným initelem v procesu socializace a individuace. Socializace je proces formující osobnost člověka. Probíhá po celý život, a koliv nejstejnější je doba dětství a mládí. Součástí socializace je osvojení etiky, v domostí a hodnot, sociálních dovedností a života mezi lidmi v běžné, tj. vzájemné vnímání a respektování potřeb a přizpůsobování se požadavkům a normám společnosti., je vzdělávacím místem, kde probíhá jak socializace, tak výchova jedince. Dalšími důležitými funkcemi rodiny jsou: (K. A. Schneewind, 1987).

- Prenatální vývoj dítěte - jeho charakteristika, emocionální vyladění rodičů, jejich zralost, zdraví, materiální a společenská situace.
- Rodinná atmosféra v prvním roce vztahů dítěte a kvalita interakce matky a dítěte a možnost vstupovat do interakce s otcem i matkou.
- Možnost přirozeného a přiměřeného vývoje v rodině.
- Zájem o prostředí vnitřní rodiny.
- Rodina pomáhá formovat základ pro morální citlivost a vytváří základní modely chování.
- Rodina tvoří zázemí pro další rozvoj jedince v průběhu života a je mu významnou oporou..
- Poskytuje nám vztahový rámec, soukromí, blízkost, trvalost.

Ze všech ovlivňujících initelů má však rodina nejdůležitější a zcela nenahraditelný vliv, je dítěti první „školou života“.

2.2 Funkce školy

Rodinná instituce není jediný faktor ovlivňující vývoj osobnosti člověka. Na tom se podílí z velké míry i škola a další vzdělávací útvary, vrstevníci, média apod. Škola nyní zastává jiné cíle než tomu bylo v historii. Funkce školy se mění se změnami společenských potřeb. Veřejnost už dávno nevnímá školu jenom jako místo, kde se dítě dostane vzdělání, které je připravené na jejich profesní dráhu. Od školy se očekává též výchovné působení. Škola má být podle J. A. Komenského, J. J. Pestalozziho a J. Deweyho „přípravou na vše lidské.“¹

Myslím si, že rodiče dnes od školy a od učitelů požadují, aby připravili dítě vhodné podmínky k seberealizaci, vedli je ke zdravému způsobu života a zároveň poskytovali přátelskou a důvěrnou atmosféru, ve které jsou dodržovány dané normy a práva a ve které panuje přátelská a důvěrná atmosféra.

Společnost se vyvíjí a mění a také škola na tyto změny musí reagovat. Měže tak být pružnější a kvalifikovanější, protože učitelé a výchovní pracovníci jsou školení a kvalifikováni. Škola má ovšem také v tomto smyslu nevýhody. Pracuje například se skupinami dětí z různých sociálních vrstev, s jedinci různé inteligence apod. Proto musí škola vypracovávat preventivní programy a plnit také funkci ochrannou, spojenou se zvyšujícím se ohrožením dětí návykovými látkami. Jak již bylo řečeno, dříve dnes děti daleko v těmto ohrožení, že v důsledku snadné dostupnosti, propadnou pokušení vyzkoušet si jakou drogu sami na sobě a později propadnou drogové závislosti.

Na školu je nutno se také dívat především jako na společenskou instituci, která vychází z potřeb společnosti a která působí jako významný lánek při formování jedince tak, aby byl schopen se co nejlépe zaadit do společnosti a byl jí přínosem. Má-li být škola funkční, musí být především aktuální a vyhovovat požadavkům doby. Myslím, že právě pod pojem „aktuální požadavek“ tedy nezahrnujeme pouze zvýšené požadavky na aktivní znalost cizích jazyků,

¹ P. ADKA, Milan et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno : Masarykova univerzita, 1998. 28 s. ISBN 80-210-1946-8

pořádkem, ovou gramotnost a schopnosti rychle nalézt požadované informace, ale i již výše zmíněnou ochrannou funkci školy.

Ochranou dítěte se zabývají i mezinárodní instituce. V roce 1924 byla přijata Ženevská deklarace práv dítěte. V roce 1946 vznikl v rámci OSN dětský fond UNICEF, jehož mezinárodní právní aktivity vyústily v roce 1959 přijetím Charty práv dítěte. Tato mezinárodní právní norma silně ovlivnila zákonodárství jednotlivých států a v Československu přispěla k pozitivnímu koncipování zákona O rodině v roce 1963. V roce 1989 přijalo OSN Úmluvu o právech dítěte, k jejímu plnění se v roce 1991 zavázala i tehdejší SFR. Česká republika je jí vázána od data svého vzniku, 1. ledna 1993. Úmluva o právech dítěte, jakožto mezinárodní dokument, je nadřazen všem našim zákonům.²

1. „Úmluva o právech dítěte obsahuje 54 článků, které dávají dítěti právo na život a péči, na jejich osobní rozvoj, požaduje, aby byly chráněny před zneužíváním a vykořisťováním a umožňují dítěti sehrát aktivní úlohu ve společnosti. Za dítě je považována každá lidská bytost mladší 18 let.“¹ Následující body jsou zestručněnou formou úmluvy: Každé dítě má právo na život. Všechny státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, budou zabezpečovat v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoje dítěte.
2. Každé dítě má právo na jméno a právo na státní příslušnost.
3. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva každému dítěti bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního postavení a bez diskriminace jeho tělesného nebo duševního postižení.
4. Zájem dítěte musí být jedinstvním hlediskem při všech jednáních, která vedou veřejná nebo soukromá zařízení, speciální péče, soudy, správní nebo zákonodárské orgány.
5. Rodiče mají primární odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte, stát pak zabezpečuje rozvoj institucí, zařízení a služeb, které zajišťují péči o děti.

² DOLEŽELOVÁ, Markéta. Práva dítěte. Policista 10/2000 [online]. c2000. [cit. 15. ledna 2007]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista>>.

6. Dítě nesmí být odděleno od svých rodičů, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem rozhodnou, že takové oddělení je nevyhnutelné v zájmu dítěte.
7. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, jsou povinny usnadnit styk dítěte s rodiči a hranice států nesmí být tomu překážkou.
8. Dítě bez rodičů je nutné zabezpečit příjmem náhradní péči. Adopce se může uskutečňovat pouze v zájmu dítěte a na základě souhlasu příslušných orgánů. Dítě osvojené v jiné zemi má nárok na stejné právo a záruky, které by platily v případě osvojení v jeho vlastní zemi.
9. Každé dítě má právo na svobodu projevu, myšlení a náboženství.
10. Každé duševně nebo tělesně postižené dítě má právo na zvláštní léčbu a výchovu.
11. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, uznávají právo dítěte na dosažení nejvyšší dosažitelné úrovně zdravotního stavu. Jiní potřebná opatření ke snížení kojenecké a detské úmrtnosti a zajištění nezbytnou lékařskou pomoc a zdravotní péči pro všechny děti s důrazem na prevenci. Poskytují odpovídající péči matkám před porodem a po porodu a jiná nutná opatření k odstranění tradičních praktik, které poškozují zdraví dětí.
12. Základní vzdělání musí být bezplatné a povinné.
- 13. Kázeň ve škole musí být zajišťována způsobilým s lidskou důstojností. Výchova musí směřovat k rozvoji osobnosti dítěte a k zdůraznění respektu k lidským právům, ke vzájemnému porozumění, k míru a toleranci.**
14. Dítě má právo na odpočinek a volný čas, na hru a oddechové činnosti, odpovídající jejich věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umlecké činnosti.
15. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, uznávají právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoliv práce, která by byla pro dítě nebezpečná nebo mu bránila ve vzdělání a škodila na zdraví.
- 16. Dítě musí být chráněno před používáním drog a nesmí být využíváno při výrobě drog nebo při jejich distribuci.**
17. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, učiní všechno pro to, aby bylo zabráněno únosům dětí a obchodu s nimi.

18. Trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí nebude ukládán dítím mladším 18 let.
19. Žádné dítě do 15 let nebude přijímáno do ozbrojených sil a nesmí se zúčastnit bojových akcí.
20. Dítím národnostních menšin mají právo využívat vlastní kulturu, náboženství a vlastní jazyk.
21. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, jsou povinny zajistit, aby žádné dítě nebylo podrobeno mučení nebo jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.
22. Dítím, které se staly obětí ozbrojeného konfliktu, týrání, zanedbávání, špatného zacházení nebo vykořisťování, se musí dostat p ř slušného léčení s cílem jejich zotavení a sociální reintegrace.“³

Dítím nemají pouze práva, ale také povinnosti, které jsou obsaženy v zákoně o rodině (zákon č. 94/1963).⁴

3. Dokumenty zabezpečující ochranné funkce školy

Školu vidí každá rodina v tomto ohledu jako naprosto bezpečné místo, jiní se obávají, že zatímco doma mají své dítě pod kontrolou, právem ve škole se jim může snadno naskytnout příležitost, jak se setkat s drogou. Aby ve škole převažovali ochranní faktory nad rizikovými, měla by škola splňovat následující body:

- preventivními postupy, nevhodné jsou například jednorázové přednášky
- komunikace a spolupráce školy s příslušnými organizacemi v okolí (například pedagogicko-psychologické poradny, zdravotníci, zájmové organizace)

³ Práva dítěte: hlavní myšlenky úmluvy o právech dítěte [online]. c2007 [cit. 15. ledna 2007]. Dostupný z WWW: < <http://www.stripky.cz/unicef/pravo.html> >.

⁴ Zákon o rodině [online]. c2007 [cit. 19. ledna 2007].

Dostupný z WWW: < <http://www.kurzy.cz/zakony/94-1963-zakon-o-rodine/> >.

- dobrá spolupráce a komunikace s rodiči a preventivní
- vedení žáků k prosociálnímu chování, k pozitivním hodnotám
- dobrá návaznost na kvalitní způsob trávení volného času a mimoškolní aktivity
- hledání pozitivní alternativy pro selhávající a problémové žáky

Role školy je v **drogové prevenci** nezanedbatelná, v žádném případě však škola není všemocná, což by rodiče měli vzít do úvahy a nechovat ke škole nereálné očekávání typu:

- škola se o prevenci postará sama a rodiče se tím nemusí zabývat
- škola nebude nutit rodiče, aby i jenom uvažovali o tak nepříjemných záležitostech, jako jsou návykové látky u dětí
- škola převeze zodpovědnost i za to, jak dítě tráví volný čas,
- škola nebude rodiče zdržovat tím, že by je zvala k osobním návštěvám apod., a své případné problémy s dětmi si vyřeší sama.⁵

3.1. Právní vymezení spolupráce mezi rodiči a školou

Legislativně je vztah mezi rodiči a školou vymezen školským zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Podle §22 (3) jsou zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků povinni:

- „zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení,
- na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,
- informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- dokládat dle potřeby nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,

⁵ NEŠPOR, Karel. *Vaše děti a výchovné látky*. Praha : Portál, 2001. 148, 71 s. SBN 80-7178-515-

e) oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle §28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a zejména v těchto údajích.“⁶

3.2 Právní vymezení mezi žáky a školou

Jedním z hlavních dokumentů zajišťujících právní vymezení mezi žáky a školou a zároveň plnících ochrannou funkci je **školní řád**. Zde by měly být ukotveny základní pokyny pro bezpečnost žáků ve škole a zároveň tak plnit funkci ochrannou. V empirické části je podrobně rozebrán Školní řád Střední školy gastronomie a obchodu v Liberci.

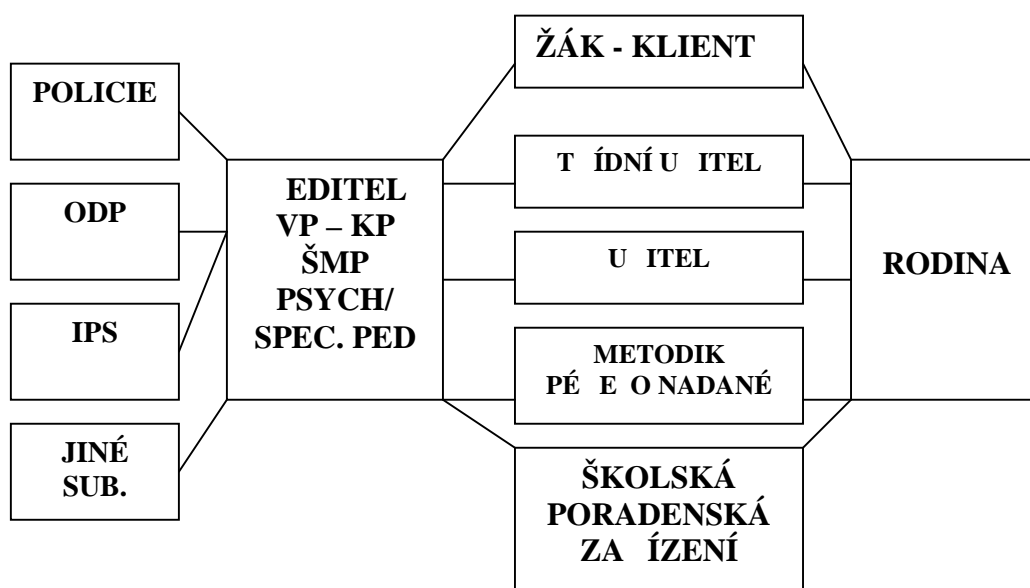
3.3 Preventivní program školy

Dalším dokumentem plnícím ochrannou funkci žáka ve škole je **preventivní program**. Tento program je obvykle vypracováván školním metodikem primární prevence a po átkem každého školního roku předkládán řediteli školy ke schválení. Po schválení je přiložen k dokumentům školy.

Domnívám se, že na plnění těchto programů by se měli podílet všichni pedagogičtí pracovníci, což jsou podle *Vstříku MŠMT 7/2005* učitelé, kteří se podílejí na poradenských službách a vytvářejí konzultační tým pro poskytování služeb ve škole. Tato koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole specifikuje metodické a organizační činnosti výchovného-kariérového poradce, školního metodika prevence, třídního učitele a učitele-metodika pro přípravu školního vzdělávacího programu. Model poradenských služeb ve škole je zde znázorněn v následujícím schématu:

⁶ Školský zákon [online]. c2007 [cit. 19. ledna 2007]. Dostupný z WWW: <<http://zakony-online.cz/?s122&q122=all>>.

Schéma 1.1

Tento tým by měl zajišťovat prevenci a případné řešení výskytu sociálně patologických jevů. Jedná se především o záškoláctví, drogovou závislost, šikanu, alkoholismus, kriminalitu, gambling, vandalismus, násilné chování, xenofobii, rasismus, intoleranci a sebepoškozování.

V empirické části (5.3) je podrobně mapován Preventivní program Střední školy gastronomie a obchodu v Liberci.

4. P sobení drogy na jedince, vytvá ení závislostního chování

4.1 Historie a sou asnost drog

Mnohé drogy, tedy i kou ení mají své historické ko eny, vzniklo v Americe a vyvinulo se z náboženského kultu indián , kte í p i rozdmýchávání svatých oh vdechovali automaticky kou z tabákových list . Pozvolna si na n j zvykali, až se jim stal požítkem. Doklady o tom jsou v dochovaných památkách starých May . První informace o tabáku p ivedla do Evropy Kolumbova výprava. B hem 17. století se zde rozší ilo, pak bylo p eneseno do kolonií, zejména íny, Indie a Japonska. V naší zemi se ujalo za vlády Rudolfa II. A rozmohlo se po t icetileté válce. Kou ili muži, ženy i d ti. Kou ilo se všude, i v kostele, což pozd ji ímskokatolická církev zakázala. Proti kou ení pak bojovali ture tí sultáni i ruští carové. P es mocenské zásahy se kou ení tabáku nepoda ilo vymítit, a tak je dnes tabák nejen drogou nejrozší en jší, ale i státem oficiáln tolerovanou, podporovanou.

Už od za átku léka i tušili, že kou ení poškozuj e zdraví. První spojitost mezi kou ením a nemocí, nap . rakovinou bylo zjišt no již ve 40. letech 20. století americkými léka i. V 60. letech vyzvala Sv tová zdravotnická organizace lenské státy, aby provedly ú inná opat ení sm ující k omezování ku áctví. Tabákové listy obsahují podstatn mén škodlivin než tabákový kou , ten vzniká nedokonalým spalováním tabáku, p i n mž se uvol uje významná toxická složka, kysli ník uhelnatý. Ten je krevním jedem, jenž tlumí p ísun kyslíku ke tkáním a navíc se váže na srde ní sval, mozkovou tká a játra ve v tším množství než na ostatní orgány. K nejhorším škodlivinám tabákového kou e pat í karcinogeny, které mohou vyvolat karcinom plic. S kou ením souvisí závažné choroby ústrojí dýchacího (rakovina plic a hrtanu, chronický zán t pr dušek, rozedma plic), srdce a cév (ischemická choroba srde ní, poruchy prokrvení mozku a periferních cév), ústrojí trávicího (rakovina rtu, dutiny ústní, jícnu, slinivky b íšní, v edová choroba žaludku a dvanácterníku) a ústrojí vym šovacího (rakovina a jiné nádory mo ového m chý e). Kou ení

u hotných žen může mít za následek zpomalení vývoje plodu, jež se projeví sníženou porodní hmotností, předčasným porodem i zvýšeným rizikem úmrtnosti novorozence. Kouření i pobyt v zakouřeném prostředí může vyvolat projevy alergie, snížení vnímavosti zraku i sluchu a zpomalení reakcí, čímž se zvyšuje riziko úrazu. Úmrtnost kuřáka je v průměru o 30 až 40% vyšší než u nekuřáka. Pro všechny tyto důsledky stojí za to nekouřit i s kouřením pěstát, což není jednoduchá záležitost, o čemž svědčí velké množství kuřáků, kteří se své závislosti nejsou schopni zbavit. Vybavují si text plakátu zaměřený na boj s kouřením: Kouřit se naučí každý malý chlapec, ale odnaučit se dokáže jen opravdový muž. Pokud to dokáže, stává se pouze abstinujícím kuřákem, nikoli nekuřákem. V této problematice hrají klíčovou roli peníze a snaha velkých tabákových koncernů vydlat co nejvíce, což s sebou zároveň nese nemožnost odstranit kouření ze světa.

Podobně jako tabák šla ruka v ruce s vývojem opiumu a marihuany. Nejstarší údaje o používání Cannabis pocházejí z doby před tisíci lety ve staré Babylonii. K nejvýznamnějšímu rozmachu v používání i všestranném využívání došlo v Číně. První svědectví o jejím využití pochází ze staré neolitické civilizace, jež se objevila v údolí Žluté řeky před šesti a půl tisíci lety.

Šaty, které lidé nosili, síť, jimiž lovíli ryby a zvířata, lana, kterých používali v nejranějších strojích, vše bylo vyrobeno z dlouhých pevných vláken konopí. Její semena byla spolu s rýží, ječmenem, pšenicou a sójou nejstarším používaným zrnem. Čínané se naučili ze semen lisovat cenný olej technikou používanou ještě ve 20. století. Do Evropy přinesli konopí severní cestou 2 800 let př. n. l. Skytové. Až do moderního věku se zde nikdy intenzivně neokouřilo, ale konopné vlákno se stalo naším hlavním plodinou v historii téměř každé evropské země. Po letech si marihuana do této oblasti hledala cestu znovu. Šířila se na Západ přes Persii a arabské země, kde se s rostoucím významem islámu více prosazovala v podobě hašiše. Z jejího rozmachu dosáhlo rozšíření hašiše v 19. století mezi bohemou a vyšší společností některých evropských metropolí, především v Paříži. Tisíce let byla marihuana označována jako medikament.

Cannabis sativa, konopí seté je jednoletá, dvoudomá bylina. Existují její různé formy lišící se obsahem pryskyřice a množstvím účinné látky THC (tetrahydrocannabinol). Jde o rostlinu pocházející převážně z Indie. Jedná se o nejstarší rostlinu, která byla používána pro její psychotropní účinky. Užívání

produktu konopí (marihuana a hašiš) bylo spojeno s náboženskými obřady. Je to pravděpodobně nejvíce rozšířená psychotropní droga, jejíž užívání se rozšířilo po celém světě. Jako hašiš (charas) se označuje zasmáklá a zformovaná pryskyřice ze samičích rostlin konopí, zatímco sušené a jinak upravené listy a květenství stejné rostliny jsou označovány jako marihuana (bang, u nás tráva, marjánka).

Úinek první intoxikace může být velmi rozdílný, od žádného efektu přes nepříjemné tělesné počitky, závratě a suchost v ústech až po výrazný pozitivní efekt s dosažením očekávané euforie, smíchu a zvýraznění vnímání okolí. Při opakovaných intoxikacích se docíluje očekávaného stavu rychleji, bez nežádoucích doprovodných efektů. Často bývá popisována výrazná nevolnost až zvracení při kombinaci marihuany s alkoholem. Po odeznání první fáze se v těle dostavuje stav příjemného rozpoložení mysli, uvolnění, pohoda a klid spojený často s výraznou euforizací a tendencí ke smíchu, který je vyvolán velmi lehce prakticky jakýmkoli podnětem. Nastupují i určité poruchy vnímání, spíše příjemného rázu, jako je subjektivně zpomalené vnímání času, zasténí barev, ale i chuti, takže jídlo se stává zajímavějším, dochází také k zasténí vnímání zvuků, hudby. Tento stav trvá různě dlouho, rádově několik hodin, záleží na dávce THC a individuální vnímavosti.

Konopí lze kouřit, jsou však běžné i jiné úpravy. Existují recepty na marihuanové pečivo, lze vyrobit čaj i polévku apod. Kouření této drogy je nejrizikovějším způsobem užití, je srovnatelné s rizikem kouření tabáku. Marihuana má v kouři o 50% více látek podílejících se na vzniku rakoviny plic než tabák. Kouření srovnatelného váhového množství je tedy rizikovější. Průměrný kuřák marihuany vykouří však několik cigaret týdně. Marihuana je celým svým rituálem na rozdíl od tabáku společenská droga, její kouření o samotě, v zaměstnání i při jíždě na tramvaji je velmi neobvyklé. S tabákem tomu je jinak, průměrný kuřák cigaret jich vykouří 10 – 15 denně – což do množství karcinogenních látek riskuje více. Při dlouhodobém, intenzivním kouření této drogy jsou popisovány poruchy menstruačního cyklu, snížení obranyschopnosti, omezení plodnosti u mužů.

Protože drogy, a různých rizik, zákon nerozlišuje, jde vždy o něco na hranici kriminality. Právě z této skutečnosti vycházejí tvrdí tak diskutabilního holandského modelu „separace trhu“. Domnívají se, že jestliže tendence okusit

zakázané ovoce je v populaci vysoká a to především u mládeže – bude lépe, když dostane příležitost okusit právě to nejméně rizikové.

Rozhodli se tedy dát možnost volného nákupu a konzumace lehkých drog s v domění, že pro potenciálního experimentátora nebude nutné hledat ilegální drogové dealery s rizikem nabídky něho „zajímavějšího“, než je jenom marihuana. Jde o předpoklad, že naprostá většina populace lehké drogy jen zkusí a uspokojí svou zvědavost nejméně rizikovým způsobem. Je to model jedné společnosti (vysoce tolerantní a schopné snášet i negativní důsledky v ní, kde pozitiva převládají) a jeho přenesení není řešením a zejména ne pro nás. Každá země musí vycházet ze svých tradic a ze své politicko – ekonomické reality. Současná situace v ČR je poněkud rozporuplná. Na jedné straně máme legislativu, která již nyní neumožňuje stíhání konzumentů drog pro pouhé držení pro vlastní potřebu, a tím patříme mezi vyspělejší státy – na druhé straně je informovanost, ale i zájem společnosti o tuto problematiku nedostatečný.

Mnohé země, ve snaze vyřešit tyto problémy, přijaly specifické zákony a podepsaly mezinárodní úmluvy umožňující efektivní zásahy proti zneužívání drog a obchodu s nimi. V roce 1912 se konala **Haagská konference** zaměřená na vážné problémy způsobené zneužíváním opia. Diskutovala také problematiku kokainu a jeho derivátů. Tato konference byla prvním pokusem na poli mezinárodní spolupráce při kontrole drog. Byly stanoveny základní principy, z kterých se vycházelo i v pozdějších letech.

V roce 1920 byla ustavena **Liga národů** a zesílily snahy o potlačení nelegálních aktivit spojených s drogami. V roce 1921 byl zřízen Poradní výbor pro obchod s opiem a jinými škodlivými drogami. Později byly navrženy další mezinárodní dohody. **Ženevská konvence** z roku 1936 navrhla sankce za pěstování, výrobu, distribuci, prodej, transport, export a import narkotik.

V roce 1944 byl podepsán **Protokol z Lake Success**, který přenesl mezinárodní kontrolu drog na nově vzniklou **Organizaci spojených národů**. Většina členských států OSN podepsala v roce 1961 **Jednotnou konvenci o narkotikách**, v roce 1971 a 1972 **Konvenci o psychotropních substancích**, zavádějící nový ústřední systém administrativních kontrol zákonem povolené

výroby a obchodu s drogami a anulující tak všechny dosavadní smlouvy krom Ženevské smlouvy z roku 1936. Byla zavedena **Mezinárodní komise pro kontrolu narkotik** a vytvořena centra pro sledování statistických údaj , podporu prevence a lé ení drogov závislých. 70. a 80. léta p inášejí dramatický nár st v užívání drog. Je proto zesílena snaha stát elit této situaci.

V roce 1987 byla uspo ádána Mezinárodní konference o zneužívání drog a nezákonném obchodu s nimi. 138 zú astn ných stát se zavázalo ke spolupráci a vyvodilo ty i hlavní cíle mezinárodní spolupráce:

- a) Prevence a omezení poptávky drog
- b) Kontrola produkce
- c) Potírání nezákonného obchodu
- d) Lé ení a rehabilitace drogov závislých osob

Tyto cíle jsou zakotveny v **Komplexním multidisciplinárním plánu budoucích aktivit na poli kontroly zneužívání drog**. K posílení legislativních opat ení pak byla navržena a v roce 1988 podepsána **Mezinárodní konvence o nezákonném obchodu s narkotiky a psychotropními substancemi**. Tato smlouva vyzvala všechny zem , aby se zapojily do boje proti obchodu s drogami prost ednictvím bilaterálních a multilaterálních smluv a z izováním speciálních protidrogových jednotek. Interpol zajiš uje spole né akce a oficiální spolupráci mezi jednotlivými zem ími. Úsp ch mezinárodní spolupráce by m l být zajišt n p edáváním informací a zkušeností.

V roce 1990 byl Generálním shromážd ním OSN p ijat **Globální plán akcí** proti zneužívání drog a obchodu s nimi. Období od roku 1991 do 2000 je vyhlášeno jako **Dekáda OSN proti drogám**.

4. 2. Vymezení pojmu droga

Pojmenování pochází z nizozemského slova droog, což v doslovném překladu znamená žízeň. Droga je obecné označení pro široký okruh psychotropních látek, jejichž užívání může vést k drogové závislosti. *“Drogy v obecném slova smyslu jsou jakékoliv látky přírodní nebo uměle vyrobené, jsou – li vpravené do organismu, mají jednu nebo více funkcí orgánu nebo systému.”*¹²

Jak uvádí Presl, jsou drogy v užším slova smyslu látky, které jsou zneužívány ke změně duševního stavu, prožívání stavu bdlosti nebo útlumu, při němž změny jsou způsobeny vlivem drog na centrální nervovou soustavu. K tomu, aby látky takto fungovaly musí mít účinek psychotropní, tedy musí rychle a silně působit na centrální nervovou soustavu. Tímto dochází ke změně myšlení, vnímání, nálady, podráždění, útlumu a chování. Psychotropní látka je obvykle více či méně toxická, protože narušuje normální činnost nervových buněk. Je také většinou omamná. Drogy fungují na bázi chemických změn v mozku, kde ovlivňují nebo napodobují chování chemikálií jako například adrenalin, tzv. neurotransmiter.

¹²Riesel, P.: *Lesk a bída drog*. Votobia, Praha 1999, ISBN 80-7198-348-9

4.3. Drogové závislosti

Drogová závislost je stav vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a látkou. „Je charakterizovaný změnou chování, touhou po opakovaném podání drogy pro její psychické účinky nebo nepřítomným psychickým a fyzickým obtížím, plynoucí z její nepřítomnosti.“⁶

Návyk vzniká opakovaným užíváním drogy o to rychleji, čím je droga účinnější. Účinnost je daná i tím, jak je jedinec vnímavý a drogou více či méně zranitelný. U návyku jde o mírné požívání drogy, které neškodí jedinci ani společnosti. Jedná se o lékařsky zdůvodněné užívání léků a mírné požívání alkoholu v konzumentském rozsahu. Ke změně nálady však stačí už malá dávka.

Zneužíváním rozumíme jakékoliv záměrné užití k účelu toxikomanickému. Při nadměrném a častém užívání, nepřiznivě ovlivňující duševní a tělesný stav jedince, který zároveň negativně ovlivňuje sociální vztahy, hovoříme o zneužívání drog s motivem toxikomanickým se záměrem vytvoření si stavu otravy drogou, kdy dochází ke změně duševního stavu. Jde o požívání, které nelze ospravedlnit lékařskými důvody.¹³

¹³Riesel, P.: *Lesk a bída drog*. Votobia, Praha 1999, ISBN 80-7198-348-9

Zneužívání drog tedy můžeme rozdělit na:

- a) **Zneužívání drog bez návyku**, což je takové, kdy ještě chybí nutkání k pravidelnému užívání nadměrného množství a svoboda rozhodování ke zneužití drog není ještě podstatně omezena.
- b) **Zneužívání drog s návykem**, kdy dochází k tomu, že nutkání vzít si drogu převládá a snižuje svobodu volby použít pouze malé množství drogy. Při takovémto návyku je nutné dávky zvyšovat, protože dosavadní množství neuspokojuje takovou změnu psychiky, pro kterou je droga užívána.

- c) Za zvláštní formu zneužívání drogy můžeme považovat **doping**, používající se záměrně pro zvýšenou výkonnost a bdělost například u sportovců před očekávaným sportovním výkonem. O dopingu však můžeme hovořit i u studentů před zkouškou.

I v těchto případech existuje nebezpečí návyku.

- d) Chorobnou a vystupovanou formou návyku je **závislost na droze**. Je charakterizována jako potěba pokračovat ve zneužívání drogy bez ohledu na její škodlivost. Takto závislý člověk získává drogu jakýmikoliv prostředky, aby mohl ve zneužívání pokračovat. U postiženého dochází k psychickým změnám při intoxikaci a zároveň k nepříjemným stavům v době vyústlivosti, nutící tak jedince opít drogu požit. Závislost může být i fyzická s nepříjemnými následky.
- e) Chorobnou a vystupovanou formou návyku je **závislost na droze**. Je charakterizována jako potěba pokračovat ve zneužívání drogy bez ohledu na její škodlivost. Takto závislý člověk získává drogu jakýmikoliv prostředky, aby mohl ve zneužívání pokračovat. U postiženého dochází k psychickým změnám při intoxikaci a zároveň k nepříjemným stavům v době vyústlivosti, nutící tak jedince opít drogu požit. Závislost může být i fyzická s nepříjemnými následky.¹⁴

¹⁴ Bruno, F. a kol.: *Drogy – drogová závislost*. Sananim Olomouc, 1996

P i stavu bez návyku je zp tný vývoj ještě možný, ve fázi stádiu návyku i závislosti zp tný vývoj již možný není. Jediným ešením je již pouze d sledná a trvalá abstinence.

Rozlišujeme fyzickou a psychickou závislost. Psychická závislost je duševní stav vzniklý konzumací drogy, který se projevuje p áním drogu op t požívat. Je vázán na prožití jistých požitk , které tedy nejsou jen pasivní konzumací drogy, ale také okolnosti, které její požívání provázejí, jako nap . spole nost, forma nebo rituál. Fyzická závislost je pak stavem organismu vzniklým zpravidla dlouhodob ějším a astým požívání drogy. Organismus se droze p izp sobil a zahrnul ji do své látkové vým ny, takže na p erušení p ísunu této drogy reaguje poruchou - abstinence ními p íznaky, které m ůžou skon ět až smrtí.

4.3.1 Rozd lení drog

Není v možnostech této práce zpracovat celou problematiku, proto je zde použito materiál odborník v této oblasti Bruna a Riesla. Další dopl ůující materiály jsou uvedeny v p íloze.

Drogy m ůžeme rozd ělit podle Bruna na:

- 1.**drogy tolerované**, tedy spole ností p íjaté a trp ěné, které mají zdravotní následky, ale osobnost není í.
- 2.**drogy také tolerované**, zp sobující zdravotní následky a ni ěící osobnost.
- 3.**drogy zp sobující závažné poruchy chování**, snižující nebo odstra ůující zábrany
- 4.**drogy programov ě a ů elov ě m ěnící myšlení a prožívání**, p sobící poruchy vnímání prostoru a skute nosti
- 5.**drogy ozna ěné jako m ěkké** (nap . marihuana) a **tvrdé** (heroin, kokain, atd.)

Drogy můžeme rozdělit v podstatě na dvě skupiny:

Legální drogy:

Alkohol patří mezi legální drogy, ale přesto má poměrně vysoké riziko ztráty kontroly a vzniku závislosti. Čím dříve se začne alkohol konzumovat, tím je riziko vzniku vyšší. Právě alkohol se často stává tzv. spouštěcí drogou, tedy první z řady konzumovaných, později už nelegálních drog. Závislosti na alkoholu u nás propadne 4 - 5% pravidelných konzumentů, protože tolerance konzumace je u nás příliš vysoká.

Pod pojmem alkohol rozumíme tedy látku etylalkohol neboli etanol, obsaženou ve víně, destilátech a likérech. Jde o látku psychotropní, vyvolávající psychickou a při dlouhodobém užívání i fyzickou závislost s abstinenními problémy. Má se za to, že pro rozvoj alkoholismu jsou důležité genetické faktory a individuální citlivost na etanol. Ten působí hlavně na centrální nervový systém a tlumí jeho aktivitu. Menší dávky alkoholu nepůsobí u většiny lidí problémy, avšak větší dávky mohou vyvolat změny různých orgánů a představují tak rizikový faktor pro různé choroby. Alkohol je vyhledáván pro schopnost snižovat zábrany, ostych a navazovat společenské vztahy. Alkoholová závislost je definována jako „psychický a obecně vzato také fyzický stav, charakterizovaný nutkáním užívat neustále nebo periodicky alkohol, s cílem dosáhnout psychických útek a vyhnout se nepříjemným pocitům spojeným s jeho abstinencí.“¹⁵

¹⁵Riesel, P.: *Lesk a bída drog*. Votobia, Praha 1999, ISBN 80-7198-348-9

Nešpor ve svém příspěvku na 5. odborném semináři v Praze v r. 2004 uvádí, že existují důkazy pití alkoholu a jiných drog na mozek dospívajících. Dochází-li

k poškození paměti vlivem alkoholu v dospívání, čímž toto poškození přetrvává i v pozdějším věku. Dále uvádí, že u 17-letých dospívajících, kteří pili alkohol a měli kvůli tomu problémy, byl zjištěn menší hippocampus, což je část mozku důležité pro učení a paměť. K dalším důsledkům patří úrazy, dopravní nehody, otravy, sebevraždy, sexuální násilí, nebezpečný sex, trestná činnost zejména násilného charakteru, rychlý rozvoj závislosti na alkoholu a drogách nebo přechod od alkoholu k jiným drogám.

Další legální drogou je **tabák**, tedy nikotin, který je hojně rozšířenou společenskou drogou. Dle Bruna jsou následující kritéria pro stanovení tabákové závislosti tyto:

- A) nepřetržité užívání tabáku po dobu alespoň jednoho měsíce
- B) přinejmenším dva z následujících bodů:
 - a. neúspěšné vážné nebo pokusy zanechat kouření nebo ho výrazně omezit na určitý nízký počet cigaret denně.
 - b. objevení se abstinenčních příznaků po pokusu přestat kouřit.
 - c. přetrvávající užívání tabáku, přestože jedinec trpí vážnou fyzickou chorobou (např. choroby dýchacího nebo kardiovaskulárního systému), která, jak si je vědom, se kouřením zhoršuje. Abstinenční krize po přerušení užívání tabáku dosahuje intenzity, která proporcionálně odpovídá míře tabákové intoxikace

¹⁶NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H.: *Jak přecházet problém s návykovými látkami na základních a středních školách*. Praha: Sportpropag pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy R 1996

Práv závislost na tabáku patří k nejsilnějším a nejnepříjemnějším, u nás na ni umírá kolem 60 lidí denně. Nikotin způsobuje nemoci respiračního systému (bronchitida, rakovina plic a hrtanu apod.), nemoci oběhového systému (infarkt myokardu, náhlé srdeční selhání apod.), nemoci trávicího systému (rakovina ústní dutiny, jícnu, žaludku, žaludeční a pankreatický vřed), nemoci pohlavních orgánů (zvýšené riziko potratů, komplikace v těhotenství a při porodu, snížená plodnost apod.) a nemoci močového systému (např. rakovina močového měchýře). Tabák je velmi často drogou doplňkovou, spojenou s konzumací dalších drog. Nikotin je hlavní psychoaktivní složkou tabáku. V současné době je konzumován nejčastěji formou vdechování cigaretového kouře.

Tabákové závislosti jsou v nově položené otázky v dotaznících v empirické části.

4.3.2. Frekvence hledisko

Podle Brunůžeme užívání drogy rozdělit na: a) náhodné

b) občasné

c) rekreační nebo pravidelné

Závislost může být chápána také jako **primární** u lidí, kteří užili drogu již zpočátku z důvodů toxikomanických a **sekundární**, vznikající při nadměrném nebo častém užívání léků, tedy jako nehoda.

Mezi legální drogy bychom mohli započítat i **kofein**, obsažený v kávě, čaji a Coca-cole. U nás však téměř nikdy nedochází k hlubším psychickým ani fyzickým obtížím.

¹⁷Bruno, F. a kol.: *Drogy – drogová závislost*. Sananim Olomouc, 1996

4.3.3 Zneužívání drog

Lze dle Bruna rozdělit na:

- f) **Zneužívání drog bez návyku**, což je takové, kdy ještě chybí nutkání k pravidelnému užívání nadměrného množství a svoboda rozhodování ke zneužití drog není ještě podstatně omezena.
- g) **Zneužívání drog s návykem**, kdy dochází k tomu, že nutkání vzít si drogu převládá a snižuje svobodu volby použít pouze malé množství drogy. Při takovémto návyku je nutné dávky zvyšovat, protože dosavadní množství nezpůsobuje takovou změnu psychiky, pro kterou je droga užívána.
- h) Za zvláštní formu zneužívání drogy můžeme považovat **doping**, používající se záměrně pro zvýšenou výkonnost a bdlost například u sportovců před oekávaným sportovním výkonem. O dopingu však můžeme hovořit i u studentů před zkouškou.

I v těchto případech existuje nebezpečí návyku.

- i) Chorobnou a vystupovanou formou návyku je **závislost na droze**. Je charakterizována jako potěba pokračovat ve zneužívání drogy bez ohledu na její škodlivost. Takto závislý člověk získává drogu jakýmikoliv prostředky, aby mohl ve zneužívání pokračovat. U postiženého dochází k psychickým změnám při intoxikaci a zároveň k nepříjemným stavům v době vyústlivnosti, nutící tak jedince opít drogu požit. Závislost může být i fyzická s nepříjemnými následky.

Při stavu bez návyku je zpočátku vývoj ještě možný, ve fázi stádia návyku i závislosti zpočátku vývoj již možný není. Jediným řešením je již pouze dlouhodobá abstinence.

Závislost může být **primární** u lidí, kteří užili drogu již zpočátku z důvodů toxikomanických a **sekundární**, vznikající při nadměrném nebo častém užívání léků, tedy jako nehoda.

¹⁸ Bruno, F. a kol.: *Drogy a drogová závislost*. Sananim Olomouc, 1996

5 Empirická část

5.1. Vymezení výzkumného problému

Cíl výzkumu:

Ve druhé, praktické části své diplomové práce navazuji na část teoretickou, kde jsem si vytýčila 3 cíle, které se analýzou problémových otázek budu snažit splnit. Zabývám se v nich jednak současnou podobou školní dokumentace, ke které letos probíhal nový Školský vzdělávací program a potom také současným stavem drog na dvou školách v Jablonci n. N.

5.2 Stanovení výzkumných problémových otázek

V souvislosti s pracovním vymezením výzkumného problému bylo jako základní úkol položeno postihnout následujících okruhů :

1. Jsou žáci na základě současných školních dokumentů dostatečně chráněni před drogami?
2. Které formy prevence ve škole převládají a patří dle odborných autorů mezi účinné nebo ne?
3. Patí tyto formy dle odborných autorů mezi účinné nebo ne?
4. Setkávají se žáci s distribucí drog ve škole?
5. Je kouření jako jedna z návykových látek rozšířená více u žáků učitelských než u studentů, jak se všeobecně soudí a považují žáci kouření za nebezpečné?
6. Považují žáci kouření za nebezpečné?

Ke splnění těchto úkolů jsem si vybrala metodu dotazníkového šetření a následnou analýzu dokumentů.

5.3 Problémové otázky, týkající se školních dokument

PO1: *Jsou žáci na základ souasných školních dokument dostate n chrán ni p ed drogami?*

Jak již bylo uvedeno v předchozích statích, je otázka bezpečnosti žák ve školách ím dál aktuáln ější a je každým rokem t eba se nad tímto zamýšlet.

Školní dokumenty by m ly zabezpe it preventivní ochranu žák p ed nebezpe ím závislosti na návykových látkách.

Legislativn je toto zabezpe eno školským zákonem o p edškolním, základním, st edním, vyšším odborném a jiném vzd lávání. Podle §30 (1a) školní ád upravuje podrobnosti k výkonu práv a povinností d tí, žák , student a jejich zákonných zástupc ve škole nebo školském za ízení a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztah s pedagogickými pracovníky.

Podle §22 (3) jsou zákonní zástupci d tí a nezletilých žák povinni:

- a) „zajistit, aby dít a žák docházel ádn do školy nebo školského za ízení,
- b) na vyzvání editele školy nebo školského za ízení se osobn zú astnit projednání závažných otázek týkajících se vzd lávání dít e nebo žáka,
- c) informovat školu a školské za ízení o zm n zdravotní zp sobilosti, zdravotních obtížích dít e nebo žáka nebo jiných závažných skute nostech, které by mohly mít vliv na pr b h vzd lávání,
- d) dokládat d vody nep ítomnosti dít e a žáka ve vyu ování v souladu s podmínkami stanovenými školním ádem,
- e) oznamovat škole a školskému za ízení údaje podle §28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro pr b h vzd lávání nebo bezpeč nost dít e a žáka, a zm ny v t chto údajích.“¹⁹

V souvislosti se školní docházkou jsou zákonní zástupci za zákona vázáni následujícími povinnostmi:

§50 (1) Zákonný zástupce žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka. Podmínky pro uvolnění žáka z vyučování a omlouvání neúspěchu žáka ve vyučování stanoví školní řád.

§50 (3) Žákovi, který se nemůže pro svůj zdravotní stav po dobu delší než dva měsíce účastnit vyučování, stanoví ředitel školy takový způsob vzdělávání, který odpovídá možnostem žáka, nebo mu může povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu podle §18. Zákonný zástupce žáka je povinen vytvořit pro stanovené vzdělávání podmínky.“²⁰

¹⁹Školský zákon [online]. c2007 [cit. 19. ledna 2007]. Dostupný z WWW: <<http://zakony-online.cz/?s122&q122=all>>.

²⁰ tamtéž

Podrobnější podmínky spolupráce rodičů – škola upravuje **školní řád** konkrétní školy, jeho znění musí být v souladu s platným školským zákonem. Školní řád zveřejňuje ředitel na přístupném místě ve škole a informuje o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků. Podle §30 (1a) školní řád upravuje podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců ve škole nebo školském zařízení a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky.

Podle §167 je zákonným zástupcem umožněno podílet se na správě školy prostřednictvím školské rady.

Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení ukládá pedagogickým pracovníkům povinnost být na pracovišti v době stanovené pro spolupráci školy se zákonnými zástupci žáků. „Dále jsou pedagogickými

pracovníci mimo jiné povinni:

- „zachovávat mlčenlivost o skutečnostech týkajících se osobních údajů žáků,
- informovat žáky o výsledcích jejich vzdělávání, v případě nezletilých též jejich zákonného zástupce,
- spolupracovat se zákonnými zástupci žáků a zařízeními náhradní rodinné péče,
- spolupracovat s výchovným poradcem školy, školním metodikem prevence, případně se zařízeními pedagogicko-psychologického poradenství a orgány sociálně právní ochrany dětí.

Proto škola přichází s opatřeními a vkládá prostředky do osvojení v podobě primární prevence. Následující dokumenty se snaží podchytit nejfrekventovanější negativní jevy a svými opatřeními obsaženými v těchto dokumentech žáky preventivně chránit.

Jedním z hlavních dokumentů zajišťující ochrannou funkci je **školní řád**. Zde by měly být ukotveny základní pokyny pro bezpečnost žáků ve škole a zároveň tak plnit funkci ochrannou.

Ve zkoumaném **školním řádu Střední školy gastronomie a služeb v Liberci**, kde pracuji, je mimo jiné pamatováno na prevenci v oblasti drog. V bodě 3.3 a 3.6 školního řádu můžeme nalézt tato ustanovení:

3.3 Třídní učitel seznámí všechny žáky s tímto školním řádem a s požárními a bezpečnostními předpisy školy. O použití provede zápis do třídní knihy.

3.6 Žákovi není dovoleno ve školní budově a vymezeném areálu školy, na odloučených pracovištích školy, při praktickém vyučování a při všech školních akcích kouřit, požívat alkoholické nápoje, užívat drogy a provozovat jejich distribuci.

Při nalezení drogy nebo alkoholu u žáka budou droga nebo alkohol zabaveny a uloženy do trezoru a sepsán protokol se svdkem. Následně budou informováni rodiče žáka a žák bude podmíněně vyloučen se zkušební lhůtou, a to nejdéle na dobu jednoho roku.

Je-li žák pod vlivem alkoholu, drog nebo má abstinenční příznaky na drogy a je v ohrožení života, povolá pedagogický pracovník lékařskou pomoc. Následně jsou informováni rodiče.

V případě, že žák je pod vlivem alkoholu nebo drog a není v ohrožení života, informuje pedagogický pracovník rodiče žáka. V obou případech je žák potrestán podmíněně vyloučením se zkušební lhůtou na dobu nejdéle jednoho roku.

V případě, že zákonný zástupce nezajistí další péči o své dítě, uvádí třídní učitel výchovného poradce, a ten informuje oddělení sociální prevence a kurátora. Při nalezení drogy v budově školy a v dalších zařízeních sloužících k výuce, informuje příslušný pedagogický pracovník ředitele školy nebo jeho zástupce, kteří zajistí místo nálezu, drogu a zavolají policii.

Třídní učitelé jsou odpovědní za seznámení žáků s dokumentem, což také zaprotokolují do třídní knihy. Ředitel školy následně kontroluje tento zápis na začátku každého školního roku zároveň s podpisem třídní knihy. Pedagogičtí a

výchovní pracovníci p esn v dí, co mají za daných okolností d lat a jak se mají zachovat v p ípad nestandardních situací, jež mohou nastat. Žáci naopak zcela jasn v dí, jaká jsou ve škole zavedená pravidla a mají vymezené hranice, které nesm jí p ekro it.

Dalším dokumentem zajiš ujícím tentokrát primární prevenci je **Školní preventivní program St ední školy gastronomie a obchodu v Liberci**, který je rozd len do r zných oblastí. Obsahuje r zné aktivity, které odborníci považují za ú inné – jako nap . besedy, polemiky, diskuse, promítání film , p ednášky. Zda jsou tyto aktivity ú inné závisí nejen na kvalit programu , ale také je velmi d ležitá zp tná vazba. Domnívám se, že u v tšiny akcí je tento p edpoklad zajišt n, protože se jedná o programy realizované speciálními odbornými pracovníky za ú asti pedagogických pracovník , kte í na záv r programu aktivizují žáky k otázkám, diskusím a polemikám. Také asov se s touto zp tnou vazbou po ítá v asovém harmonogramu.

5.3.1 Preventivní program v oblasti nespecifických aktivit

Sou ástí primární prevence je tzv. nespecifická primární prevence.

Ú innou preventivní strategií je snižování dostupnosti a poptávky návykových látek. Poptávku lze snížit tím, že žák m nabídneme jiné aktivity a innosti. Takovéto innosti podporují harmonický rozvoj osobnosti, zejména zájmu, nadání, pohybových a sportovních aktivit. Takovými akcemi jsou:

Reprezentace školy ve sportovních sout žích okresního, krajského a celostátního charakteru

Sportovn - turistický kurz

Harmoniza ní dny 1. ro ník

Lyža ský kurz

Organizace školních sout ží dovedností žák (psaní strojem, výpo etní technika, ú etnictví)

Ú ast student v akci „Studenti tou a píší noviny“

Ú ast v literárních sout žích a akcích po ádaných Domem d tí Viký a M stskou knihovnou (p ednášky, besedy, exkurze, sout že)

Osv ta školy a ú ast na akcích Ámos, Vzd lávání 2009

Podíl žáků na "Dni otevřených dveří"

Spolupráce s pedagogicko - psychologickou poradnou (beseda o efektivitě učení, profí testy, individuální konzultace s rodiči problémových žáků)

Exkurze za účelem poznání Euroregionu Nisa s možností ověření svých jazykových schopností (Zittau, Bautzen, Dresden ...)

Zájezdy do německy hovořících zemí (dle potřeby zájemců) nebo Anglie

Účast žáků na zeměpisných poadech

Projektový den

Den památek

Zpřevážnost

Pořádání školních akcí za účelem poznání regionu (památek a rarit regionu, života v něm), vytváření kladného vztahu k historii, kulturním a společenským hodnotám)

Programy nespecifické prevence nesouvisí přímo se sociálně patologickými jevy, má však smysl je podporovat a rozvíjet a zajišťovat tak kvalitní vyplnění času žáků. Prevence sociálně patologických jevů v rezortu školství obsahuje aktivity v těchto oblastech prevence:

- Násilí a šikanování
- Záškoláctví
- Kriminalita, delikvence, vandalismus
- Ohrožení mravnosti a mravní výchovy mládeže .
- Xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus
- Užívání návykových látek (včetně opomíjeného alkoholu a kouření), anabolik, medikamentu a dalších látek, onemocnění HIV/AIDS
- Netolismus (užívání virtuálních drog)
- Divácké a domácí násilí
- Komerní sexuální zneužívání dětí
- Syndrom týraní a zneužívání dětí
- Patologické hraní (gambling)
- Sekty a sociální patologie náboženských hnutí

5.3.1.1 Podpora žáků v oblasti celospolečenských a mimoškolních aktivit

1. V rámci zajišťování splnění preventivního programu se žáci účastní celostátních dobročinných akcí, konajících se v Jablonci n. N. Dobrovolníci z řad žáků oficiálně nabízejí a prodávají drobné předměty, určené k těmto účelům. Akce zajišťuje výchovný poradce ve spolupráci s příslušnými organizacemi. Těmito akcemi jsou:

Bílá pastelka

Kvetinový den

červená stužka

Emil

Kvetinka

2. V měsíci říjnu pořádá město Jablonec n. N. ve spolupráci s dalšími organizacemi, zabývajícími se protidrogovou prevencí, výchovně vzdělávací akce Týden proti drogám. Na programu, který je zaměřen pro žáky ZŠ, SŠ a SOU se aktivně podílejí: Centrum sociálních služeb Jablonec n. N., Vznice Rýnovice, Domovní a mládeže Viký, Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, Státní zdravotní ústav Liberec a Pedagogicko-psychologická poradna v Jablonci n. N. Program celý týden probíhá v prostorách Městského úřadu – Anenské, Centra sociálních služeb – Spolkového domu a Domovní a mládeže Viký. Jedná se o úvodní přednášek, besed a komponovaných představení, na kterých vystupují a přednášejí odborníci zabývající se příslušnou problematikou. Žáci se mohou zúčastnit besed a programových bloků:

AIDS a my – který je interaktivní formou zaměřen na minimalizaci rizikového chování

Drogová závislost – beseda s odbornými pracovníky Vznice Rýnovice o problematice drogových závislostí spojená s osobní výpovědí odsouzeného, který v rámci výkonu trestu prochází ústavní léčbou drogové závislosti.

Gamblerství – beseda pro žáky 4. – 6. tříd

Padouch nebo hrdina – interaktivní forma nabízející nejen teoretické v domosti, ale i praktický nácvik zaměřený na vhodný postoj k drogám

Alkohol a riziko závislosti – program, který je interaktivní formou zaměřen na alkohol a závislost

3. Nakladatelství MF Dnes vypisuje pravidelnou rubriku Studenti tou a píše noviny, což je akce pro středoškoláky, pořádaná MF DNES. Studenti mají možnost zamyslet se a vyjádřit své názory na palčivá témata, kterými jsou například drogy, xenofobie, eutanazie, svoboda apod. Spolupráci s nakladatelstvím zajišťují učitelé českého jazyka, kteří práce nejprve zadají v rámci slohové práce, pak vyberou ty nejlepší, korigují je a zašlou elektronicky do nakladatelství.

4. Návštěva nápravného zařízení - exkurze do věznice v Rýnovicích

5.3.1.2 Primární prevence v jednotlivých vyučovacích předmětech

(Zajišťují všichni pedagogičtí pracovníci)

Také ve výchovně vzdělávacím procesu je třeba prosazovat zdravý životní styl.

Pro všechny vyučující a výchovné pracovníky to znamená:

Kládně reagovat na zdraví, osobní a duševní hygienu, správnou výživu a pohybové aktivity.

Vést žáky k odpovědnosti za své zdraví a poznání, že zdravý životní styl ovlivní jejich kvalitu života.

Navodit změnu postojů a chování žáků ve prospěch zdravého životního stylu.

Podporovat pohybové aktivity formou sportovních soutěží a přírodních aktivit (TV, sportovní soutěže, lyžařský kurz, branně-turistický kurz).

Podporovat talentované a pohybově nadané žáky.

Využít publikací VZP pro výuce (jsou dostupné v učitelské knihovně).

Dodržovat pravidla bezpečného užívání internetu ze strany žáků.

(Zajišťují především vyučující informatiky)

Upozornit na rizika užívání internetu, seznámení s bezpečnostními pravidly.

Náročnosť primárnej prevencie spočíva v koordinácii, jejím základem je prebranie tém s problematikou sociálnych patologických javov, a to tak, aby nedochádzalo k ich multiplicite a tým k presyceniu žiakov stejnými informaciami.

Prevenci sa zaoberajú využívaním týchto predmetov: obecná veda, zdravotná, právna veda, psychológia predaja, dejepis, chémia, ďalej i predmet hospodársky zemepis, nemecký jazyk a anglický jazyk. Obsahy týchto predmetov teda zahŕňajú:

1. ročník

Obecná veda

Osobnosť:

Rozvoj osobnosti - sebedôvera, sebaobetie

Význam medziľudských vzťahov a zásady slušného chovania.

Spoločenské chovanie: "Dôjde medzi ľuďmi"

Rodina:

Vzťahy medzi pohlaviami, voľba životného partnera, podmienky dobrého fungovania rodiny - zásady súžitia. Vliv rodiny na zdravý rozvoj osobnosti.

Právne vzťahy medzi rodičmi a deťmi

Náhradná rodinná péňa

Téma náboženstva:

Duchovný život, morálka a viera. Sekty a ich vliv na jedince

Spoločnosť:

Rôzne druhy závislostí a ich vliv na destrukciu osobnosti. Prejav násilí vo spoločnosti (agresivita a šikana, divácke násilí).

Multikultúrna spoločnosť:

Pozitíva a problémy multikultúrneho súžitia (xenofóbia, rasizmus)

Patologické jevy:

Globální problémy: AIDS jako jeden z globálních problémů lidstva

Zdravotnictví:

První pomoc:

Zásady první pomoci při ohrožení života

Přijetí drog na oběhový, nervový a dýchací systém.

Tělesné, duševní a sociální změny u závislého jedince

2. ročník

Občanská nauka

Ústava ČR:

Listina základních práv a svobod.

Dodržování a obhajoba lidských práv.

Národ a národní tradice.

Vlastenectví a jeho zneužití extremistickými skupinami Vztah občana ke státu - uprchlictví, emigrace, imigrace. Soužití společenské majority a minority

Veřejné mínění a způsoby jeho ovlivňování sdělovacího prostředky. Mediální výchova - zpravodajství a vliv reklamy.

Problém životní spokojenosti a štěstí.

Náhradní formy uspokojování a rizikové závislosti

Občanské dovednosti a čtenosti.

Základní mravní zásady občana - lidské jednání, vina. Svdomí, spravedlnost, odplata

Deskriptiv

Globální problémy:

Terorismus jako globální problém

Psychologie

Psychologie:

Umění jednat s lidmi jako sociální dovednost.

Asertivní chování jako sociální dovednost .

Společenské chování v různých situacích.

Schopnost sociální percepce.

Chyby v posuzování druhých.

Chyby při komunikaci s druhými.

Zásady správné komunikace.

Duševní hygiena.

Zásady správné životosprávy.

Psychologie trhu:

Image osobnosti.

Příprava obchodního jednání.

Psychologie prodeje:

Způsob ovlivňování zákazníka.

Konflikty a způsoby jejich řešení.

Konfliktní typy zákazníků .

Psychologický rozbor různých typů chování zákazníků .

Řešení psychologicky náročnějších situací v obchodě řešení mimořádných situací v obchodě .

Etické zásady pracovníka obchodu.

Společenská etiketa.

3. ročník

Právní nauka

Trestní právo:

Místo trestního práva v právním systému.

Protiprávní jednání - trestné činy, přešestupky.

Podmínky trestní odpovědnosti.

Trestné činy a jejich pachatelé.

Trestná činnost mladistvých.

Tresty a ochranná opatření.

Průběh trestního řízení.

Svět práce

Globální problémy:

Země s produkcí drog

Distribuce drog a její úskalí

Obecná pravidla společenského styku:

Význam prvního dojmu a "halo efekt"

Společenské nehody

Společenské oblečení muže, ženy

Základní formy společenských podniků

Anglický a německý jazyk

Konverzace: Problémy současné mládeže.

Můj volný čas.

5.3.1.3 Průběžné mapování situace na škole z hlediska rizik výskytu sociálně-patologických jevů

Učitelé, výchovní pracovníci a ostatní pedagogičtí pracovníci mají za úkol průběžně sledovat, usměrňovat, případně vhodně zasahovat při výskytu sociálně-patologických jevů, jsou to zejména drogová závislost, alkoholismus, kriminalita, gambling, záškoláctví, šikana, vandalismus, násilné chování, xenofobie, rasismus, intolerance. Hlavními úkoly jsou:

Vést žáky k chápání zdravotních a sociálních dopadů sociálně-patologických vlivů.

Nekompromisně potírat alkohol a další návykové látky ve škole a při

školních akcích.

Včas podchytit ohrožené děti a mladistvé (dětí s výchovnými poruchami, poruchami chování, dětí neprůbojných, které by se mohly stát obětí šikany, dětí ze špatně fungujících rodin).

Vytvořit úzkou spolupráci mezi žáky, rodiči a pedagogy, jež by mohla vést k odhalení šikany a jiných nežádoucích jevů.

Zajistit informovanost rodičů o sociálně patologických jevech prostřednictvím informativní schůzky nebo brožur tomu určených.

Chránit žáky před sociálně patologickými jevy.

Pomoci žákům drogově závislým (konzultace s žáky, rodiči, odkaz na příslušné instituce)

D sledně potírat šikanu a poukazovat na nevhodné chování, jež by v ní mohlo vyústit

Zaměřit se na prevenci záškoláctví, d sledně provádět kontrolu školní docházky, spolupracovat s mistry odborné výuky, výchovnou poradkyní a rodiči.

D sledně dodržovat pravidla postupu při neúspěchu žáka ve škole.

Provést školní analýzu některého ze sociálně patologických jevů a provést porovnání s výsledky předchozí analýzy nebo celostátními výsledky.

5.3.1.4 Vedení žáků k účelnému využívání volného času a zapojování se do dění ve škole

(Zajišťují to ředitel školy, výchovný poradce, ostatní pedagogičtí pracovníci)

V rámci školního vyučování se pedagogičtí pracovníci snaží různými formami naplňovat preventivní program stanovený vždy na začátku školního roku. Ukázky z jednotlivých akcí školy jsou zachyceny v bodu 3.4. Příklady žákovských aktivit.

5.3.1.5 Rozvíjení sociálního chování žáků vhodnými formami a metodami

Posilování zdravého sebevědomí žáků, prohlubování umění komunikace s vrstevníky a dospělými, zvyšování v domě kolektivní soudržnosti, které má za cíl zabránit projevování negativního chování jedince v rámci třídního kolektivu.

(Zajišťují všichni pedagogičtí pracovníci)

5.3.1.6 Prosazování zdravého životního stylu ve výchovně vzdělávacím procesu

(Zajišťují všichni pedagogičtí pracovníci, zejména vyučující psychologie, třídní výchovy a zdravotní)

V rámci těchto požadavků je úkolem pedagogických pracovníků :

Kláde důraz na zdraví, osobní a duševní hygienu, správnou výživu a pohybové aktivity

Vést žáky k odpovědnosti za své zdraví a poznání, že zdravý životní styl ovlivní

jejich kvalitu života

Navodit změnu postojů a chování žáků ve prospěch zdravého životního stylu

Podporovat pohybové aktivity formou sportovních soutěží a přírodních aktivit

(TV, sportovní soutěže, lyžařský kurz, branný – turistický kurz)

Podpora talentovaných a pohybově nadaných žáků

Využití publikací VZP při výuce - např. Likvidace životního stylu, Rakovina střeva, Srdeční onemocnění, Drogy a Evropa, Pohlavní choroby, atd.

5.3.1.7 Dodržování pravidel bezpečného užívání internetu ze strany žáků

(Zajišťují vyučující informatiky)

Vzhledem k rozšířeným dezinformacím, které žáci mohou najít na internetu, je třeba zachovávat určitá bezpečnostní pravidla při práci na počítačích. Je tedy nutné:

Upozornit na rizika užívání internetu, seznámení s bezpečnostními pravidly

5.3.1.8 Poučování žáků v rámci spolupráce s Policií ČR

Informování žáků o důsledcích protiprávního jednání, jehož se mohou mladiství dopustit, prohlubování právního vědomí žáků.

Tato spolupráce je zajišťována již několik let a setkává se se zájmem žáků. Jedná se o dvě besedy: jednak o besedu se žáky 1. ročníku, kteří jsou již právně postižitelní a pracovníci Policie ČR právou o těchto případných postizích se žáky diskutují a druhá beseda je nejprve zahájena dokumentárním filmem o mladých lidech ve věku dorosteneckém, používajících drogy a páchajících trestnou činnost a ve druhé části programu žáci s policisty diskutují o filmu a o trestné činnosti vyplývající z konzumace drog.

(Zajišťují všichni pedagogičtí pracovníci, zejména právní nauky)

5.3.1.8 Zajištění možné spolupráce s ostatními složkami

Škola v průběhu celého roku spolupracuje s dalšími subjekty:

Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou.

Spolupráce s Domovy mládeže.

Spolupráce s okresním metodikem (výchovný poradce).

Spolupráce s trenéry sportovních klubů.

Spolupráce se sociálním odborem.

Spolupráce s Policií ČR.

5.3.1.10 Další vzdělávání pedagogů v oblasti sociálně patologických jevů

Škola zajišťuje vzdělávání pedagogů formou samostudia a nabízených seminářů. Zejména se pak jedná o výchovného poradce a metodika školní prevence.

5.3.1.11 Využívání metodických pomůcek

Pro výše jmenované účely lze použít:

Videa, CD - kabinet metodika, knižní publikace, propagační publikace VZP a nástěnek

5.3.2 Školní preventivní program v oblasti specifických aktivit

Škola se snaží v rámci preventivního programu informovat žáky o drogách a rizicích jejich užívání, proto nabízí celou řadu programů, které jsou s touto problematikou spojeny, přímo oslovuje a zve do školy odborníky, zabývající se těmito otázkami. Zároveň využívá nabídky organizací a zařízení sloužících primární drogové prevenci. V této části uvádím konkrétní příklady primárních programů na Střední škole gastronomie a obchodu v Liberci.

5.3.2.1 Zdravotní - osvětové programy

Tyto programy využívají nabídky mimoškolních organizací ve spolupráci s odborníky na danou problematiku.

"S tebou o tobě" - program pro dospívající dívky se zaměřením na péči o zdraví mladé ženy, na intimní hygienu, intimní život a prevenci pohlavních chorob.

Prevence rakoviny prsu u dívek - podobný program ve spolupráci se SZŠ Liberec.

Sexuální problematika -náctiletých (sexuologie, gynekologie, epidemiologie) se zaměřením na prevenci rakoviny děložního čípku.

(projekt EU)

Rady za ínajícím milenc m - beseda v kin Radnice.

Bulimie a anorexie - p ednáška s besedou.

Den otev ených dve í v jablonecké nemocnici s návodem jak pe ovat o své zdraví

5.3.2.1 Protidrogová tematika

Tyto akce probíhají p ímo ve škole za p ítomnosti t ídních u ítel a výchovného poradce.

Organizují ji odborníci na tuto problematiku a pracovníci protidrogového centra v Jablonci n.

N. Cílem je primární prevence u mládeže dorostového v ku.

"Týden bez drog" - akce s protidrogovou tematikou

„77 d vod pro nebrat drogy"- po ad o drogách se zam ením na praktickou dovednost jak odmítnout drogu, jak snižovat riziko u drogov závislých (prožitkový po ad se zapojením žák a pedagog)

5.3.2.2 Další sociáln - patologická problematika

Akcí se zú ast ují vybrané t ídy s t ídním u ítelem nebo výchovným poradcem. Po ad „Kou ení? – Tvá volba!“ je podrobn zmapován v empirické ásti práce.

"Kou ení? - Tvá volba!" - akce ve spolupráci s CEV AP Praha.

„Tahle m že být tvá poslední“ - sout ž pro ty, kte í hodlají skoncovat s kou ením.

Alkoholismus, tabakismus, toxikománie - p ednáška PhDr. Alounka.

Kriminalita mládeže - beseda s Policíí R.

Etické fórum st edoškolák Libereckého kraje - akce a ožehavou problematikou, k níž se vyjad ují žáci v tzv. workshopech.

Návšt va nápravného za ízení - exkurze do v znice v Rýnovicích.

Projektový den.

Jak již bylo e eno, všechny tyto akce se snaží zaujmout žáky v rámci preventivních protidrogových opat ení a informovat je o nebezpečích, která hrozí p í užívání drog. V tšina znalostí žák totiž z ejm pramení z médií nebo ze zkušeností známých vrstevník , což m že n kdy vést i k pon kud zkresleným

informacím nebo zlehování nebezpečí pramenící z užívání drog – toto lze dokumentovat i na příložených materiálech v příloze, kde se žáci vyjadřují k nelegálním drogám a k tzv. lehkým drogám. Škola se proto snaží realizací preventivního protidrogového programu tuto situaci pozitivně změnit.

5.3.3 Příklady žákovských aktivit

Pro tuto část byly použity fotografie a materiály z kroniky Střední školy gastronomie a obchodu v Liberci – odloučené pracoviště v Jablonci nad Nisou.

Projektový den (3 strany)

V rámci projektového dne měli žáci za úkol vytvořit „svěmsto budoucnosti“. Jednalo se o projekt určený maturitním třídám, protože třídy učovské byly v rámci povinné praxe na prodejnách. Úelem projektu bylo i mimo jiné rozvíjení sociálních a kolektivních vztahů. Žáci si totiž měli sami rozmyslet a připravit projekt o svém budoucím městě. Byli rozděleni do skupin po deseti. Museli si sami rozvrhnout práci mezi sebe, rozvrhnout jednotlivé role při práci a sehnat potřebné materiály, proto byla práce zadána týden předem, aby měli žáci možnost si obstarat materiál. Rozdělili si například, kdo namaluje plán města, podle něhož se projekt uskuteční, kdo přinese barevné papíry a popisovací a kreslicí potřeby apod. Při realizaci projektu si také žáci museli rozdělit úkoly, jak budou projekt zpracovávat – například, kdo hezky píše bude psát komentář, ten, kdo umí kreslit, bude dokreslovat obrázky apod. Dalšími úkoly byla spolupráce ve skupině dle předchozích instrukcí a rozvrhnutí času tak, aby vše stihli.

Projektový den

A toto je již výtvarný projekt žáků 3.P.

Exkurze do Mnichova

Ke konci školního roku vyučující cizích jazyků pořádají zájezdy do Německa.

V r.2007 se mohli žáci v rámci vyučování zúčastnit exkurze do Mnichova.

Byla to akce určená především pro žáky s maturitním předemtem německý jazyk. Nakonec však jeli i žáci mající němčinu jako druhý jazyk.

EXKURZE DO MNICHOVA

V rámci výuky německého jazyka pořádala Mgr.Olga Bošková ve spolupráci s CK poznávací zájezd do metropole Bavorska - Mnichova.

Exkurze se konala ve dnech 1. - 4. května 2007.

Zúčastnilo se jí 40 žáků - studentů a dva pedagogické dozory : Mgr. Bošková a Mgr. Teschenská

Odjezd z Liberce byl 1.5.2007 ve 22.30, z Jablonce ve 23. 00 hod.

Program :

2.5. - 6.30 Mnichov -letišťe, prohlídka budovy

Návštěva vyhlídkové věže - Besucherpark

11.00 Deutsches Museum - jedno z největších technických muzeí na světě

17.00 Odjezd na ubytovnu, večer osobní volno

3.5. - po snídani Nymphenburg - zámek v Mnichovu, překrásný park

výstava pro školy „ Mensch und Natur “ - velmi zajímavá

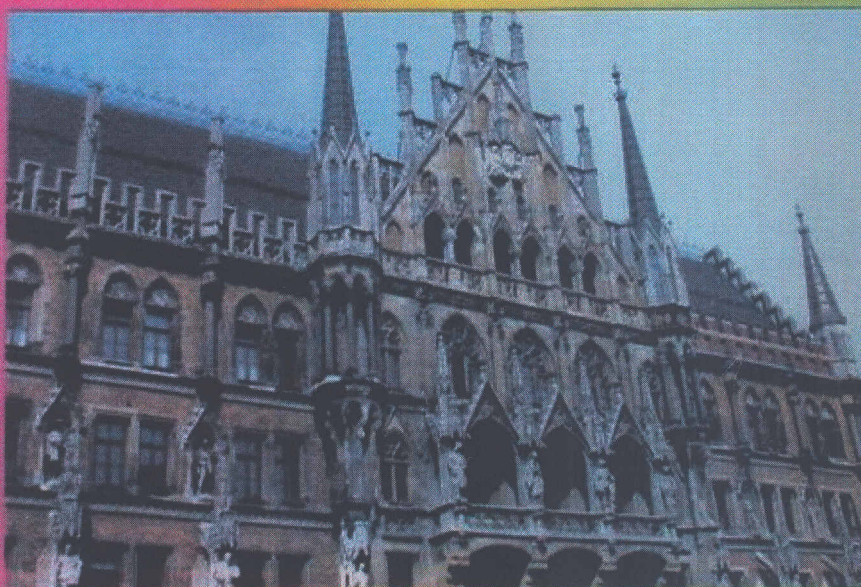
11.00 - návštěva Olympia Park, Olympia- Turn - Stadion

odpoledne Centrum města - radnice, areál Oktoberfestu - Teresienplatz

Hofbräuhaus, kostely, Rezidenzpalast

večer Allianzarena

21.00 odjezd z Mnichova

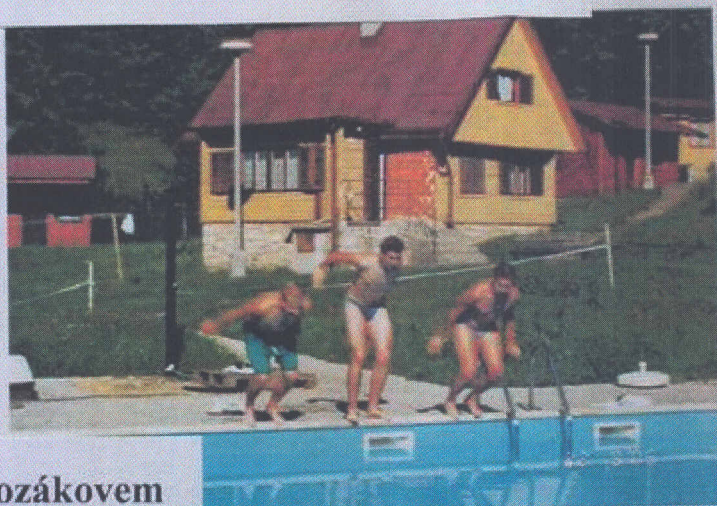

Sportovně - turistický kurz

Každoročně se žáci těchto ročníků účastní sportovně – turistického kurzu, konajícího se v r. 2009 v Mírově pod Kozákovem.

Sportovně turistický kurz

Mírová pod Kozákovem

Poslední zvonění

Poslední zvonění

probíhá každoročně snad na každé škole, kde maturitní zkouška klepe na dveře. Studenti, přetvoření do různých kostýmů, dobových i současných, za hlasitého povyku pozastavují kolemjdoucí studenty, které maturita teprve čeká a značkují je razítky a vybírají finanční obnos na pomaturitní radovánky. Ve škole, po prvním zazvonění, vyrazí s kulturním programem do jednotlivých tříd.

Pro vzpomínku naše fotografie
maturitní ples.

Den převleků . Lyžařský kurz a sportovní akce.

Žáci druhých ročníků absolvují každým rokem lyžařský kurz. Zde je zachycena jedna z akcí na tomto kurzu.

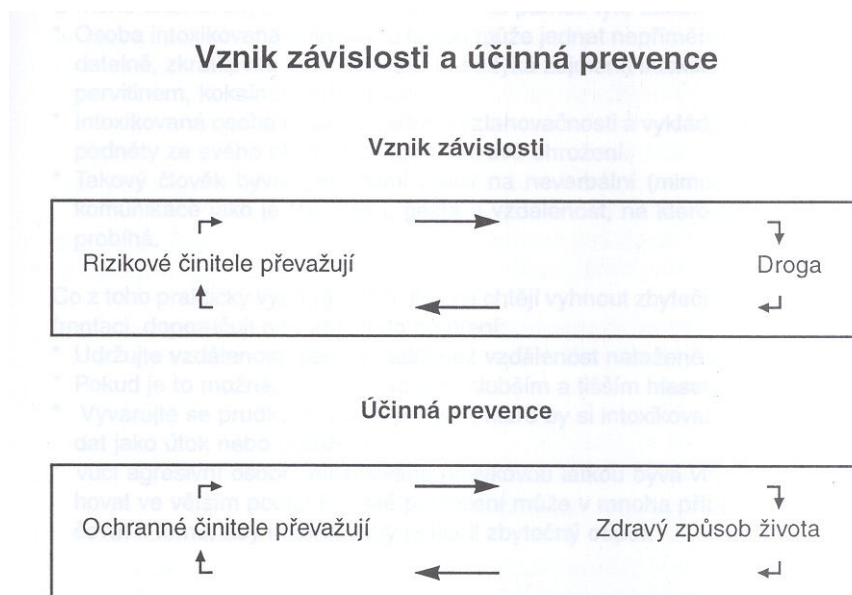

5.4 Problémové otázky týkající se účinné prevence.

PO2: Které formy prevence ve škole převládají a patří dle odborných autor mezi účinné nebo ne?

Podle Nešpora je cílem prevence posilovat ochranné faktory, které vedou ke zdravému způsobu života. Tím se také zvyšuje míra ochranných faktorů, což opět vede ke zdravému způsobu života. Vzniká tak pozitivní kruh.¹⁹

Schéma 1.2

¹⁹ Nešpor, K., Dvořák, V.: *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*. TRIVIS Praha 1998. ISBN 80-902283-9-9

Podle Nešpora jsou neúčinnými postupy (o jejichž účinnosti neexistují doklady a jsou tedy s nejvyšší pravděpodobností neúčinné) jednorázové přednášky, hromadné akce zábavného charakteru, formální promítání filmů apod. Podle Hovorové a Jurákové ve Sborníku protidrogové prevence pro metodiky primární prevence (TUL Liberec 2000) však můžeme nalézt pokyny k tvorbě minimálního preventivního programu, kde mimo jiné doporučují besedy, polemiky, diskuse, spolupráci s policií a dalšími organizacemi, distribuci odborné literatury.

Ve zkoumané škole je žákům nabízeno množství přednášek, besed a preventivních programů viz body 5.3 a 5.4. Je tedy možné se domnívat, že je prevence návykových látek dostatečně zabezpečena.

5.5 Problémové otázky týkající se požívání drog mezi žáky.

PO3: Setkávají se žáci s distribucí drog ve škole?

Touto otázkou se podrobněji zabývá anonymní dotazník v novaných drogách, kde jsou také podrobněji zmapovány výsledky.

5.5.1 Výzkumná metoda

Šetření bylo dvojí. Bylo zaměřeno jednak na to, zda mají žáci možnost získat ve škole drogu a už ji někdy užili a jednak na to, zda žáci kouří, jak často a zda zkoušeli pěstovat. Uplatněn byl kvantitativní výzkumný postup - dotazníkové šetření, na jehož základ byl sestaven snímek situace ve školách.

Dotazník má pro tento výzkum řadu výhod. Pomocí dotazníku je možné oslovit vyšší počet respondentů, je možno očekávat jeho relativně vysokou návratnost, je ekonomicky nenákladný, na malém prostoru je možno získat poměrně vysoký objem údajů, lze jej snadno vyhodnotit. Problematičtější stránkou je validita získaných údajů – respondent nemusí odpovídat zcela pravdivě, případně.

Pravd podobnost pravdivosti odpovídá v tomto případě zvyšuje anonymita dotazníku.

Jedná se o dva dotazníky. Dotazník týkající se drog je strukturovaný dotazník autorský, který byl zkonstruován na základě předchozích dotazníkových šetření týkajících se distribuce drog ve školách. (Majetná, 2007, Krátká, 2007) a druhý dotazník je součástí programu *Kouření? Tvá volba!* Podoba prvního dotazníku je následující: 1 list papíru formátu A4 potištěný z jedné strany, druhý dotazník má podobu listu A4 potištěný z obou stran.

Pomocí dotazníkové metody byly zjištěny okruhy týkající se drog a kouření: 1) obecné ukazatele, 2) distribuce drog ve škole, 3) názor na legalizaci měkkých drog v naší zemi, 4) možnosti získání drogy, 5) kouření tabákových výrobků. Dotazník o drogách obsahoval 7 bodů obsahujících uzavřené polouzavřené otázky. Uzavřené formy dávají respondentovi větší volnost se vyjádřit a nutí ho k zamyšlení a popisu událostí. (Horák, 1997, s. 13) Pro usnadnění odpovědí i vyhodnocení byly u dvou bodů uvedeny možnosti, ze kterých si mohl dotazovaný vybrat jednu nebo více možností, další možnosti mohli respondenti dopisovat sami.

Před vyplněním dotazníku o drogách jsem v nově hodinu problematice trestné odpovědnosti braní drog. Výsledek byl shrnut do ankety *Je u nás braní drog trestné?* (Presl, 1995). Odpovědi žáků jsou přiloženy jako příloha.

Jednotlivé otázky získaly podobu otázek otevřených, poloopených a uzavřených. Znění a výsledky dotazníku jsou uvedené v příloze této práce.

5.5.2 Údaje o respondentech, třídách a školách

Respondenty tvořili žáci Střední školy gastronomie a obchodu v Jablonci nad Nisou a žáci ZŠ Liberecká v Jablonci nad Nisou. Jedná se o tedy o jednu školu střední a jednu školu základní. Soubor respondentů obsahuje žáky staršího školního věku na základní škole a dospívající jedince na škole střední. Střední škola gastronomie a obchodu je integrovaná škola zahrnující učňovské třídy a třídy maturitní. ZŠ Liberecká je škola se zaměřením na jazykovou výuku, což znamená, že ve čtvrtém až devátém ročníku je vždy jedna jazyková třída. Ob

jsou to školy nacházející se v centru města Jablonce a zároveň školy velmi početné, což je pro tento výzkum příznivé.

Ochota respondentů ke spolupráci byla maximální, návratnost dotazníků byla vysoká. Dotazník o drogách byl rozdělen v celkovém počtu 105, vráceno bylo 102 dotazníků. Dotazník o kouření byl rozdělen v počtu 36, vráceno bylo 36 dotazníků, přičemž se jednalo pouze o malý počet respondentů vzhledem k omezenému počtu učitelů tohoto programu. Vzhledem k tomu, že šetření probíhalo pouze na dvou školách, bylo snadné nejasné odpovědi přiblížit doplněním pozorování a rozhovory s tělesnými kolektivy. Lze předpokládat, že na základě výzkumu tohoto souboru respondentů je podán reálný obraz současného stavu na uvedených školách.

Nevýhodou zvoleného výzkumného souboru je redukce na dvě školy, v důsledku čehož výzkum získává deskriptivní charakter, který však není dostatečně reprezentativní a pokud by mělo dojít ke zobecnění jeho výsledků na všechny žáky na základních a středních školách v České republice, musely by být předeem dále srovnávány s výzkumy na jiných školách. Zde se otevírá možnost další návaznosti na tuto práci. Nabízí se také další srovnání různých věkových skupin z hlediska rizikovosti braní drog a přístupu k nim. Snahou zde však je podat obraz situace na jedné škole.

Soubor respondentů zahrnuje 3 učovské třídy, 3 třídy maturitní a 2 třídy základní školy. Celkem 102 respondentů. V případě prvního dotazníku o drogách se jedná o anonymní dotazník, kde do něj nebyl uveden dotaz na pohlaví a nelze tedy určit, zda se jedná o dívku či chlapce. Nedají se tedy procentuálně vyjádřit údaje z tohoto hlediska, což by bylo možné, a zejména zajímavé, upravit v dalším výzkumu. Na závěr obou dotazníků uváděli respondenti svůj věk a třídu, aby bylo možné srovnat údaje učovských, maturitních tříd a tříd ze ZŠ.

5.5.3 Údaje o sbíracích informacích

Sbírací údaj byl proveden během jednoho týdne, vybrán byl libovolný týden školního roku. Výzkum získal plnou podporu jak respondentů, tak vedení školy. Respondenti byli požádáni, aby odpovídali dle svých zkušeností, popravdu a co nejpečlivěji. Dotazníky byly rozděleny na začátku hodiny obecné nauky a vybrány na konci hodiny. 3 respondenti dotazník neodevzdali, protože mezi instrukce pro vyplnění dotazníku bylo i to, že pokud nechce, nemusí dotazník vyplňovat ani odevzdávat.

5.5.4 Očekávané výstupy

Očekávaným výstupem šetření je relativně podrobný popis náhledu žáků na dostupnost drog ve škole a jejich zkušenostmi s nimi. Součástí je přiloženo vyjádření žáků k otázce legálnosti a legalizace některých drog v naší zemi. K této názoru dospěli po besedě v obecné nauce na toto téma (viz příloha 1).

V závěru výzkumu budou vymezeny okruhy, kterým by bylo přínosné v souvislosti se zkrácením ochrany žáků ve škole věnovat další pozornost.

5.5.5 Aktuálnost a přínos výzkumu

Již v první polovině roku 1997 byla na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy vypracována analýza reálné účinnosti plněných úkolů vyplývajících z Programu sociální prevence a prevence kriminality, ve kterém bylo zjištěno, že přesahu přijatých opatření a prostředků vynaložených do osvětové primární prevence stále narůstá počet žáků, experimentujících s drogami. Chybí však dostatek materiálů k vytvoření ucelené charakteristiky současného stavu ve většině škol, které by přibližně mapovaly tuto problematiku. Je tedy zajímavé zjistit alespoň ve dvou školách jaký je současný stav této problematiky.

5.5.6 Zpracování dat

Následující kapitoly odpovídají na výzkumné otázky z okruhu výskytu a dostupnosti drog ve škole a na otázku problematiky kouření. Respondentům byly rozdány anonymní dotazníky, které byly po vybrání ošlsovány, údaje z nich byly kódovány a zpracovány pomocí počítačového programu Excel. Výsledné údaje byly většinou zaokrouhleny na celá čísla, čímž může docházet k malým nepřesnostem. Tyto nepřesnosti však vzhledem k charakteru práce, která má za úkol poskytnout celistvý obraz problematiky návykových látek ve dvou školách, nejsou relevantní. Pro přehlednost jsou výsledná data uváděna v tabulkách a znázorňována pomocí grafů.

Výsledky jsou popisovány především ve vztahu ke stanoveným otázkám, které obsahují dvě proměnné – třídu a pohlaví žáků. Soubor respondentů zahrnuje 7 tříd Střední školy gastronomie a obchodu a 2 třídy ZŠ Liberecká, Jablonec nad Nisou. Jedná se tedy celkem o 102 žáků – respondentů.

5.5.7 Zpracování údajů týkajících se drog a kouření ve škole

Věk:

Zakroužkuj správnou nebo napiš stručnou odpověď

2. Jsi příliš zvědavý na kouření?

ANO NE

3. Kouříš marihuanu?

NIKDY

ZKUSIL(A) JSEM TO, ALE VÍCE NECHCI

PŘÍLIŠ ZVĚDAVNĚ

PRAVIDELNĚ

Pokud pravidelně, jak často?

.....

Kde ji získáš?

PŘÍJÍM SÁM

DOSTANU OD KAMARÁDA

KUPUJI

4. Znáš někoho ve škole, kdo by ti sehnal marihuanu, pokud bys chtěl?

ANO NE

5. Znáš někoho ve škole, kdo by ti prodal jinou drogu než marihuanu?

ANO NE

Pokud „ANO“, tak jakou (jaké)?

.....

6. Probíhá ve škole distribuce drog?

ANO NE

Pokud „ANO“, tak jakých?

.....

7. Jsi pro legalizaci lehkých drog v naší zemi?

ANO NE

5.5.7.1 Zpracované dotazníkové otázky

Otázka . 1

a) *Jsi pravidelný ku ák nikotinu?*

b) *Pokud ano, kolik cigaret vykou íš denn ?*

Zakroužkujte odpovídající výpov , obsahující pouze odpov di ano/ne

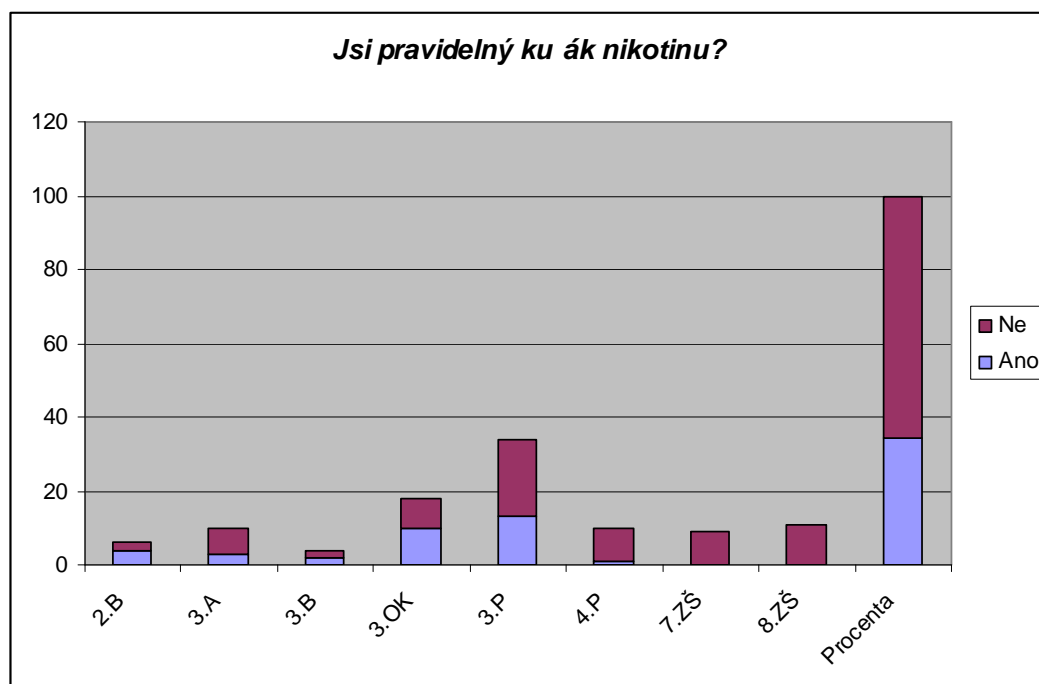
a)

Po et zpracovaných odpov dí: 102

Nejv tší po et respondent (69 = 67,6%) odpov d lo ne.

Menší po et respondent (33 = 32,4%) odpov d lo ano.

Tabulka a graf 5.4.1.1.1 – procentuelní vyjád ení odpov dí

Na otázku odpovídali respondenti následujícím způsobem:

	Ano	Ne
2.B	4	2
3.A	3	7
3.B	2	2
3.OK	10	8
3.P	13	21
4.P	1	9
7.ZŠ	0	9
8.ZŠ	0	11
Procenta	32,4	67,6

b) Pokud ano, kolik cigaret vykouříš denně ?

Na tuto otázku byly odpovědi velmi rozdílné:

2.B: 11, 10, 15, 20 cigaret

3.A:

3.B: 5, 20

3.OK: 5, 7, 8, 10, 15, 20

3.P: 3, 4, 5, 7, 10, 11, 12, 15

4.P: 5

7. ZŠ: 2

8. ZŠ: neudali odpověď

Při zadávání dotazníků jsem využila pomoc dvou kolegů, což se zřejmě odrazilo v odpovědích žáků, neboť například 4P (až na jednu výjimku) neudali odpověď vykouřených cigaret denně a také v otázkách 4 – 6 udávali shodně negativní odpovědi – v kontrastu s ostatními třídami. Z toho vyplývá, že tato třída stojí buď stranou drogové problematiky a nezajímá se o ni nebo si to spíše vysvětlují tím, že kolegové při zadávání dostatečně nezdůraznili, že dotazníky jsou záměrně anonymní a nikdo nebude zkoumat respondenty odpovědi. Toto druhé vysvětlení se mi zdá pravděpodobnější, protože podle mé zkušenosti se z pohledu žáků opravdu jedná o velmi osobní údaje, o kterých se domnívají, že mohou být zneužitelné. Několikrát se mi totiž žáci při zadávání dotazníků

ptali, zda opravdu jejich odpov di nebudou podrobeny n jaké kontrole ze strany trestních orgán .

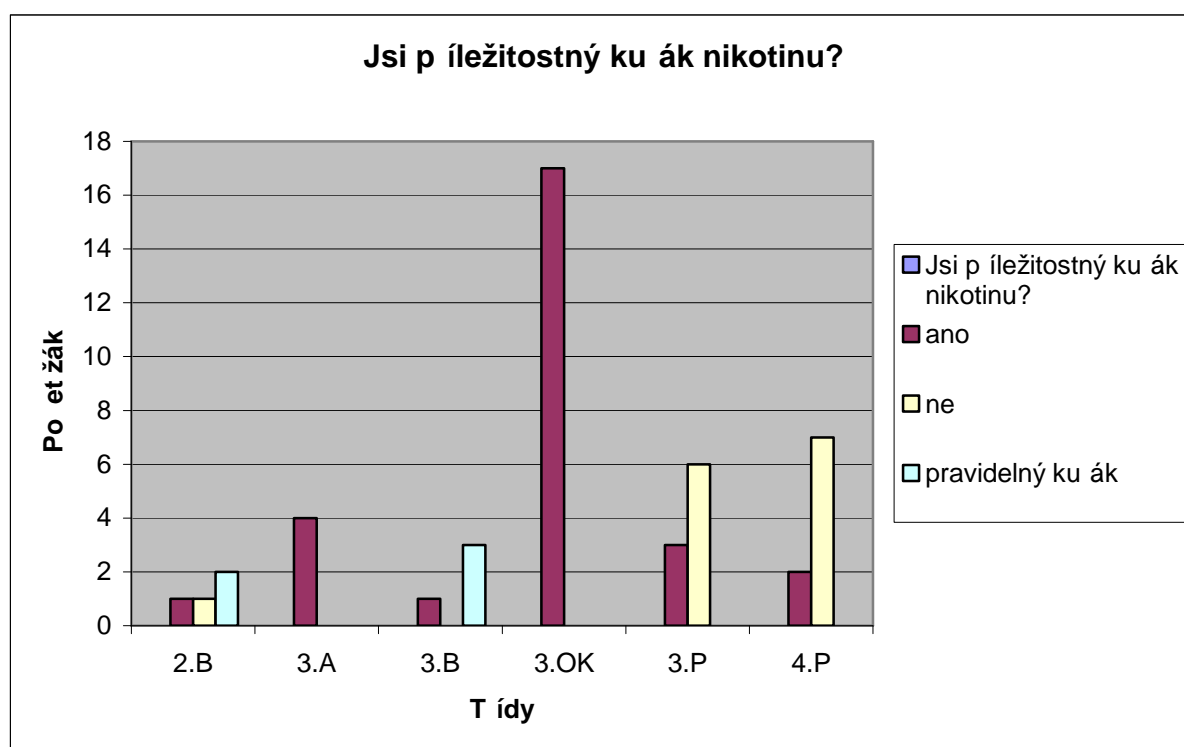
Otázka . 2 *Jsi p íležitostný (rekrea ní) ku ák ?*

Po et zpracovaných odpov dí: 102

Nejv tší po et respondent (67= 73,6%) odpov d lo ne.

Menší po et respondent (24= 26,4,%) odpov d lo ano.

Tabulka a graf 5.4.1.1.2 – procentuelní vyjád ení odpov dí

Na otázku odpov d li respondenti následujícím zp sobem:

	Ano	Ne
2.B	1	5
3.A	4	6
3.B	1	3
3.OK	0	18
3.P	14	10
4.P	2	7
7.ZŠ	1	8
8.ZŠ	1	10

Procenta	26,4	73,6
----------	------	------

V této otázce nkte í žáci odpov d li ne, protože v p edchozí otázce *Jsi pravidelný ku ák nikotinu?* odpov d li kladn , tudíž již nejsou p íležitostnými ku áky nikotinu. Procentuální vyjád ení t chto odpov dí je proto trochu zavád jící. Z p edchozích odpov dí na otázku 1 však vyplývá, že v tšina žák pravideln nekou í nebo kou í pouze p íležitostn .

Otázka . 3: *Kou ení marihuany*

Po et zpracovaných odpov dí: 102.

- a) *Pokud pravideln , tak jak ásto?***
- b) *Kde ji získáš?***

a) *Tabulka a graf 5.4.1.1.3 – procentuelní vyjád ení odpov dí*

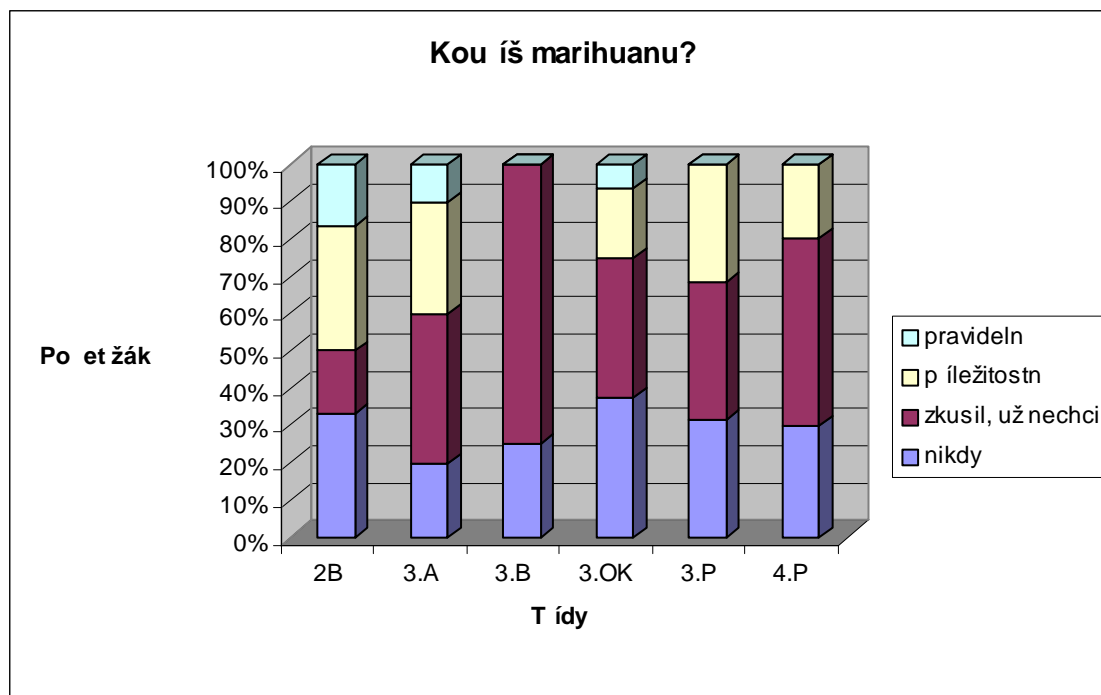
Po et zpracovaných odpov dí: 102

Nejv tší po et respondent (43= 43%) odpov d lo nikdy.

Menší po et respondent (33= 33,%) marihuanu n kdy zkusil, ale již více ji nechce.

P íležitostn marihuanu kou í 21 respondent =21%.

Pravideln marihuanu kou í 3 respondenti = 3%

Kou íš marihuanu?				
	Nikdy	Zkusil/a jsem to, ale už více nechci	P íležitostn	Pravideln
2.B (6 žák)	2	1	2	1
3.A (10 žák)	2	4	3	1
3.B (4 žáci)	1	3	-	-
3.OK (7 žák)	6	6	3	1
3.P (34 žák)	12	11	11	-
4.P (10 žák)	3	5	2	-
7.ZŠ (9 žák)	7	2	-	-
8.ZŠ (11 žák)	10	1	-	-
Procenta	43	33	21	3

b) Tabulka a graf 5.4.1.1.4 – procentuelní vyjád ení odpov dí

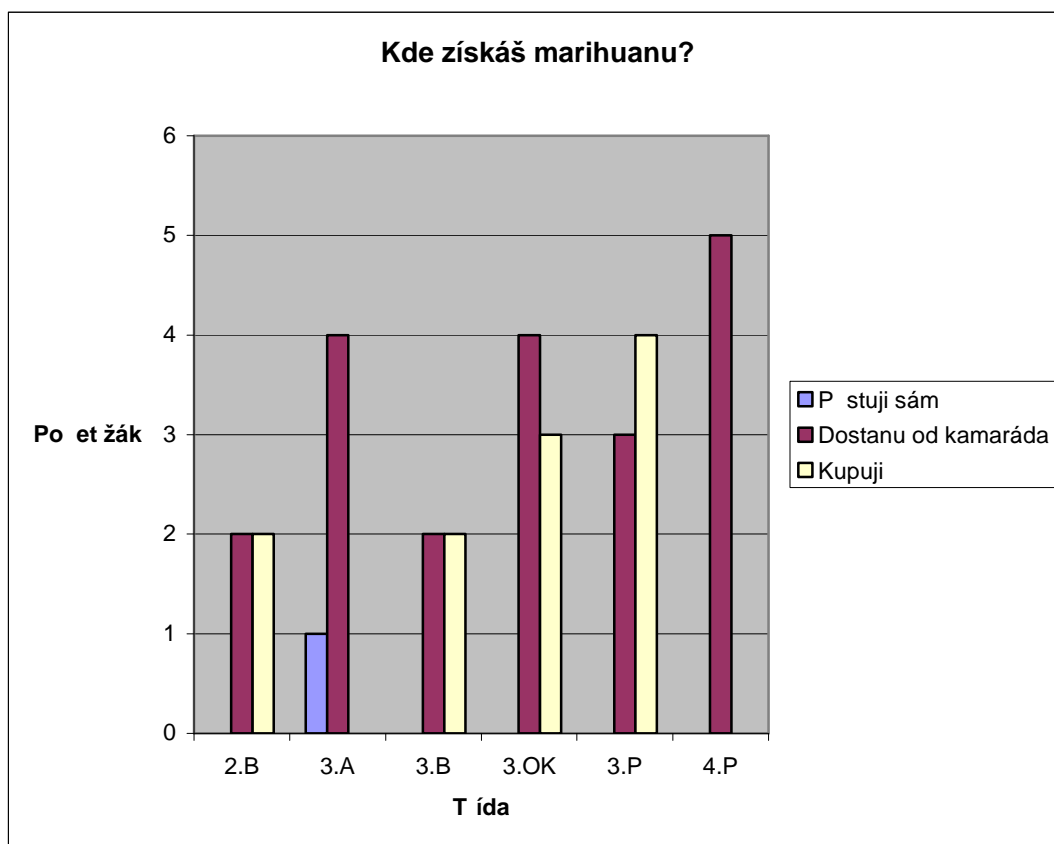
Po et zpracovaných odpov dí: 102

Nejv tší po et respondent (61,7%) neodpov d lo na tuto otázku v bec.

Menší po et respondent (28 = 27,5%) dostane marihuanu od kamaráda.

10 respondent (9,8%) marihuanu kupují.

Pouze 1 respondent (1%) si marihuanu sám p stuje.

	<i>Kupuji</i>	<i>Dostanu od kamaráda</i>	<i>P stuji sám</i>
2.B	2	2	-
3.A	-	4	1
3.B	2	2	-
3.OK	3	4	-
3.P	2	9	-
4.P	-	5	-
7.ZŠ	-	2	-
8.ZŠ	1	-	-
Procenta	25,6	71,8	2,6

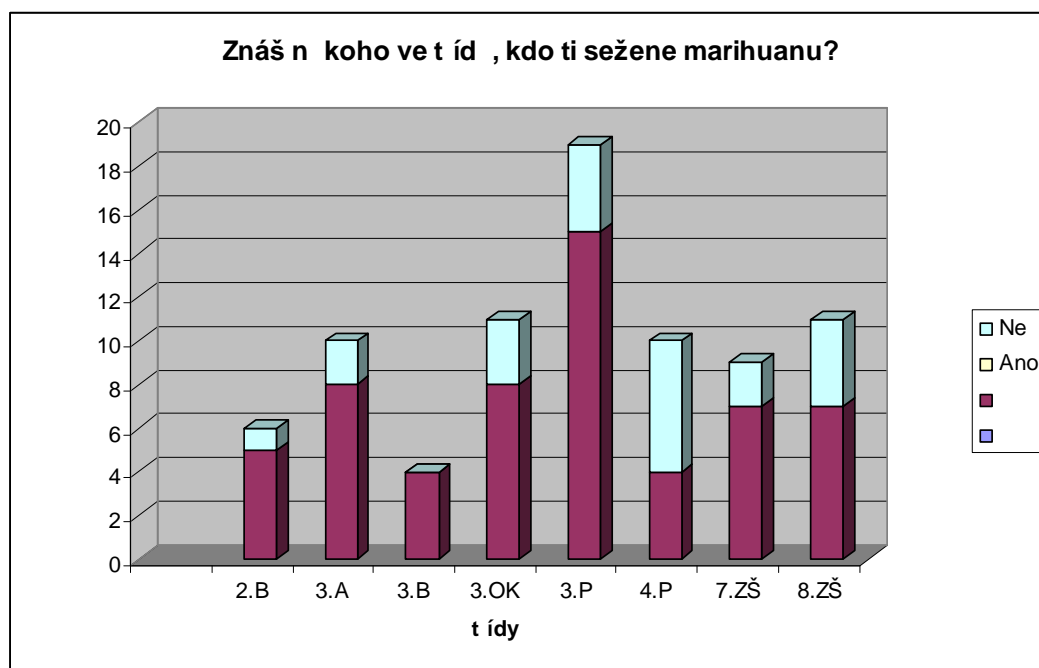
Otázka 4 **Znáš někoho ve škole, kdo ti sežene marihuanu?**

Počet zpracovaných odpovědí: 102.

Pevážná většina respondentů (74 = 72,5%) odpověděla na tuto otázku kladně.

Menší počet respondentů (28 = 27,5%) odpověděl záporně.

Tabulka a graf 5.4.1.1.5 – procentuelní vyjádření odpovědí

<i>Znáš někoho ve škole, kdo ti sežene marihuanu?</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
2.B	5	1
3.A	8	2
3.B	4	0
3.OK	14	4
3.P	25	9
4.P	4	6
7.ZŠ	7	2
8.ZŠ	7	4
Procenta	72,5	27,5

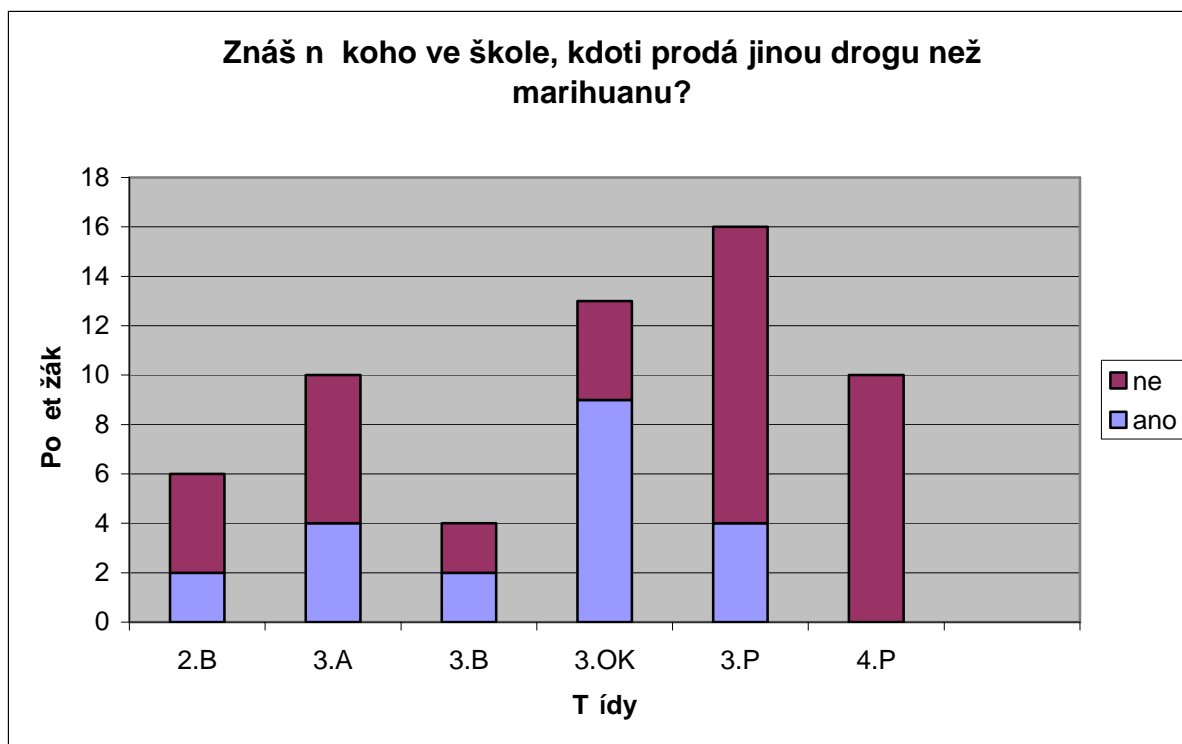
Otázka 5. *Znáš někoho ve škole, kdo ti sežene jinou drogu než marihuanu?*

Počet zpracovaných odpovědí: 102.

Většina respondentů (62 = 68,9%) odpověděla na tuto otázku záporně.

Ménší počet respondentů (28 = 31,1%) odpověděl kladně.

Tabulka a graf 5.4.1.1.6 – procentuelní vyjádření odpovědí

<i>Znáš někoho ve škole, kdo ti prodá jinou drogu než marihuanu?</i>	Ano	Ne
2.B	2	4
3.A	4	6
3.B	2	2
3.OK	9	4
3.P	8	23
4.P	10	0

7.ZŠ	1	8
8.ZŠ	2	9
Procenta	31,1	68,9

Na otázku *Pokud ano, jakou drogu ti m že sehnat?* odpov d li respondenti takto (odpov di nejsou upravené):

2.B: trip, é ko, hašiš

3.A: LSD, koule, perník, trip, kokain, extáze, houby

3.B: -

3.OK: hašiš, pervitin, LSD, heroin

3.P: marihuana

4.P: -

Otázka . 6 *Probíhá ve škole distribuce drog?*

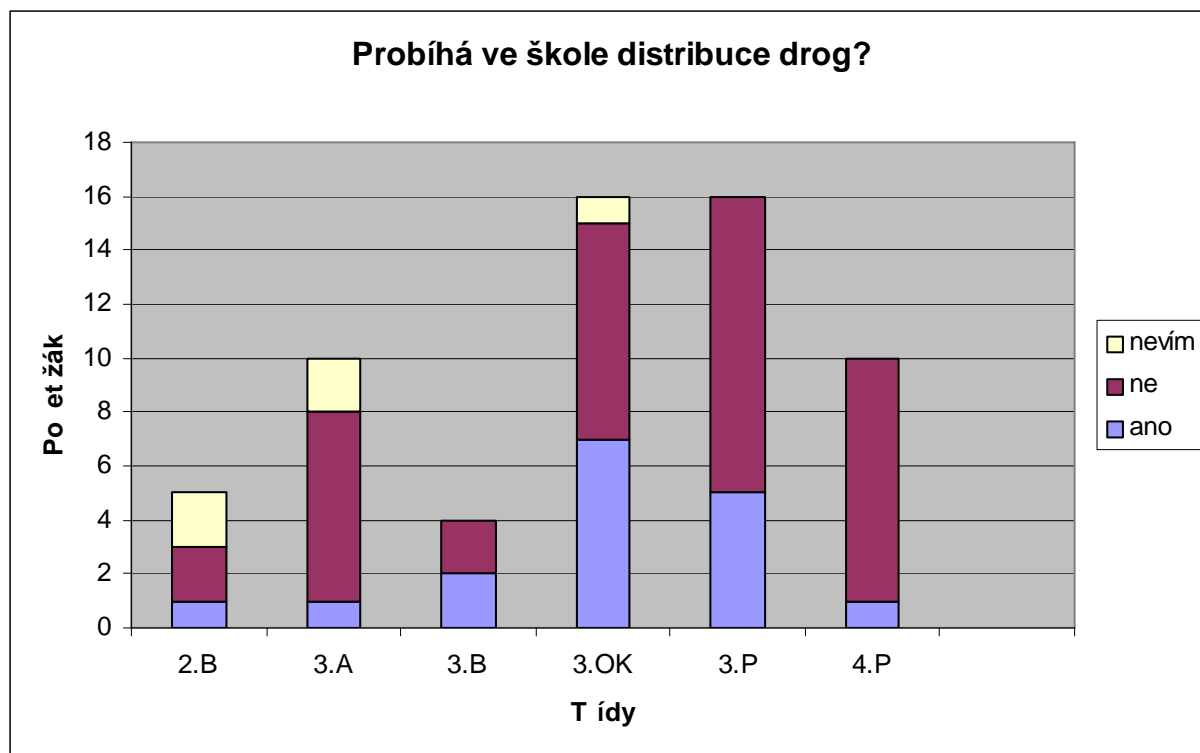
Po et zpracovaných odpov dí: 102.

V tšina respondent (68 = 70,1%) odpov d la na tuto otázku záporn .

Menší po et respondent (21 = 21,6%) odpov d l kladn .

8 (8,3%) respondent odpov d lo, že neví.

Tabulka a graf 5.4.1.1.7– procentuelní vyjád ení odpov dí

Znáš někoho ve škole, kdo ti prodá jinou drogu než marihuanu?	Ano	Ne	Nevím
2.B	1	2	2
3.A	1	7	2
3.B	2	2	-
3.OK	7	8	1
3.P	7	21	3
4.P	1	9	-
7.ZŠ	1	9	-
8.ZŠ	1	10	-
Procenta	21,6	70,1	8,3

Některí respondenti popisovali, jaké drogy je možné ve škole sehnat (odpovědi nejsou upravené):

2.B: marihuana, hašiš

3.A: marihuana

3.B: marihuana, pervitin, všechny

3. OK: všechny, marihuana, hašiš

3.P: marihuana

4.P: marihuana

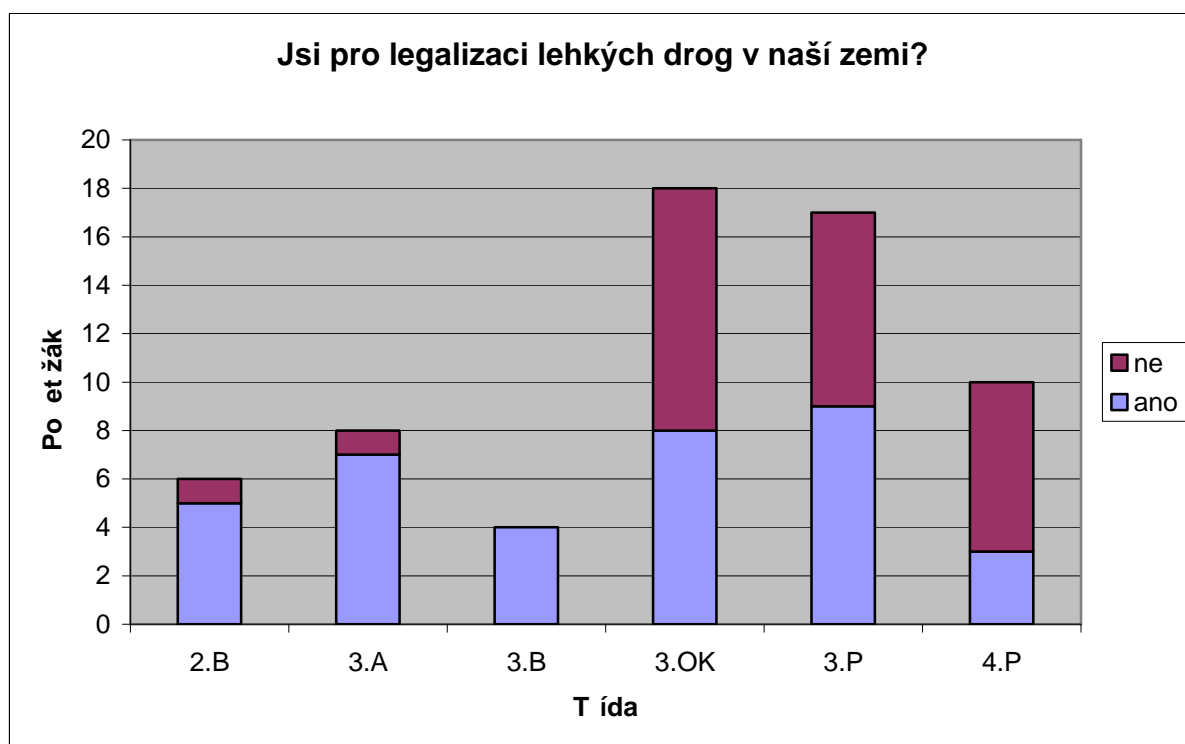
Otázka . 7 *Jsi pro legalizaci drog v naší zemi?*

Počet zpracovaných odpovědí: 105.

Většina respondentů (54 = 51,4%) odpověděla na tuto otázku záporně.

Menší počet respondentů (51 = 48,6%) odpověděl kladně.

Tabulka a graf 5.4.1.1.8 – procentuelní vyjádření odpovědí

Jsi pro legalizaci drog v naší zemi	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
2.B	5	1
3.A	7	1
3.B	4	-
3.OK	7	10
3.P	18	13
4.P	3	7
7.ZŠ	1	8
8.ZŠ	6	14
Procenta	48,6	51,4

V této odpovědi je procentuelní vyjádření zkreslené, protože 1 respondent označil obě možnosti, 1 neodpověděl a 1 uvedl, že mu to je jedno.

5.6 Problémové otázky týkající se pov domí žák o návykových látkách a porovnání žák studentských a u ovských t íd.

PO4: *Je kouření jako jedna z návykových látek rozšířena více u žáků u ovských t íd než u studentů, jak se všeobecně soudí a považují žáci kouření za nebezpečné?*

Tato otázka vyplynula ze skutečnosti, že Střední škola gastronomie a obchodu v Liberci je škola integrovaná, tedy že jsou zde zastoupeny t ídy u ovské a t ídy maturitní. Pohled žáků na problematiku kouření by se měl projevit v jejich odpovědích na tuto otázku. Ze zpracovaných dotazníkových odpovědí vyplývá, že na základní škole se nevykytují v sedmých a osmých t ídách pravidelní kuřáci.

K této poslední otázce jsem před vyplněním dotazníku v nově hodinu problematice trestné odpovědnosti braní drog. Výsledek byl shrnut do ankety *Je u nás braní drog trestné?* (Presl, 1995), kde se měli žáci vyjádřit k legalizaci lehkých drog v české republice.

Tato anketa vyplynula ze stanoveného výzkumného cíle . 3 – zda jsou žáci informováni o legislativě týkající se drog.

Odpovědi žáků jsou přiloženy jako **příloha 1** – diskusní pavučina a **příloha 2** – přiložené písemné odpovědi žáků na otázku *Jste pro legalizaci měkkých drog?*
Pro ?

5.6.1 Zpracování údajů týkajících se kouření v dotazníku Kouření? Tvá volba!

Mnohé odborné studie a průzkumy ukazují, že dochází k posunu kouření do nižších věkových kategorií a že se zvyšuje počet kouřících žen, a to i přesto, že dnes každý kuřák ví, co všechno jeho závislost může způsobit. Kouření hraje významnou roli ve vývoji etných chorob a je přímou příčinou předasných úmrtí. Nelze opomenout ani aspekty ekonomické a společenské, mezi něž patří zvýšená pracovní neschopnost a invalidita. Marihuana často reprezentuje, díky hromadným smlouvám pro neznalou veřejnost drogovou problematiku. Přitom je zařazována do skupiny drog označených jako drogy lehké i s akceptovatelným rizikem. V posledních letech se značně rozšířila, proto se o ní hovoří více než o drogách ostatních, což zároveň vyvolalo mnohé diskuse o její legalizaci a dekriminizaci.

Její kouření se stalo módou a běžným doprovodem různých společenských akcí.

Otázka . 1

- a) Může kouřit?*
- b) Pokud ano, kouří pouze ve vyhrazené místnosti? Ano/ ne.*
- c) Pokud kouří, kouří i doma? Ano/ ne.*
- d) Kouří i v přítomnosti dětí? Ano/ne.*

Zakroužkujte odpovídající výpověď, obsahující pouze odpověď ano/ne

Počet zpracovaných odpovědí: 36

Větší počet respondentů (18 = 50%) odpověděl ano.

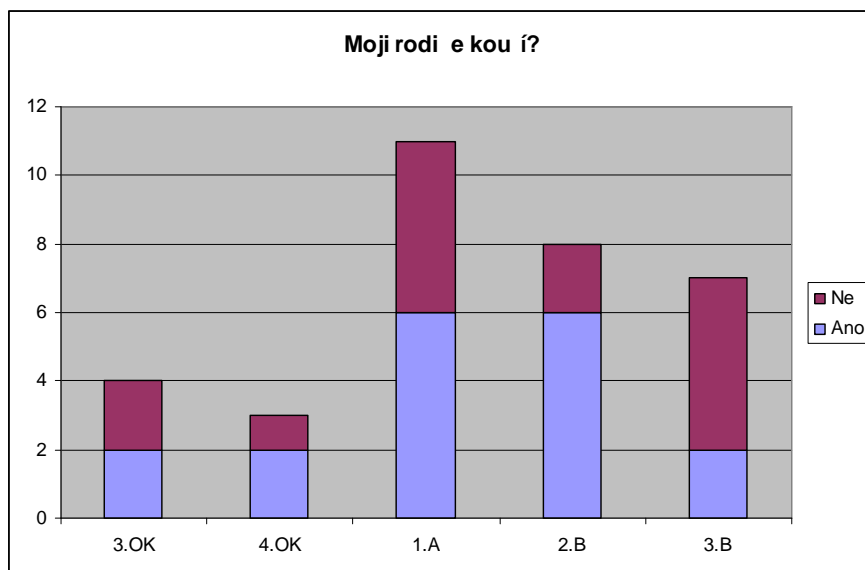
Menší počet respondentů (15 = 41,7%) odpověděl ne.

2 respondenti ze třídy 4.OK vyplnili pouze jednu stranu dotazníku, což způsobilo pouze 91,7% celkových odpovědí.

a)

Tabulka a graf 5.4.2.1.1 – procentuelní vyjádření odpovědí

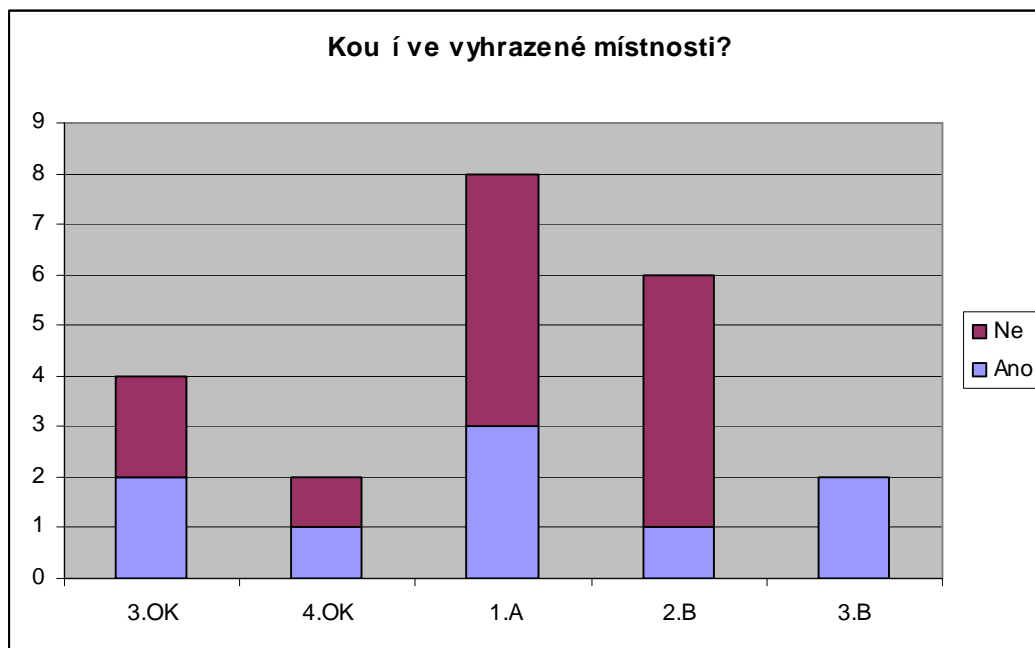
Moji rodiče kouří?	Ano	Ne
3.OK	2	2
4.OK	2	1
1.A	6	5
2.B	6	2
3.B	2	5
procenta	50	41,7

b)

Pokud ano, kouří ve vyhrazené místnosti?	Ano	Ne
3.OK	2	2
4.OK	1	1
1.A	3	5
2.B	1	5
3.B	2	0

Procenta	40,9	59
----------	------	----

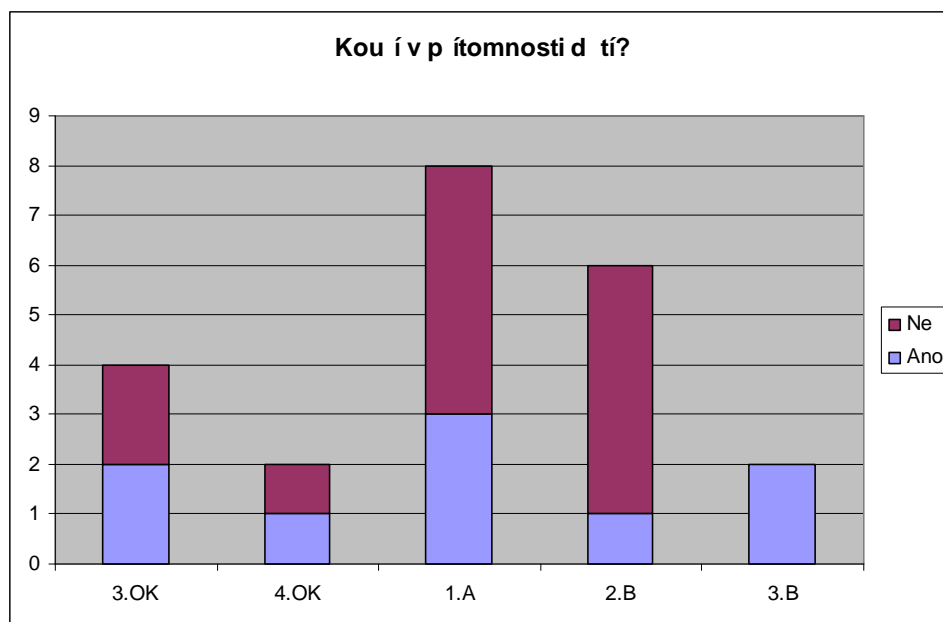
2 respondenti ze 4.OK neodpov d li na otázku.

V p ípad , že rodi e nekou í neodpovídali respondenti na tuto otázku.

V tšina rodi nekou í ve vyhrazené místnosti (13 = 59%), menší po et rodi (9 = 40,9%) má vyhrazenou místnost pro kou ení.

c)

Pokud ano, kou í v p ítomnosti d í?	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
3.OK	2	2
4.OK	1	1
1.A	3	5
2.B	1	5
3.B	2	0
Procenta	40,9	59

Otázka . 2

a) Cigaretu jsem zkusil/a.

b) Pokud ano, v kolika letech?

Zakroužkujte odpovídající výpovědi, obsahující pouze odpovědi ano/ne a doplňte v k.

Počet zpracovaných odpovědí: 36

Naprostá většina respondentů (32 = 88,9%) odpověděla ano.

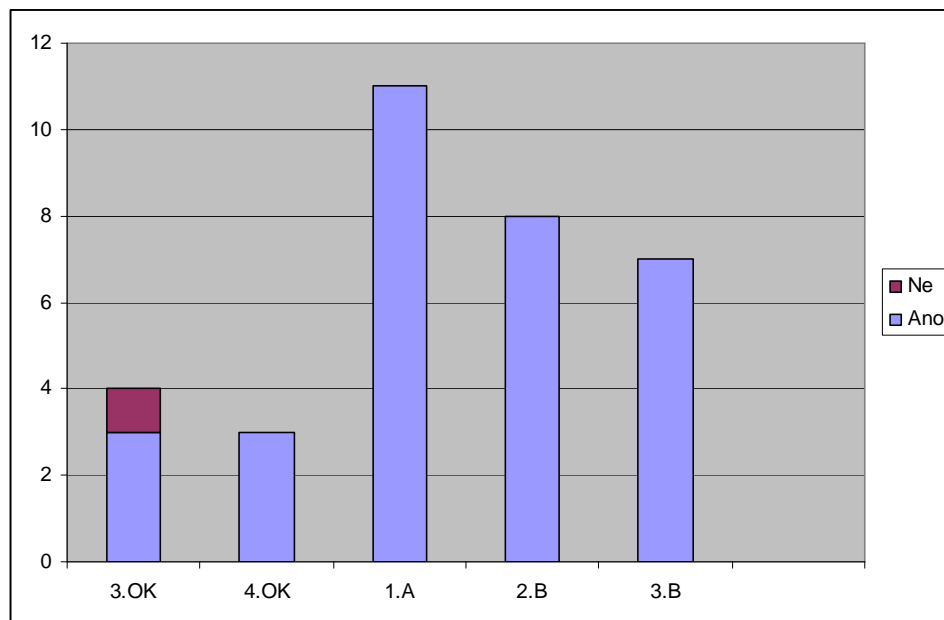
Méně počet respondentů (1 = 2,8%) odpovědělo ne.

2 respondenti ze třídy 4.OK vyplnili pouze jednu stranu dotazníku, což způsobilo pouze 91,7% celkových odpovědí.

Tabulka a graf 5.4.2.1.2 – procentuelní vyjádření odpovědí

	Ano	Ne
3.OK	3	1
4.OK	3	0

1.A	11	0
2.B	8	0
3.B	7	0
Procenta	88,9	2,8

Otázka .3

a) D vod mé první cigarety byl zv davost/ snaha zapadnout mezi vrstevníky/ snaha vypadat dosp le/ nevím.

b) První cigareta mi chutnala? Ano/ne.

Zakroužkujte odpovídající výpov , p ípadn napište vlastní d vod.

Po et zpracovaných odpov dí: 36

Naprostá v tšina respondent (23 = 63,8%) uvedla jako d vod první cigarety zv davost.

Dalším etným d vodem byla snaha zapadnout mezi vrstevníky (4 = 11,1%).

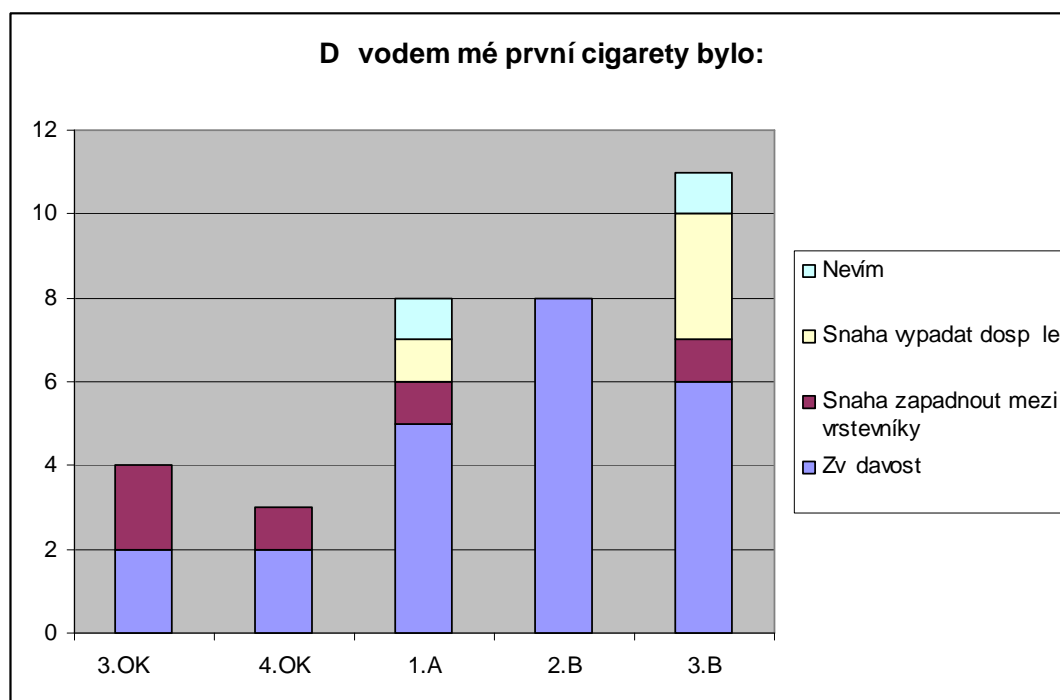
Menší po et respondent (1 = 2,8%) odpov d lo nevím (1 = 2,8%) a snaha vypadat dosp le (1 = 2,8%).

2 respondenti ze t ídy 4.OK vyplnili pouze jednu stranu dotazníku, což zp sobilo pouze 91,7% celkových odpov dí.

Tabulka a graf 5.4.2.1.3 – procentuelní vyjádření odpovědí

a)

D vodem mé první cigarety bylo:				
	<i>Zv davost</i>	<i>Snaha zapadnout mezi mezi vrstevníky</i>	<i>Snaha vypadat dosp le</i>	<i>Nevím</i>
3.OK	2	2	0	0
4.OK	2	1	0	0
1.A	5	1	1	1
2.B	8	0	0	0
3.B	6	1	3	1
Procenta	63,8	11,1	2,8	2,8

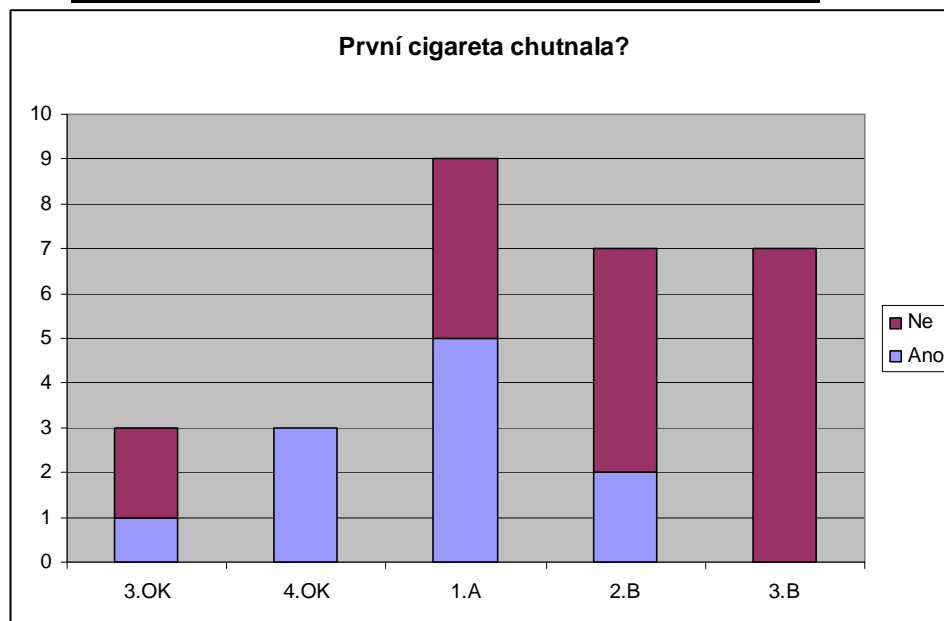
3 respondenti ze třídy 1.A neuvedli d vod, 1 uvedl dva d vody a 2 napsali jiné d vody (starosti a nervy se školou, pro zábavu).

3 respondenti ze třídy 3.B uvedli více než jeden d vod, 1 uvedl jiný d vod (jen to zkusit).

b)

První cigareta chutnala?	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
---------------------------------	------------	-----------

3.OK	1	2
4.OK	3	0
1.A	5	4
2.B	2	5
3.B	0	7
Procenta	28,6	51,4

1 respondent ve třídě 1.A neodpověděl na otázku. 1 respondent ve třídě 2.B neodpověděl na otázku. 2 respondenti ze 4. OK tuto stranu nevyplnili.

V třídě respondent první cigareta nechutnala (18 = 51,4%), menšina ano (11 = 28,6%)

Otázka . 4

Kou ím? Ano/ ne.

a) Pokud ano, kou ím: denn / p íležitostn

b) Pokud kou ím denn , kolik cigaret?

c) Pokud kou ím, vadí mi to? Ano/ ne

d) Vadí to mému okolí? Ano/ ne/ mé okolí se o m nezajímá.

Po et zpracovaných odpov dí: 36

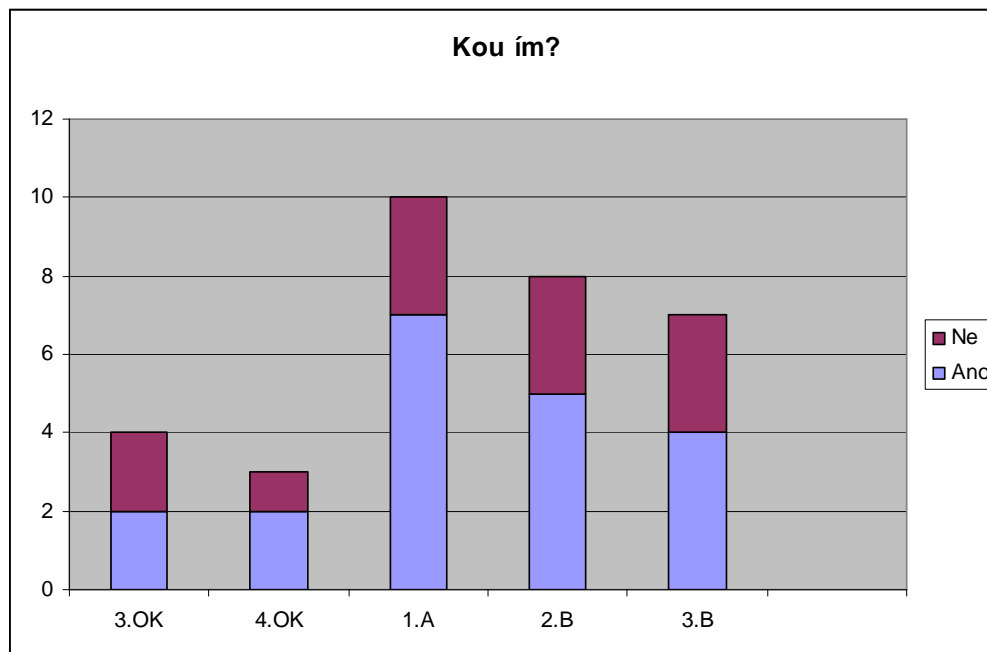
V první ásti otázky (a) odpov d la v tšina respondent , že kou í (19 = 52,8%). Menšina odpov d la ne (13 = 36,1%)

Ve druhé ásti (b) respondenti odpov d li r zn – mén než 5 cigaret denn kou í 2respondenti = 11,8%, 5-10 cigaret kou í 6 respondent = 35,3%, 10-15 cigaret kou í 5 respondent = 29,4%, 15-20 cigaret 4 = 23,5% . Ti, kte í nekou í v bec, na tuto otázku neodpovídali.

Ve t etí ásti (c) v tšina respondent odpov d la záporn (16 = 64%) a meší ást odpov d la kladn (9 = 36%)

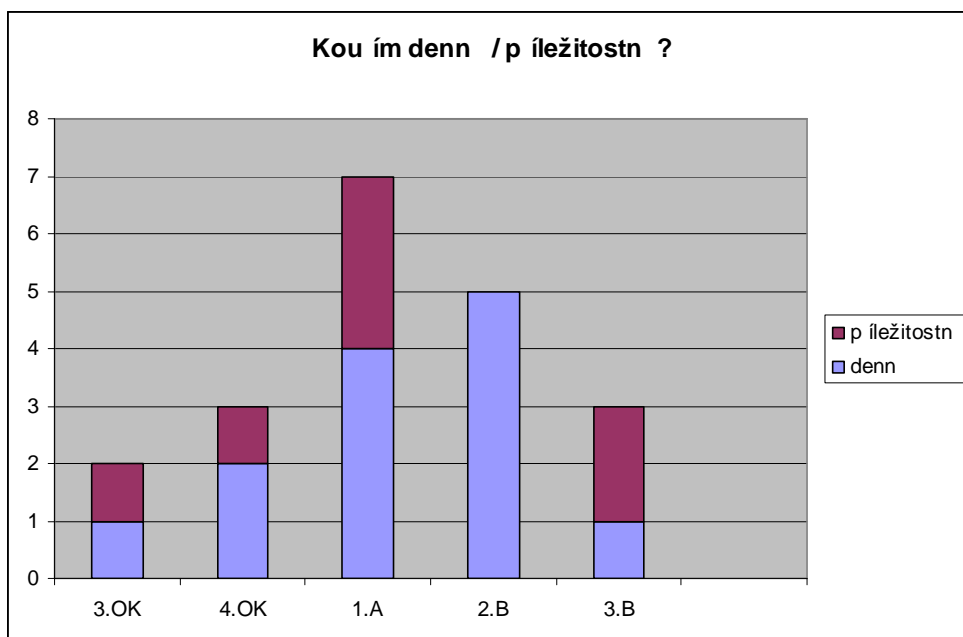
Tabulka a graf 5.4.2.1.4– procentuelní vyjád ení odpov dí

Kou ím?	Ano	Ne
3.OK	2	2
4.OK	2	1
1.A	7	3
2.B	5	3
3.B	4	3
Procenta	62,5	37,5

a)

Pokud ano, kou ím	<i>denn</i>	<i>p úležitostn</i>
3.OK	1	1
4.OK	2	1
1.A	4	3
2.B	5	0
3.B	1	2
Procenta	65	35

Ve třídě 3.OK jsou 2 nekuřáci, proto na další podotázky neodpovídali.

Ve třídě 4.OK 2 respondenti nevyplnili tuto stranu.

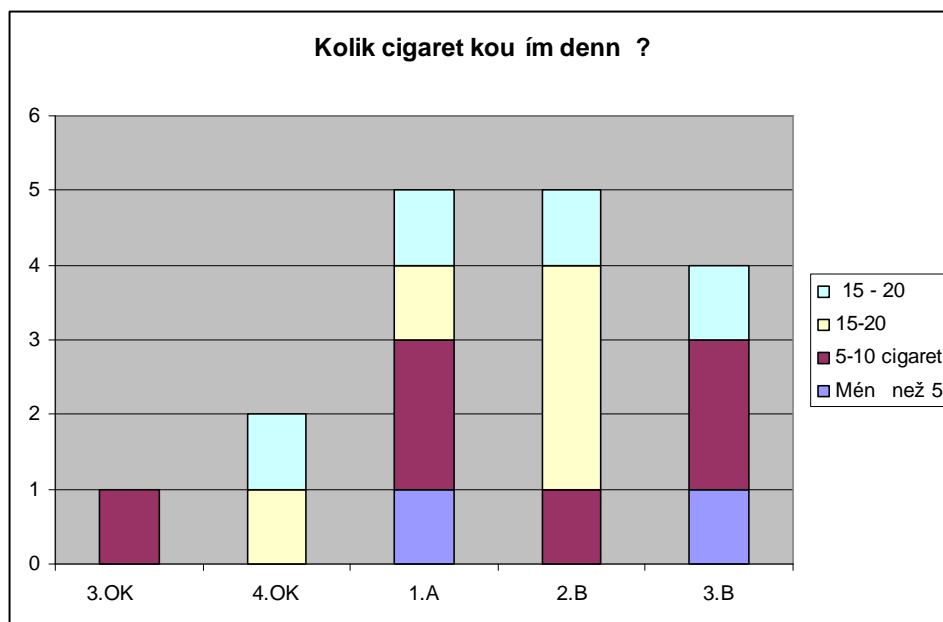
4 respondenti ve třídě 1.A tuto otázku nezodpověděli.

Ve třídě 2.B jsou 3 nekuřáci, proto na další podotázky neodpověděli.

4 respondenti ve třídě 3.B tuto otázku nezodpověděli.

b)

Pokud kouím denně, kolik cigaret?				
	<i>Méně než 5</i>	<i>5 - 10</i>	<i>10 - 15</i>	<i>15 - 20</i>
3.OK	0	1	0	0
4.OK	0	0	1	1
1.A	1	2	1	1
2.B	0	1	3	1
3.B	1	2	0	1
Procenta	11,8	35,3	29,4	23,5

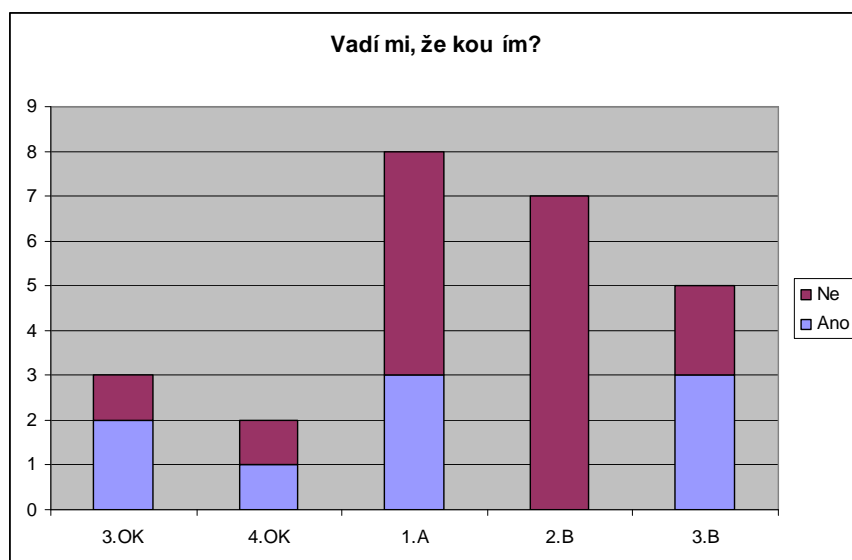

Na tuto otázku neodpov d li 3 respondenti ze 3.OK, 3 ze 4.OK, 6 z 1.A a 3 respondenti ze 2.B.

Ve t íd 3. B jsou 3 neku áci, proto tuto otázku také nezodpov d li.

c)

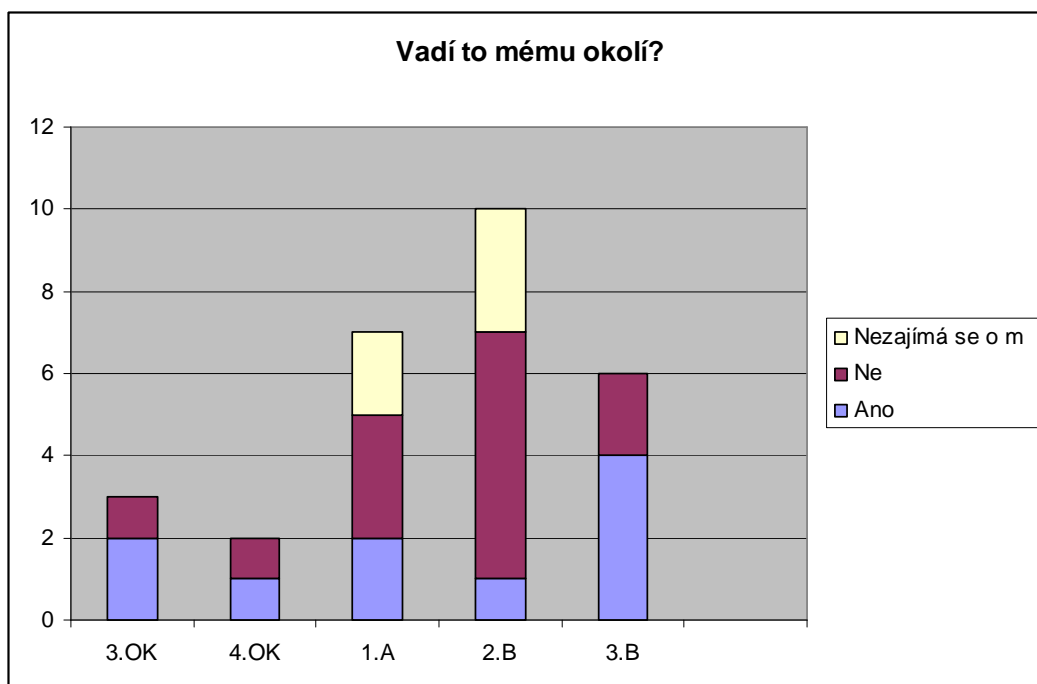
Pokud kou ím, vadí mi to?	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
3.OK	2	1
4.OK	1	1
1.A	3	5
2.B	0	7
3.B	3	2
Procenta	36	64

Na tuto otázku neodpověděl 1 respondent ze 3.OK, 3 ze 4.OK, 3 z 1.A, 1 ze 2.B a 2 respondenti ze 3.B.

d)

<i>Vadí to mému okolí?</i>			
	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	<i>Nezajímá se o m</i>
3.OK	2	1	0
4.OK	1	1	0
1.A	2	3	2
2.B	1	6	3
3.B	4	2	0
Procenta	35,7	46,4	17,9

Na tuto otázku neodpověděl 1 respondent ze 3.OK, 3 ze 4.OK, 4 z 1.A, 1 z 2.B a 1 respondent ze 3.B.

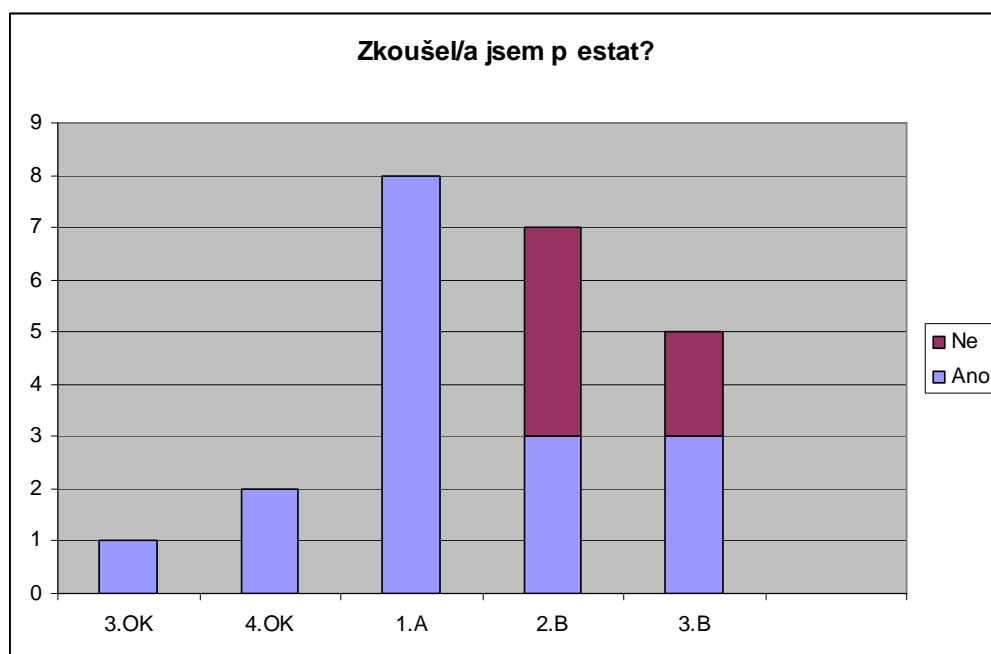
Většina respondentů (13 = 46,4%) odpověděla, že to jejich okolí nevádí, menšina ano (10 = 35,7%), o ostatní se okolí nezajímá (5 = 17,9%).

Otázka .5

Zkoušel/a jsem p estat? Ano/ ne.

Po et zpracovaných odpov dí: 36

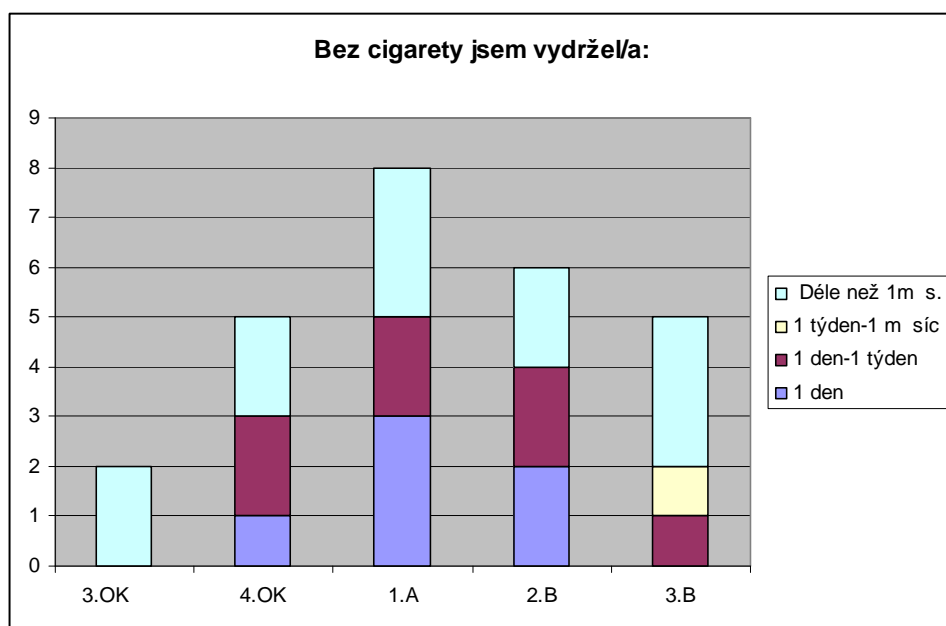
Zkoušel/a jsem p estat?	Ano	Ne
3.OK	1	0
4.OK	2	0
1.A	8	0
2.B	3	4
3.B	3	2
Procenta	73,9	26

3 respondenti ze 3.OK, 1 ze 4.OK, 3 z 1.A, 1 ze 2.B a 2 ze 3.B neodpov d li na otázku. V tšina ku ák n kdy zkoušela p estat kou it (17 = 73,9%) a pouze menšina nikdy nezkoušela p estat kou it (6 = 26%).

a)

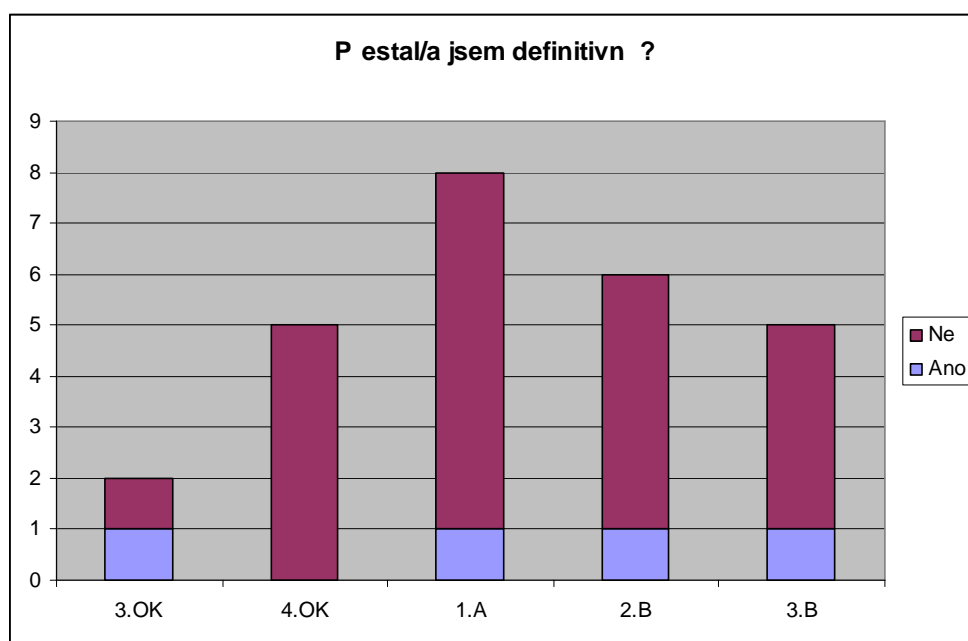
Pokud ano, bez cigarety jsem vydržel/a				
	1 den	1 den-1 týden	1 týden-1 m. síc	Déle než 1m. s.
3.OK	0	0	0	2
4.OK	1	2	0	2
1.A	3	2	0	3
2.B	2	2	0	2
3.B	0	1	1	3
Procenta	23,1	26,9	3,8	46,2

2 respondenti ze 3.OK, 3 z 1.A (neku áci), 2 z 2.B (neku áci) neodpov d li na otázku. V tšina ku ák (12 = 46,2) vydržela bez cigarety déle než m síc, 26,9% = 7 žák vydržela nekou it 1 den až 1 týden, 23,1% = 6 žák 1 den a pouze 3,8% = 1 žák vydržel nekou it pouze 1 den.

b)

P estal/a jsem definitivn ?	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
3.OK	1	1
4.OK	0	5
1.A	1	7
2.B	1	5
3.B	1	4
Procenta	73,9	26

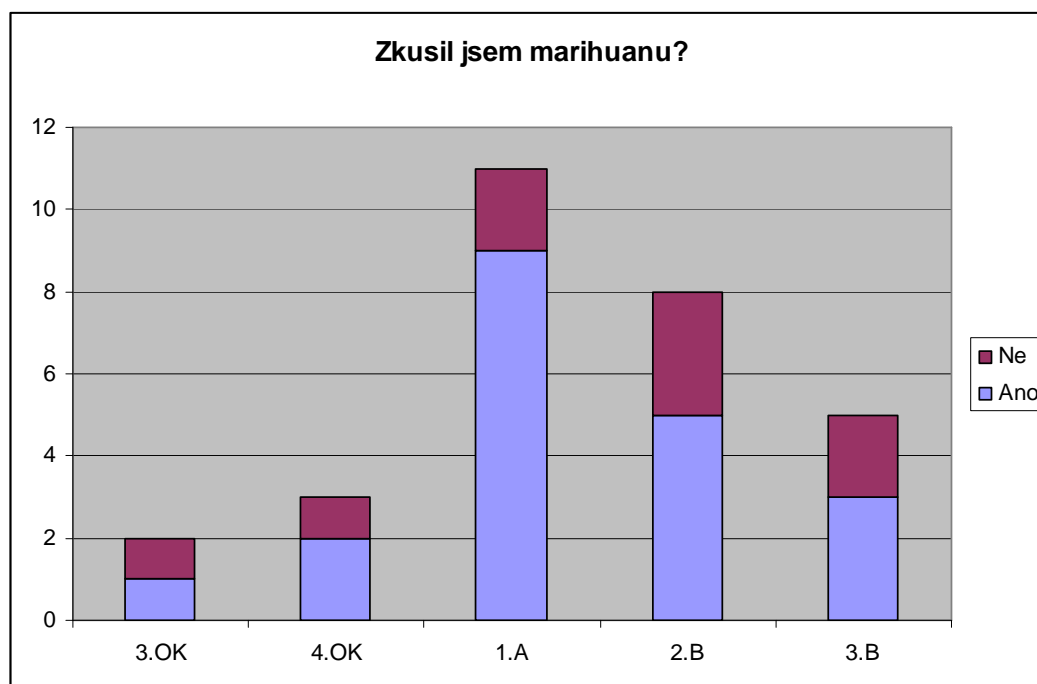
2 respondenti ze 3.OK (neku áci), 3 z 1.A (neku áci), 2 ze 2.B (neku áci) a 3 respondenti ze 3.B neodpov d li na otázku. V tšina žák nep estala definitivn kou it (22 = 84,6%), menšina (4 = 15,4%) p estali definitivn kou it.

Otázka .6

Zkusil jsem marihuanu? Ano/ ne.

Počet zpracovaných odpovědí: 36

Zkusil/a jsem marihuanu?	Ano	Ne
3.OK	1	1
4.OK	2	1
1.A	9	2
2.B	5	3
3.B	3	2
Procenta	69	31

2 respondenti za 3.OK, 2 ze 4.OK neodpověděli na otázku.

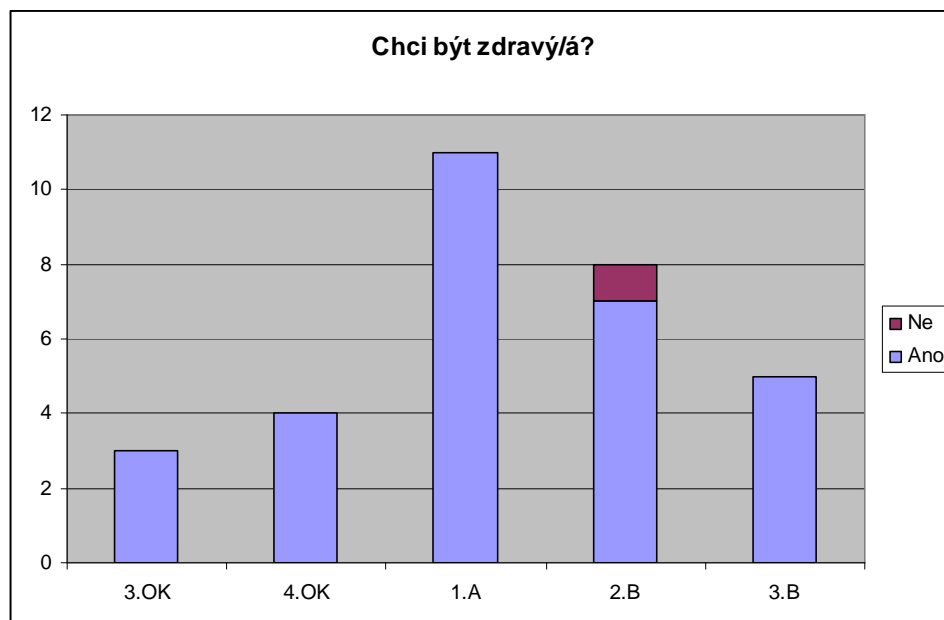
Většina žáků marihuanu už někdy zkusila (20 = 69 %), menšina marihuanu nikdy nezkusila (9 = 31 %).

Otázka .7

Chci být zdravý/á. Ano/ne.

Počet zpracovaných odpovědí: 36

Chci být Zdravý/á?	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
3.OK	3	0
4.OK	4	0
1.A	11	0
2.B	7	1
3.B	5	0
Procenta	69	31

1 respondent ze 3.OK, 1 ze 4.OK, 2 respondenti ze 3.B neodpověděli na otázku.

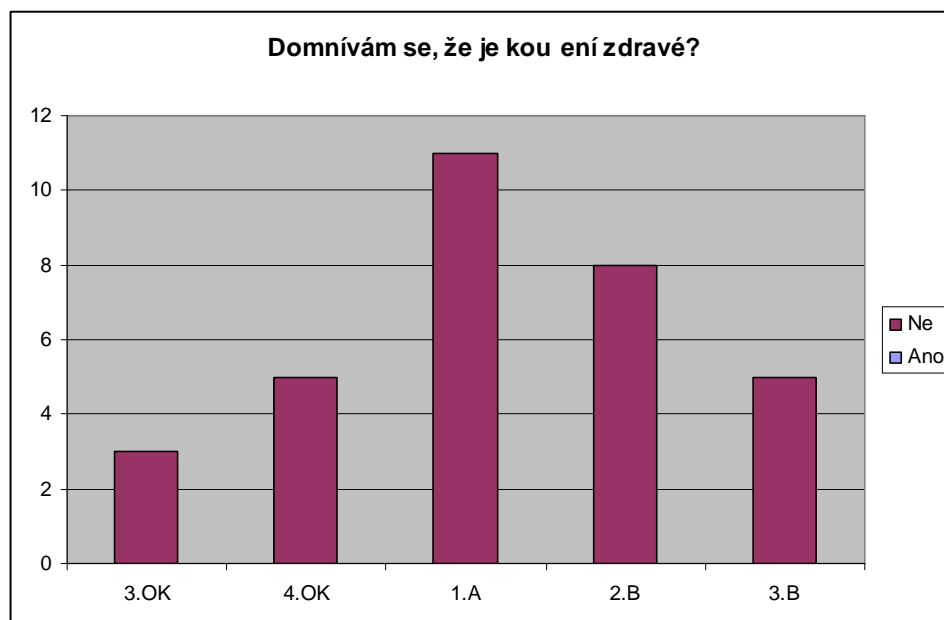
Kromě jednoho žáka, všichni odpověděli na tuto otázku kladně.

Otázka 8

Domnívám se, že je kou ení zdravé? Ano/ ne.

Po et zpracovaných odpov dí: 36

Domnívám se, Že je kou ení zdravé?	Ano	Ne
3.OK	0	3
4.OK	0	5
1.A	0	11
2.B	0	8
3.B	0	5
Procenta	0	100

2 respondenti ze 3.B neodpov d li na otázku. Všichni žáci se domnívají, že je kou ení nezdravé.

5.6.2. Hodnocení výzkumu

Z analýzy dotazníků vyplývá, že žáci nepovažují kouření za závažný společensko patologický jev. A to zejména proto, že uada z nich v kuáckém prostředí vyrstá a tudíž bere kouření jako naprosto normální jev, který je součástí jejich každodennosti.

Jak vyplývá z dotazníků a následné besedy o ní, u adolescentů mže ke kouření pispít identifikace se skupinou, jejíž lenové jsou kuáci. V sociální skupině, kde je kouření obvyklé, je psychická touha, motivace a tedy i rozhodnutí kouřit, podporována. Mnozí z nich pak kouřením napodobují své vzory - rodiče. Při pohovoru piznají, že si cigaretu zapálí doma společně s nimi. Je u nich obtížné oddlit psychologické a sociální faktory. Pro n které, kteří jsou již na nikotinu plně závislí, je obtížné setrvat ve školních lavicích 6 i 7 vyuovacích hodin. Proto využívají přestávek pod různými záminkami k úniku ze školy se záměrem zakouřit si.

Také s kouřením marihuany mají zkušenost. Považují ji za lehkou drogu, téměř neškodnou a často poukazují na její léčivé účinky. Většina z nich se staví za její legalizaci a pro rozlišení drog tvrdých a měkkých.

5.6.3 Diskusní pavuřina: legalizace lehkých drog

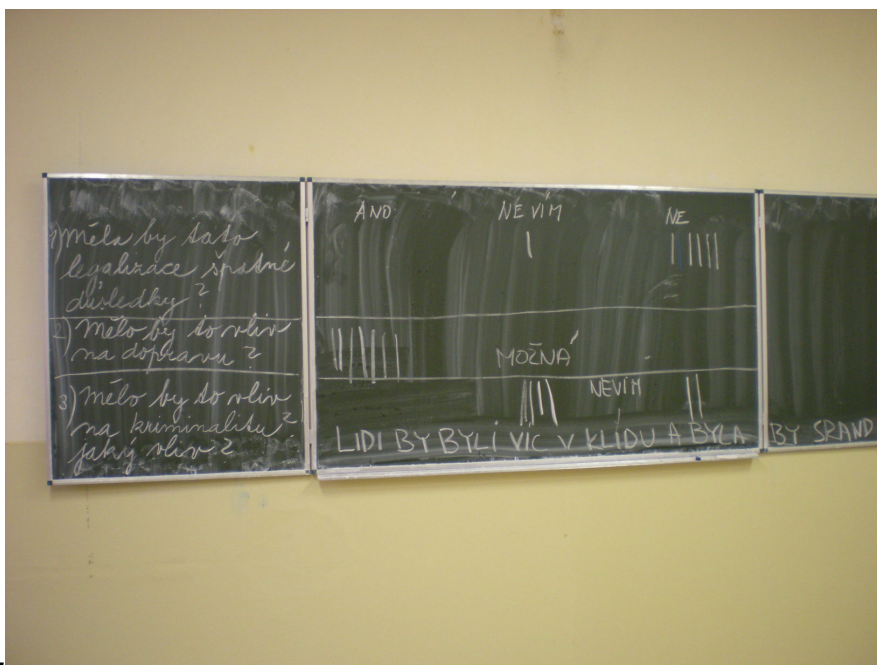
Pro analýzu čtvrtého cíle tzn. zjištění postoje žáků k drogám jsem kromě dotazníků zvolila metodu diskusní pavuřiny, kterou dle mého názoru považuji za efektivní.

- Cílem projektu bylo zjistit názory na legalizaci lehkých drog u mladé populace a zároveň snaha o hlubší vhled do této problematiky.
- Hlavním cílem pak bylo rozvíjení tvořivé spolupráce studentů v průběhu diskuse a tím i postupné promýšlení důsledků a následků legalizace lehkých drog v praxi.

Popis projektu – 1. hodina

- Tento projekt jsem uskutečnila ve dvou po sobě jdoucích hodinách obanské nauky a angličtiny (po dohodě s vyučujícími). Tedy byly přeladěny z profesních důvodů nebo proto, že jsou přeladěny na jinou angličtinu.
- Zároveň jsem zvolila 2. a 3. ročníky a 3. ročníky studentů, kteří budou příští rok maturať. Předpokládala jsem, že se již většina z nich s tímto problémem setkala buď osobně nebo prostřednictvím svých vrstevníků. Chtěla jsem pak porovnat výsledky těchto poměrně rozdílných skupin - z hlediska sociálního, rozumového i tvůrčího a přesto stejných z hlediska věku.
- První hodina tvořila jakýsi úvod k diskusi o dané problematice, který byl důležitý pro další tvorivou práci.
- Žáci byli nejprve seznámeni se základními pojmy, co pokládáme za drogu, jak působí a jaké má důsledky.
- Pod nakopírovaný text, týkající se legálnosti braní drog, měli žáci anonymně napsat svůj názor a připomínky. Jednalo se tedy nejprve o analýzu textu a následnou syntézu. Na základě cizích myšlenek žáci formulovali myšlenky vlastní.

Popis – 2. hodina

- Tato hodina navazovala na poznatky z hodiny minulé a vycházela z nich. Probíhala formou diskusní pavuiny.

Na tabuli jsem napsala otázku a žáci se k ní vyjadřovali buď pomocí psaní otázky k odpovědi nebo pomocí psaní poznámky (viz foto). Odpovídat mohli pouze pokud chtěli a zapojit se mohli do diskuse také kdykoliv.

- Vycházeli jsme z otázky zda by byli pro legalizaci měkkých drog. Žáci vybírali mezi odpověďmi ano, nevím, ne – případně zásadně pro, zásadně ne.
- Dalšími otázkami byly:

1. Měla by legalizace špatné důsledky a jaké?

2. Měla by to vliv na kriminalitu?

3. Měla by to vliv na dopravu?

4. Ovlivnila by legalizace zdravotní stav obyvatel?

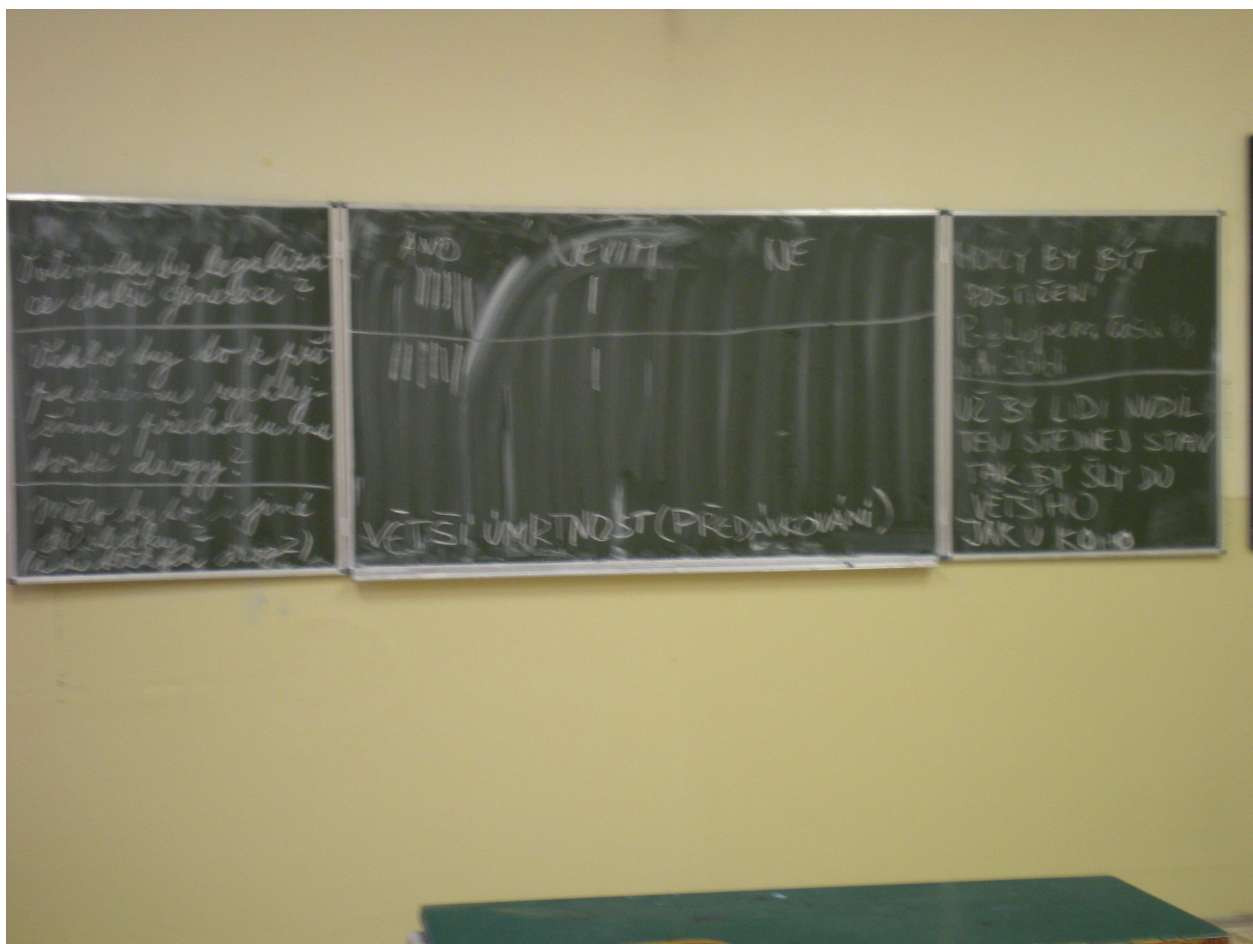
5. Měla by vliv na další generaci – tedy na vaše děti

6. Vedla by legalizace měkkých drog k rychlejšímu přechodu na tvrdé drogy

Průběh hodiny ve 2.B

• V této třídě se nejprve nezapojili do diskuse všichni žáci. Postupně však jeví snahu říci i svůj vlastní názor. Zejména se to projevilo u otázky vlivu drog na jejich budoucnost – v tuto chvíli tvoří dominantu, tudíž byl tento důsledek pro ně zejména prioritní. Zcela jednoznačně se shodly na tom, že drogy mají destruktivní účinek na zdraví jejich budoucích dětí. Pro mnohých ekvapivním názorem byl jejich souhlas s legalizací měkkých drog. Domnívají se totiž, že například marihuana nemá žádné škodlivé důsledky, zatímco názor, že je naopak léčivá. Vliv na kriminalitu by to podle nich možná mělo, ale nijak velký. Legalizace by však ovlivnila další generaci, která by podle nich mohla být zdravotně postižená a také by legalizace měkkých drog přispěla k rychlejšímu přechodu na tvrdé drogy, což by vedlo k větší úmrtnosti při edávkování.

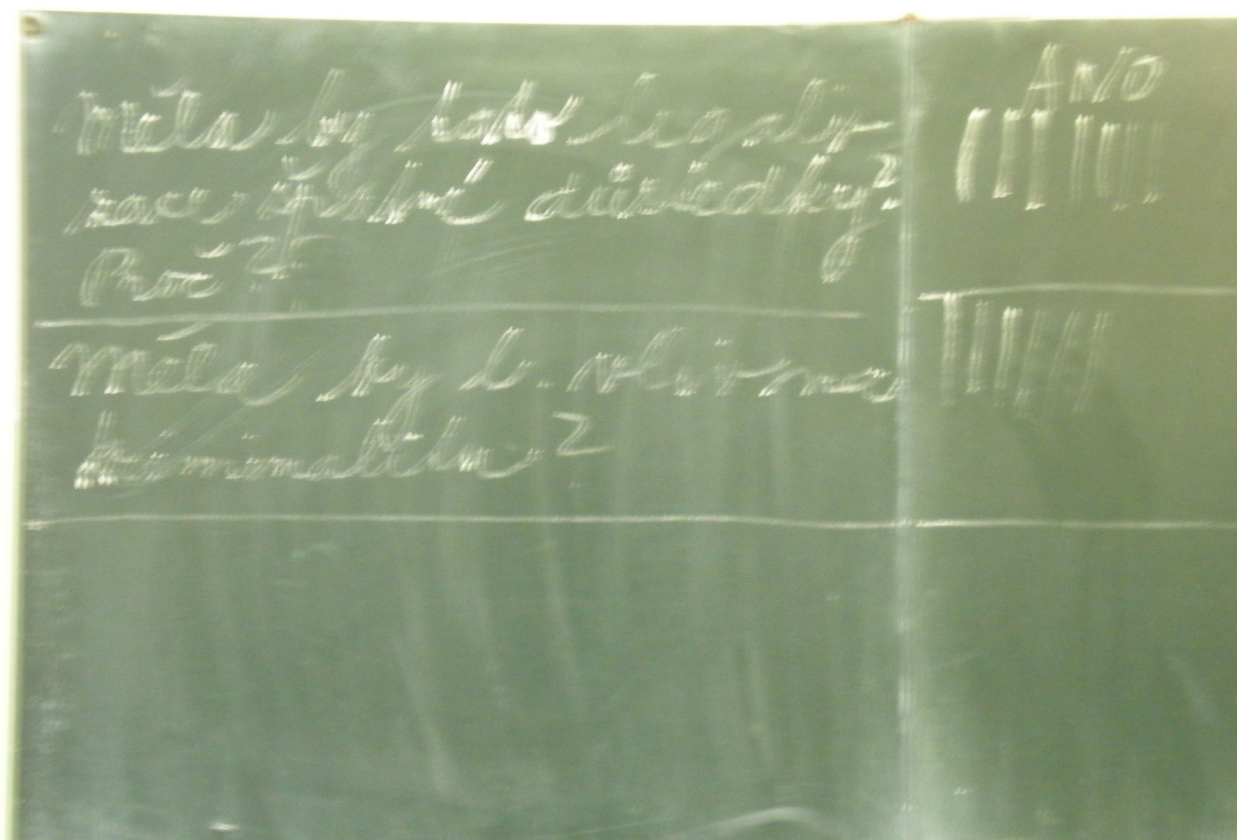

2.B

- V této třídě byl přítomen pouze jeden chlapec. Své názory však vyjadřoval vždy a velmi důrazně. Činil tak ve většině hodin. Na tuto školu přestoupil ze strojní průmyslovky a je na něm znát výraznější všeobecný pohled, na svůj svět má

celkem vyjasněné a vyhraněné názory. Je tomu tak i v případě drogové problematiky.

3.B

- Tato tída byla p lená (kv li profesní orientaci – žáci jsou rozd leni na prodava e smíšeného a potraviná ského zboží). Bylo p ítomno 5 dívek a 4 chlapci, kte í byli aktivn jší a bylo vid t, že je tato forma výuky baví.
- Nejprve se necht li vyjad ovat, ale postupn se zapojili všichni.

Tuto třídu zaujala především otázka, jestli by dostupnost mkkých drog zhoršila kriminalitu. Do diskuse se zapojili všichni se svými zkušenostmi – to způsobilo, že poslední otázka nebyla dořešena.

3.B

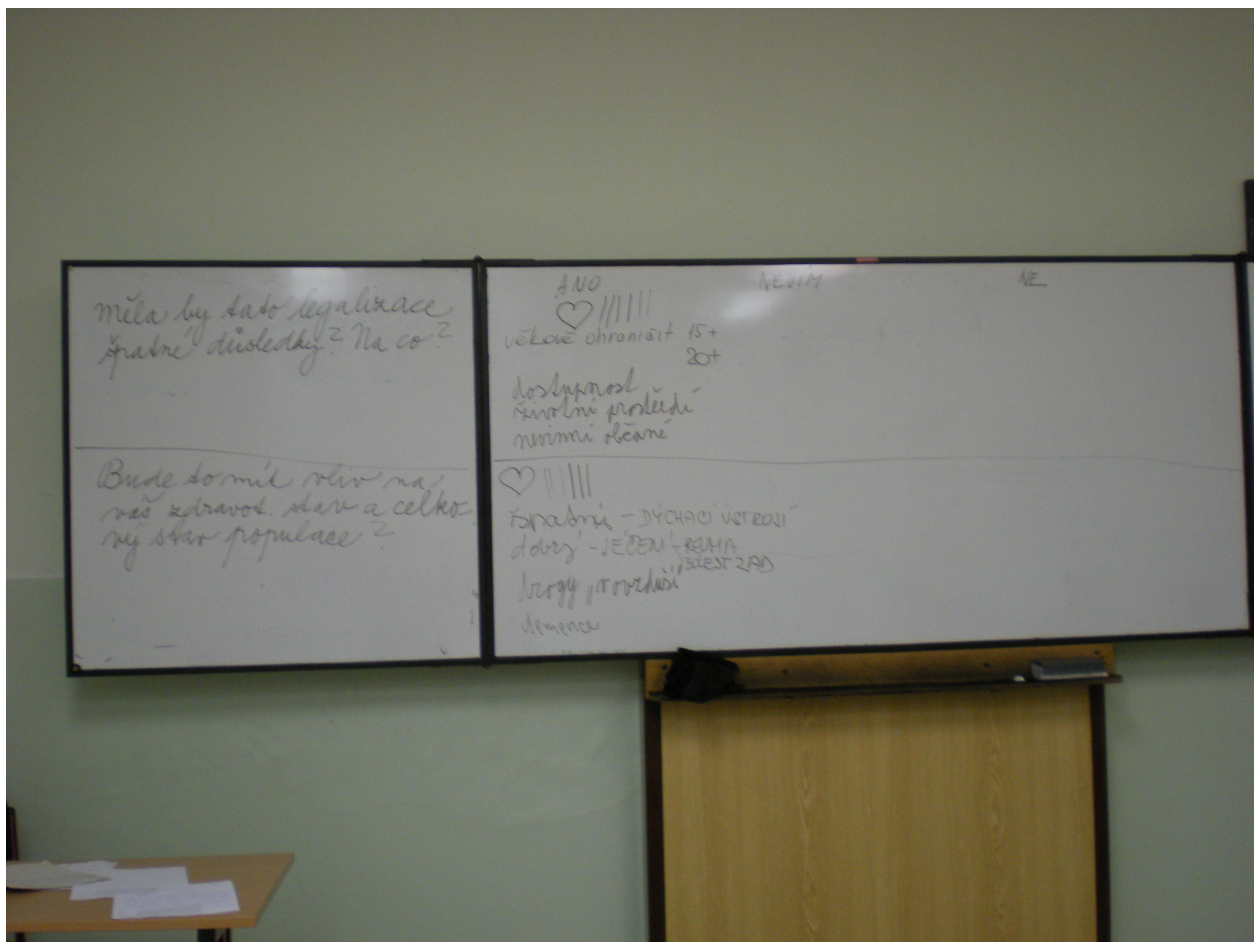
3.OK

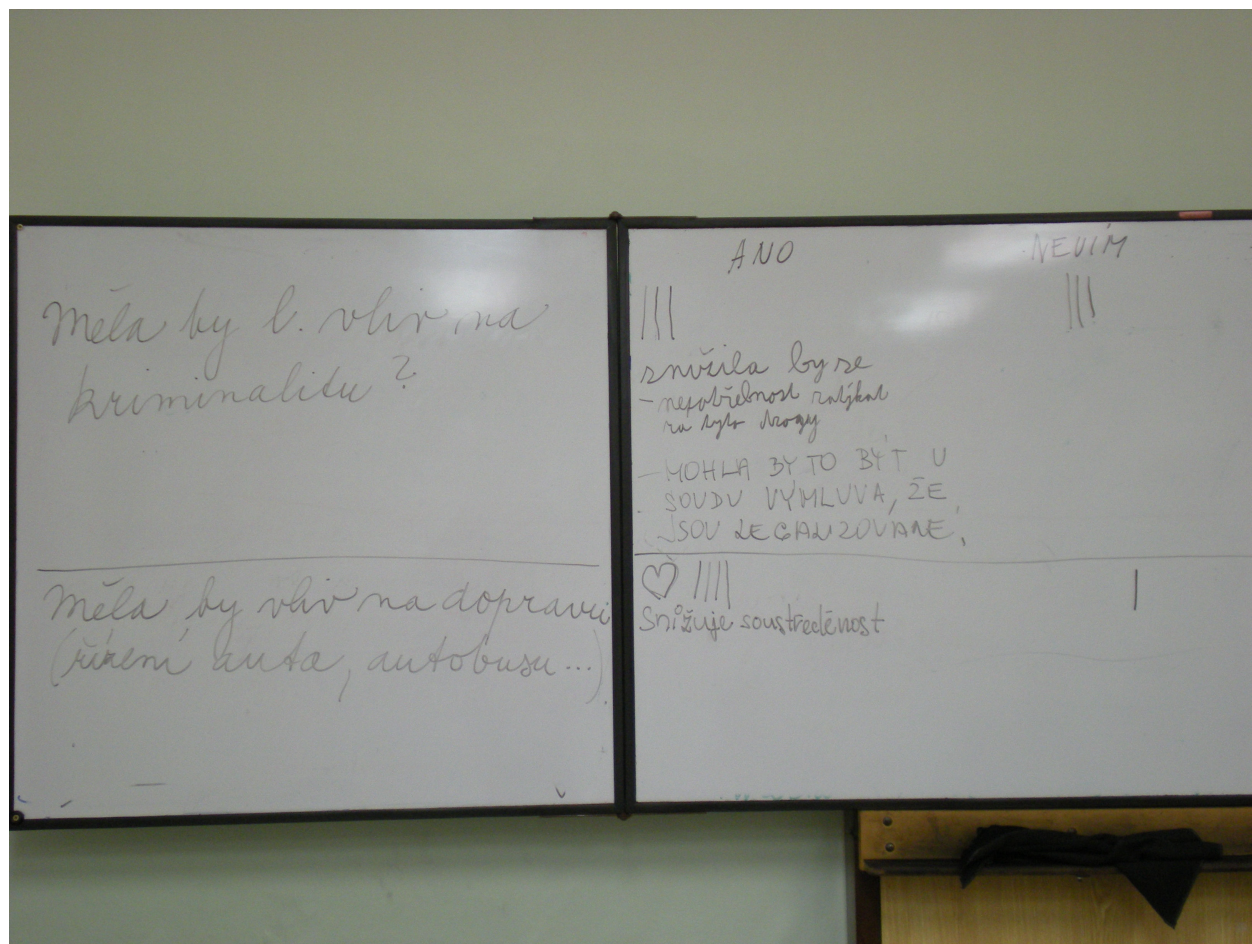

- Na rozdíl od předchozích u ovských třídní je tato třída studentská (maturují p íší rok). Jak jsem předpokládala, p istupovali studenti k tomuto tématu s v tšíím respektem a d sledky hloub ji promýšleli.

3.OK

- Bylo vidět, že s drogami (snad kromě marihuany) nemají osobní zkušenosti a promýšleli tedy otázky spíše teoreticky.
- Mnozí z nich právě absolvují autoškolu – probírali tedy hodně negativní důsledky vlivu drog na řízení automobilu.

- Stejně jako ve třídě 2. B se zajímali o vliv drog na dnešní populaci a nejen dívky řešily vliv drogy na své zdraví. Zcela jednoznačně by mnohé drogy negativně postihly zdravotní stav jejich dětí. Zda by to zvýšilo kriminalitu, tetina hlas zamítla, tetina nevěděla a tetina prohlásila, že by to vliv nemělo.

Závěrečné hodnocení diskusní pavuiny

- Ve všech třídách jsem se setkala s opravdovým zájmem žáků o tuto problematiku – tedy o setkávání se s drogami a jejich následky. Je vidět, že zejména u nich mají v třtinou osobní zkušenosti s drogou. Asi nejpřekvapivější a pro mě dost alarmující byla skutečnost, když mi řekli, že mohou kdykoliv sehnat jakoukoliv drogu celkem snadno. U studentů se jednalo v třtinou o zprostředkované informace od kamarádů a vrstevníků. Hraje zde roli asi především „v třtinou zámětanost“ s učením a více povinností než u učitelů, kteří mají naopak spoustu volného času.
- Všechny třídy se tvořivě zapojily do diskusní pavuiny, která, jak už název napovídá, vás vtahuje stále více „do hry“ a vy se stále více zaplétáte do sítě problémů na sebe navazujících. Je to zároveň zábavná forma, při které se žáci hlouběji setkávají s novými poznatky. Nejprve se v nich kterých třídách vyskytl poáte ní ostých vyjadřovat své názory před třídou, ale brzy jsme tyto obtíže překonali a nastal pravý opak – a sice snaha prezentovat své myšlenky, názory a zkušenosti a diskutovat je s ostatními žáky. Polemika o nich kterých otázkách se časově protáhla natolik, že jsme nestihli vyřešit všechny otázky v rámci jedné hodiny, která k tomuto účelu byla vyhrazena (ve třídě 2.B).
- Myslím, že tato prezentace splnila svůj účel a v budoucnu se budu snažit, aby ji doplňoval výuku tímto způsobem.

K tomuto šetření patří anketní otázka: Jste pro legalizaci lehkých drog? Na tento dotaz žáci odpovídali v rámci hodin občanské nauky, po předchozím seznámení a uvedení do problematiky. a v dlelených hodinách anglického jazyka na téma *Crime* ve třídách 2.B, 3.B a 3.OK. Odpovědi jsou velmi zajímavé. Ve třídě 2.B bylo 6 žáků pro legalizaci a pouze jeden proti. Ve třídě 3.B bylo 6 žáků pro legalizaci lehkých drog, 2 nevěděli a jednomu to bylo jedno.

6. Závěr

Cíl, který byl stanoven pro tuto práci v jejím úvodu, byl splněn. Pomocí dotazníkového šetření byly zjištěny a analyzovány školní dokumenty spojené s problematikou návykových látek, souasn byla prozkoumána aktuální drogová scéna ve školách pomocí dotazníkového šetření.

Byly stanoveny problémové otázky, vzhledem k nimž byly výsledky šetření analyzovány, čímž byl podán relativně podrobný obraz drogové scény na dvou školách.

Na základě teoretických poznatků dále podložených analýzou dat shromážděných v empirické části této práce, je možné zformulovat 3 oblasti související s drogami, kterým by měla být v zájmu další ochrany žáků před nebezpečím drog věnována další pozornost.

1. Jak vyplývá z předchozích bodů, jsou velice důležité strategie k prevenci recidivy. Lze například využívat zkušeností bývalých kuřáků, kteří vysvětlují rizikové situace, ve kterých vidí vysokou pravděpodobnost své recidivy.

Další možností je poskytování proti kouření (viz Školní preventivní program).

Důsledně potlačovat kouření v budově školy a jejím okolí.

Spolupracovat s Městskou policií a jejím prostřednictvím monitorovat a pokutovat kouření na veřejném prostranství, především v parku u školy.

Je nutno, aby si škola udržovala svou pozici informovat žáky a snažila se ji posilovat, a to především v hodinách výuky, kde se daná problematika probírá, dále i v mezileukových vztazích, ve výběru besed, ve společných prezentacích formou informačních panelů a nástěnek, v ústí na projektech nabízených škole (například "Kouření?- tvá volba! nebo "Tahle by mohla být tvá poslední").

2. Odborná příprava. Jak bylo zmíněno v teoretické části (3) a dále potvrzeno v dotazníkovém šetření (5.5), nejsou žáci zcela dostatečně informováni o škodlivých následcích mkkých drog a kouření (o škodlivosti tzv. tvrdých drog

mají informace z hlediska škodlivosti dosta uující). Byla by tedy vhodná lepší odborná přípravenost učitelů a výchovných pracovníků v oblasti prevence drogových závislostí kvůli lepší informovanosti žáků v odborných předmetech a mezioborových vztazích. Vhodným způsobem řešení se jeví například další studium učitelů (to by mohlo být povinné zejména pro neaprobované učitelství), nebo zavedení seminářů s tematikou škodlivosti drog a drogové prevence.

Zejména je důležitá spolupráce učitelů s metodikem školy, který je pro tyto účely speciálně školen a informován. V rámci této spolupráce by bylo velmi užitečné, aby se všichni učitelé zapojovali do vytváření a doplňování Školního preventivního programu na základě svých osobních zkušeností, což se zatím alespoň na této škole neděje a Školní preventivní program vytváří pouze školní metodik prevence.

3. Jako zcela nedostatečné, na rozdíl od Školního řádu (viz bod 3.3), a Preventivního programu Střední školy gastronomie a obchodu v Liberci (viz bod 3.4), se jeví zakotvení drogové prevence v nových **Rámcových vzdělávacích plánech** též školy. V tomto dokumentu není o tomto tématu ani zmínka, což může být způsobeno relativně krátkou dobou platnosti tohoto dokumentu na středních školách – tedy od září 2009. Lze se domnívat, že tato problematika bude postupně zpracována a doplněna. V zájmu zkvalitnění Rámcových vzdělávacích plánů by bylo zapotřebí této oblasti v nově další pozornost. Jako vhodné řešení se jeví již zmíněná spolupráce učitelů a výchovných pracovníků s metodikem prevence a samozřejmě s ředitelem školy. Neméně důležitou motivací pro učitele by bylo také vhodné finanční ohodnocení zapojení se do tvorby Školních vzdělávacích plánů v oblasti drogové prevence ve školách. Učitel by totiž musel na této problematice pracovat v přesazových hodinách, protože v rámci své pracovní doby musí v nově více času na přípravu na vyučování, opravování žákovských prací, innostem učitelství apod.

Použitá literatura:

1. BENDL, S. Džungle před tabulí. *Moderní vyučování CZ*, 7, 2001, . 3, s. 4 – 6. ISSN 1211-6858.
2. BLÍŽKOVSKÝ, B., KUEROVÁ, S., KURELOVÁ, M. a kol. *Středoevropský učitel na prahu učící se společnosti 21. století*. 1. vyd. Brno: nakl. Konvoj, 2000. ISBN 80-85615-95-9.
3. ÁP, Jan. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha : ISV, 1996. ISBN 80-85866-15-3
4. ÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X
5. APEK, R. Kázeň ve třídách IV. Jak regulovat nevhodné chování? *Moderní vyučování CZ*, 13, 2007, . 5, s. 5. ISSN 1211-6858.
6. DUNOVSKÝ, Jiří et al. *Sociální pediatrie*. Praha : Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9
7. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
8. GRECMANOVÁ, Helena et al. *Obecná pedagogika II*. Olomouc : Hanex, 2000. ISBN 80-85783-24-X
9. HAVLÍK, Radomír, KOŘA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7
10. HAVLÍNOVÁ, Miluše et al. *Program podpory zdraví ve škole : rukov. projektu Zdravá škola*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-263-7
11. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
12. HORÁK, J. *Kapitoly a teorie výchovy, 1. díl*. TUL Liberec 1996, ISBN 80-7083-196-0
13. HORÁK, J. *Kapitoly a teorie výchovy, 2. díl*. TUL Liberec 1996, ISBN 80-7083-224-x

14. HORÁK, J., JOSÍFKOVÁ, J., NOVOTOVÁ, J., ST. PANOVÍ, M.: *Výchovné problémy současných škol*, TUL Liberec 2001, ISBN 80-7083-537-0
15. KOMENSKÝ, J. A. *Didaktika velká*. 2. vyd. Praha: Druhé vydání Komenského, 1930.
16. KUDELOVÁ, A. Tvorba bezpečného sociálního klimatu ve škole podporující zdraví. *Učitelské listy*, ročník 1., 2002/03, číslo 8, s. 19 – 20. ISSN 1210-6313.
17. MELGOSA, J. *Žít naplno*. 1. dotisk prvního vydání Praha: nakl. Severografie Most, 2000. ISBN 80-7172-300-2
- 18.
19. NEŠPOR, K., CSÉMY, L., ZIMA, T. Škodlivé účinky marihuany s odstupem několika let. *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*. 5. odborný seminář SZÚ 6.-8. října 2004. Praha: nakl. Free Teens 2004. ISBN 80-902898-6-X
20. NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H.: *Jak předejít problému s návykovými látkami na základních a středních školách*. Praha: Sportpropag pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Ř 1996
21. NOVÁK, Miroslav. *O kouření*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1980. s.163. ISBN 80-060-80
22. NEŠPOR, K. Alkohol a jiné návykové látky u dětí. Prevence v rodině. *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*. 5. odborný seminář SZÚ 6.-8. října 2004. Praha: nakl. Free Teens 2004. ISBN 80-902898-6-X
23. NEŠPOR, K., ZIMA, T., CSÉMY, L. Alkohol a mozek dospívajících. *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*. 5. odborný seminář SZÚ 6.-8. října 2004. Praha: nakl. Free Teens 2004.
24. NEŠPOR, K., CSÉMY, L., ZIMA, T.: Škodlivé účinky marihuany s odstupem několika let. Alkoholismus a drogové závislosti, 2004, ročník 39, číslo 2. Praha: nakl. Free Teens 2004. ISBN 80-902898-6-X
25. PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.

26. PRESL, J. *Drogy – mýty a realita*. 1. vyd. Praha: nakl. Medea Kultur s.r.o. 2007
27. PRESL, J. *My, drogy a Evropa*. 1. vyd. Praha: nakl. Medea Kultur s.r.o. 2008
28. PROCHÁZKA, M. Příprava pedagoga na realizaci prevence na základních školách. *Pedagogická orientace*. 2005, . 3, s. 95 – 97. ISSN 12211-4669.
29. PRCHA, J. *Moderní pedagogika*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
30. PRCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
31. *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole*. .j.: 27317/2004-24. V stník MŠMT, sešit 7, červenec 2005, ročník LXI.
32. *Metodický pokyn MŠMT* .j. 22 655/2008 II-2/1 Seznam povinné dokumentace škol a školských zařízení.
33. *Pracovní plán pro zaměstnance škol a školských zařízení*. MŠMT R .j. 14 269/2001-26.
34. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005.
35. *Vyhláška MŠMT* . 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
36. *Vyhláška MŠMT R* . 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a o některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
37. *Zákon* . 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a souvisejících právních norem.
38. *Zákon* . 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
39. *Školní plán Střední školy gastronomie a služeb v Liberci*. Liberec 2009
40. *Preventivní program Střední školy gastronomie a služeb v Liberci*. Liberec 2009
41. www.drnespor.eu
42. TUL Liberec: *Primární prevence*, sborník pro metodiky primární prevence sociálně patologických jevů. Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec 2002. ISBN 80-7083-589-3

Seznam příloh:

Příloha I: Dotazníky pro žáky

Příloha II: Ukázky vyplněných dotazníků žák

Příloha III: Anketní otázka o problematice lehkých drog

Příloha IV: Nejčastěji užívané nelegální drogy

P íloha

Nej íast ji užívané nelegální drogy

Údaje v této kapitole jsou zpracovány na základ práce: Bruno, F. a kol.: *Drogy a drogová závislost*.

Opiáty: opium, morfin a heroin

Opium se získává z rostliny zvané *papaver somniferum album*. Opium a jeho deriváty mají zna nou schopnost vytvá et stav fyzické a psychické závislosti. Morfin byl pro lékařské účely izolován již v roce 1830. Přírodním derivátem opia je kodein, užívaný pro farmakologické účely. Vyvolává silnou závislost stejně jako heroin, který byl syntetizován v roce 1874 a byl původně určen k lé ení dýchacích obtíží, astmatu a TBC. Heroin vyvolává nejv tší a nejzávažn ější závislost z opiových derivátů. Vyskytuje se ve dvou formách – bílý prach a hn ědý cukr.

Aplikace opiátů :

Opium se kou í ze zvláštních dýmek nebo se polyká. Kodein je užíván ve formě farmaceutických tablet. Morfin se podává injek cern z ampulí. Heroin lze aplikovat injek cern (účinky se dostavují rychleji), lze ho inhalovat jako š upání kokainu i kou it ponejvíce smícháním heroinu s tabákem v cigaretách s odstran ěným filtrem.

D sledky zneužívání opiátů

Konzumování heroinu vede k t ěžkým tělesným abstinen ěním příznak m, je to droga s nejvyšším rizikem tělesné závislosti. Opiové alkaloidy způsobují z psychologického hlediska neklid s poruchami v domí, myšlení a v le, úzkostné stavy, pocity ohrožení a těžké stavy deprese. V tšina závislých na heroinu přechází na injek ní užívání, což zvyšuje riziko infekce a m ěže tak

způsobit hepatitidu C a zejména infekci viru způsobující AIDS (Syndrom získané ztráty imunity).

Psychotropní léky: kokain, pervitin, extáze (MDMA)

Psychoaktivní úinky jsou známy jihoamerickým národům již asi 4 tisíce let. Do Evropy se rostlina dostala kolem roku 1500. Aktivní látkou, získávanou z listů koky (*Erythroxylon coca*) je kokain, izolovaný v Evropě ve 2. polovině minulého století. Původně byl používán jako silné anestetikum a dosud se k tomuto účelu používá. Je to jedna z nejnávykovějších a nejomamnějších drog.

Na trh je kokain dodáván jako bílý prášek obsahující malé množství. Neprodává se čistý, ale v tšinou je kombinován s mastkem, manitolem nebo s amfetaminy, aby se zvýšila hmotnost a tedy i zisky.

Aplikace

Užívá se v tšinou inhalací, tedy šupáním a následně absorbováním dýchacího traktu. Úinek se dostaví do jedné hodiny. Dále se užívá injekčně, tedy aplikací roztoku nitrožilně a úinek drogy se dostavuje velmi rychle – během minuty. Zde je opět velké riziko spojené s užíváním infikované injekční jehly.

Úinky

Kokain vytváří psychickou závislost. Užívá se především pro své euforické úinky, působící na náladu, myšlenkovou aktivitu, vlnění a pocit únavy. Fyzické symptomy zahrnují snížení únavy, zvýšenou schopnost svalové činnosti, zrychlení tepu a zvýšení pocení. Dávky je třeba stále zvyšovat a tím se zvyšuje riziko intoxikace organismu.

S kokainem jsou zároveň spojeny dva druhy psychózy:

- a) *Bludy* (pocity pronásledování, halucinace, bludy mystické a veličášství)
- b) *Manický typ* (nepřirozené vnímání sebe sama, jedinec není schopen splnit, co slíbil, podrážděnost, násilné chování, nespavost, stěídání při jídání se a hladovění). Manická fáze bývá vystídána v tšinou depresivní fází, která může vést až k sebevraždě.

Extáze

MDMA – 3,4-methylenedioxymethamfetamin. Je azena mezi syntetické produkty s vlastnostmi podobnými amfetaminu, které zna n zvyšují sensorickou a perceptivní stimulaci. Podává se ve form tablet ve velikosti o ky.

Extáze je jednou z nejpoužívan jších drog mezi mládeží. Je známa též jako „diskotéková“ nebo „tane ní droga“, pro své asté užívání na tane ních scénách. N kdy se ú inky této drogy kombinují se zvukovou stimulací.

Má adu nežádoucích ú ink od fyzických potíží se svalovou koordinací, prostorovou orientací, rozost eným vid ním, zimom ivostí až k závažným psychickým poruchám nervového systému. Pravidelné používání m že vyvolat závažné psychické poruchy jako paranoia, panika, r zné psychózy a sebevražedné sklony.

Kanabis a jeho produkty

Cannabis sativa je rostlina známá svými psychoaktivními a euforickými ú inky již od starov ku. Napoleonská vojska ji p ivatezla do Evropy z výpravy do Egypta.

Z aktivních látek je nejd ležit jší delta - 9-tetrahydrocannabinol neboli THC. Ta se vyskytuje v nejv tší koncentraci v prysky ici, tvo ící kapi ky na horní ásti list , kv t a na vrcholku rostliny.

Nejd ležit jšími produkty kanabisu jsou marihuana, hašíš a hašíšový olej.

Marihuana má nejnížší obsah THC. Vzniká smícháním sušených list a kv t rostliny. Uživatelé jí proto íkají tráva. Marihuana se kou í bu sama nebo s smíchaná s tabákem v cigaretách balených ru n , kterým se íká jointy.

Ú inky marihuany

Krátkodobé fyzické účinky zahrnují zvýšený tep, dočasné zvýšení krevního tlaku, přetížení spojivek, svalové záškuby, psychickými účinky jsou pak pocity euforie a lehkosti, snadnější komunikace. Tyto účinky se projevují po vstřebání respiračním traktem po několik desítkách minut a trvají od 3 do 8 hodin.

Podle Nešpora rozlišujeme škodlivé účinky marihuany:

Bezprostřední účinky

- Úzkost, panické stavy a deprese, zhoršení pozornosti, paměti a psychomotorického výkonu během intoxikace
- Možnost zvýšeného rizika úraz při řízení motorových vozidel
- Zvýšené riziko psychotických příznaků u těch, kdo jsou zranitelní vzhledem k tomu, že oni nebo někdo z jejich rodiny prodal psychotické onemocnění.

Dlouhodobé účinky (nejisté, ale nanejvýš pravděpodobné)

- Chronický zánět průdušek a histopatologické změny, které mohou předscházet rozvoji zhoubného nádoru.
- Syndrom závislosti na konopí projevující se neschopností se ovládat a abstinovat od drogy
- Jemná poškození paměti přetrvávající během chronické intoxikace, která mohou a nemusí být zvrátána po dlouhodobé abstinenci.

Možné škodlivé účinky

- Zvýšené riziko rakoviny v dutině ústní, hltanu a jícnu, leukémie u dětí, vystavených účinkům konopí během těhotenství
- Zhoršený prospěch u dětí a zhoršená výkonnost u dospělých v povoláních vyžadujících vysokou míru kognitivních dovedností.

Hašiš

Získává se z pryskyřice, která se tvoří jako kapky na květech a listech v horní části rostliny. Nejčastěji se objevuje ve formě kostek, špalků, lepkavých koulí

nebo práškových vloček a tablet. Koncentrace THC je v hašiši asi pětkrát vyšší než u marihuany

Nejčastěji se hašiš kouří spolu s tabákem, dále se polyká smíchan s jídlem nebo pije ve formě nápoje. V Nizozemsku, kde jsou produkty konopí prodávány legálně, se servíruje s kávou.

Hašišový olej

Obsahuje nejvyšší koncentraci THC z kanabisových derivátů. Je pětkrát silnější než pryskyřice. Vyrábí se vařením jemně rozdrceného hašiše v rozpouštědle (např. alkoholu). Po odpaření rozpouštědla tak zůstává lepivý zelenavý hnědý olej. Poprvé byl takto izolován v roce 1940.

Úinky kanabisových látek

K dalším účinkům patří zvýšená náchylnost k infekčním chorobám, bušení a anginózní bolesti srdce, zánět průdušek, zvýšený krevní tlak, zmenšování kapacity plic, poškození paměti, pozornosti, zrakového vnímání,. U žen poruchy ovulace a poškození plodu, u mužů poruchy potence a plodnosti. Stavby úzkosti, deprese, zvýšené riziko schizofrenie, halucinace. Při dlouhodobém užívání dochází k apatii, snížené schopnosti plánovat a dosahovat citových a společenských cílů, ztráta kreativity.

Halucinogeny

Rozumíme tím látky, mající značné psychoaktivní vlastnosti. Vyvolávají změnu vjemů z okolního prostředí.

Meskalin a psylocybin

Aktivní látka meskalin je obsažena v kaktusech rozšířených na americkém kontinentu. Konzumuje se jako prášek nebo olej přidáváním do nápojů nebo se

bere v tabletách a ve formě prášku. Psilocybin je aktivní látkou vyskytující se v některých druzích hub rodu *Stropharia*, *Psilocybe* a *Conocybe*. Nejznámějším druhem je lysohlávka kopinatá, *Psilocybe semilanceata*. Užívá se přímo polykáním sušené houby.

LSD

Substance Dietylamid kyseliny lysergové byla poprvé čistě chemicky náhodně syntetizována v roce 1938. V přírodní podobě se získává z námelu, výtrusu pali kovice nachové, cizopasíci na obilovinách. Její účinek je nejsilnější ze všech známých psychoaktivních látek. Aplikuje se ve formě tabletek, perorálně absorbován do sliznice papíru nebo kombinací se želatinou nebo intravenózně.

Účinky halucinogenů

Při intoxikaci se objevují poruchy vnímání a myšlení, týkající se i prostorového a časového uspořádání, což může vést k nehodám. Je tedy například velmi nebezpečné řídit auto nebo obsluhovat jakýkoli stroj. Významná jsou rovněž psychiatrická rizika. Jsou to stavy rozrušení a úzkostného strachu, psychóza s halucinacemi a delirium, přetrvávající i když látka přestala působit. Častá je i paranoia, křeče, deprese a sebevražedné sklony.

Inhalanty

Jsou to i některé chemické sloučeniny používané pro lékařské a komerční účely. V lékařství jsou to anestetické plyny a léky užívané k léčbě astmatu. Komerčním účelům se pak používají jedidla (například toluen), barvy, lepidla, benzín, čistící prostředky apod.

Aplikace a působení inhalantů

Jsou nejčastěji aplikovány nosem nebo ústy pomocí hadičky namožené v substanci. Můžou být také inhalovány z nádoby nebo spreje. Inhalované výpary proniknou plícemi do organismu a jsou rychle krví dopraveny do mozku. Ovlivňují funkci centrálního nervového systému. Účinky absorpce jsou

okamžité a mohou pokračovat i několik hodin po inhalaci. Trvání účinku závisí na množství substance, věku, fyzické konstituci uživatele. Podobně jako alkohol i inhalanty nejprve zbavují zábran, později však zábrany vytvářejí.

Velkým nebezpečím je, že výrobek může obsahovat další nebezpečné chemikálie a pevné částice. Velmi nebezpečná situace nastává, inhaluje-li jedinec sám a přes hlavu si dá igelitovou tašku pro zvýšení a zrychlení účinku. Tyto případy mohou často končit tragicky. Známe jsou rovněž případy, kdy jedinci zemřeli udušením, když si drogu stříkli sprejem do úst, což mělo za následek ochromení dýchacího traktu. Jedinci zneužívající tyto látky a toluen podstupují extrémně vysoké riziko smrtelného předávkování.

Úinky inhalantů

Fyzickými úinky mohou být poruchy vidění a rovnováhy, závratě, poruchy motoriky a koordinace, stopy na pokožce kolem úst nebo nosu, zarudlé oči. Akutní intoxikace způsobuje srdeční aritmii, nevolnosti a bolesti hlavy a zpomalené dýchání. Nadměrné užívání inhalantů může způsobit degeneraci jater a ledvin a také železnou anémii.

Psychickými problémy jsou poruchy v domnění, prožívání, bludy a pocity pronásledování, úzkost a strach. Dále se vyskytují poruchy myšlení, paměti, agresivita i naopak apatie. Tyto příznaky značí poškození mozku a vedou postupně k celkové deprivaci organismu.

Amfetaminy

Jsou to plně syntetické látky. V současné době jsou amfetaminy jedny z nejnebezpečnějších a nejmasověji zneužívaných návykových látek. Nazývají se tak souhrnně podle jejich hlavního představitelce Alfa - metylfenetylaminu. Nejznámějším zástupcem je methamfetamin neboli pervitin. Byl připraven v roce 1919. Dnes se poněkud užívá metamfetamin hydrochlorid, má podobu bílého krystalického prášku, může však mít barvu žlutou až světle hnědou podle způsobu výroby.

Aplikace amfetamin

Provádí se perorálně nitrožilně, ve formě tablet nebo sešupá. Obvyklá dávka činí 15 - 30 mg. Je vysoce návykový.

Metamfetamin (Pervitin)

Chemicky beta-hydroxy-N-metamfetamin. Je považován za typicky českou drogu (odtud název "čeko"). U nás je jedním z nejmasověji používaných návykových preparátů. Vyrábí se zde z relativně dobře dostupných surovin i v amatérských podmínkách.

Efedrin

Chemicky beta-hydroxy-N-metamfetamin. Jedná se o přirozený alkaloid, pocházející z rostliny *Ephedra vulgaris*. Jeho účinky jsou známy již po tisíciletí. Má povzbudivé účinky a je využíván i v lékařské praxi na alergické stavy. Chronické zneužívání se nazývá efedrinismus.

Účinky amfetamin

Zvyšují činnost životně důležitých orgánů, zejména centrální nervové soustavy, motoriky, zlepšují náladu, snižují ospalost a pocit hladu. Pro tyto účinky jsou hromadně zneužívány s těžkými následky. Po psychické stránce dochází postupně ke zhoršenému duševnímu výkonu, zhoršení pozornosti, neklidu. Chronické přisobení se projevuje psychickou závislostí s abstinencími příznaky. Akutní intoxikace způsobuje nepříznivé psychické následky, jako jsou halucinace, poruchy vnímání, neklid, agresivita, úzkost a pocity pronásledování, paranoia i možnost sebevraždy. Fyzicky amfetaminy způsobují zvýšený krevní tlak, křeče, zvracení, záškuby svalstva, drkotání zubů (trismus) a koma.

Neterapeutické zneužívání léků

Podceňovaným, ale společensky nebezpečným jevem jsou asijských vyspělých zemí je zneužívání léků. Nejsou to sice nelegální drogy, ale svou nadměrnou aplikací a vznikem závislostí se podobají nelegálním drogám a také dle úvodní

definice drogy, bychom je mohli zařadit do skupiny nebezpečných drog s vážnými psychickými i fyzickými důsledky. Je třeba zmínit mnohé psychopatologické poruchy, jako jsou změny osobnosti a změny nálad, poruchy režimu spánku, podráždění, poruchy pozornosti, paměťové a vlny, pocity pronásledování, neklid a zmatenost. V důsledku fyzické závislosti vznikají abstinenční příznaky, křeče, žaludeční vlny a další negativní důsledky v gastrointestinálním traktu.

Mezi tuto skupinu lze zařadit **anxiolitika, amfetaminy, antidepressiva, barbituráty, analgetika, anabolika, laxativa a diuretika**. Lék je zprvu předepisován lékařem, pacient si však postupně vytváří psychickou a fyzickou závislost s abstinenčními příznaky. U závislých dochází k relativně velké toleranci. Postižený musí zvyšovat dávky, aby dosáhl stejného účinku.

U současných mladých lidí mají tyto látky často účinky spojené s dosažením individuální představy tělesného vzhledu, vyžadovaného módním diktátem dnešní konzumní společnosti. Je to například snaha o nadměrné hubnutí, které může vést až k anorexii a bulimii (amfetaminy, laxativa, diuretika). Alarmující je fakt, že se tyto poruchy objevují u stále mladších dětí.

Opakujícím jevem je nadměrné užívání anabolik za účelem snahy nárůstu svalové hmoty, což může vést k dysfunkci svalového systému a poruchám mužské i ženské sexuality, po psychické stránce účinky zahrnují dysforii, podrážděnost a zvýšenou agresivitu.

Metadon

Patří mezi syntetická narkotika užívaná při léčení. Je to syntetické opiátové analgetikum s odlišným chemickým složením než morfin, ale stejnými účinky. Metadon vytváří také fyzickou a psychickou závislost s narůstající tolerancí. Abstinenční příznaky nejsou tak intenzivní, avšak trvají déle.

Aplikace a podání

Metadon je podáván orálně, což zamezuje rizikům spojeným s žilní aplikací jako u ostatních drog. Účinkuje déle a podává se v dávce jednou denně. Podává

na krevní oběh a plíce, ale účinky na zažívací trakt jsou méně intenzivní. Cílem podávání metadonu je zbavit jedince závislosti na heroinu a zmírnit abstinenci příznaky. Po delším užívání se je postupně vysazován.

Další antagonisté opioidů

Mezi tuto skupinu patří **Buprenorfin**, působící analgeticky s účinky podobnými malým dávkám morfinu. Dalším lékem je Naltrexon, známý jako forma velmi rychlé detoxikace. Nemá žádné psychické ani fyzické účinky. Oba přípravky jsou podávány orálně v tabletách a jsou používány při léčbě závislosti na heroinu.

